

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Μ.Π.Σ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ
ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ**

ΕΚΠΟΝΗΣΗ: ΒΟΥΡΔΑΝΟΥ Π. ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

AM1207M058

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΛΤΑΣ Ι. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 2009

MET

BOY

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Μ.Π.Σ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ
ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

ΕΚΠΟΝΗΣΗ: ΒΟΥΡΔΑΝΟΥ Π. ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

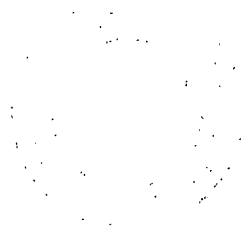
AM1207M058

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΛΤΑΣ Ι. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 2009

MET
BOY

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
Μ.Π.Σ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ & ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

ΘΕΜΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ
ΠΗΓΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΙΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ
ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ**

ΕΚΠΟΝΗΣΗ: ΒΟΥΡΔΑΝΟΥ Π. ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

AM1207M058

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΛΤΑΣ Ι. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΑΘΗΝΑ, 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	4
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7

Α' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

1.1 Το διεθνές πλαίσιο για τη κλιματική αλλαγή και η συμμετοχή της ΕΕ.....	10
1.2 Το γενικό κοινοτικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή	15
1.2.i Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τη κλιματική αλλαγή.....	16
1.2.ii Η μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.....	18
I. Η οδηγία 2003/87/ΕΚ για τη θέσπιση κοινοτικού συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	18
II. Η οδηγία 2004/101/ΕΚ σχετικά με τους μηχανισμούς έργων του Πρωτοκόλλου του Κιότο στο κοινοτικό σύστημα εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.....	23
1.3 Συμπληρωματικές δράσεις για την εξέλιξη της διαμόρφωσης της πολιτικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή.....	26
1.3.i Δύο φορές το 20 μέχρι το 2020: Η κλιματική αλλαγή και η ευκαιρία της Ευρώπης.....	30
1.4 Η πορεία της ΕΕ για την Κοπεγχάγη.....	32

Β' ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ

ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

2.1 Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ.....	35
2.2 Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: γενικά στοιχεία για τις ΑΠΕ.....	38

2.3 Η εξέλιξη του κοινοτικού νομικού πλαισίου για τις ΑΠΕ έως τις αρχές του 20 ^{ου} αιώνα.....	39
2.4 Η οδηγία 2001/77/ΕΚ για τη προαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.....	41
2.5 Η οδηγία 2003/30/ΕΚ για την προώθηση των βιοκαυσίμων στο τομέα των μεταφορών.....	44
2.5.i Η εξέλιξη του νομικού πλαισίου για τη βιομάζα.....	45
2.5.ii Το δόγμα για τη χρήση βιομάζας.....	48
2.6 Οι δράσεις για την εξέλιξη του νομικού πλαισίου των ΑΠΕ μετά την οδηγία 2001/77/ΕΚ..	50
2.7 Η οδηγία 2009/28/ΕΚ σχετικά με τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.....	55
2.8 Πυρηνική ενέργεια: η λύση στο πρόβλημα ή νέος κίνδυνος;.....	60

Γ' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
3.1 Η ενεργειακή κατάσταση στην Ελλάδα και η συμμετοχή των ΑΠΕ.....	64
3.2 Η εξέλιξη του νομικού πλαισίου για τις ΑΠΕ στην Ελλάδα.....	68
3.3 Η εθνική χωροταξική πολιτική για τις ΑΠΕ.....	75
3.3. i Το ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την αειφόρο ανάπτυξη.....	76
3.4. Τα προβλήματα διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό δίκτυο.....	77
3.4.i Η στάση των μη κρατικών δρώντων.....	79
3.5 Οι λόγοι που καθιστούν επιτακτική τη χρήση των ΑΠΕ.....	81
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	83
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	86
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ.....	87
ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ.....	87

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
ΑτΘ	Αέρια του Θερμοκηπίου
ΔΕΗ	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΚΑΠΕ	Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΡΑΕ	Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας
ΣΕΔΕ	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών
ΥΠΙΑΝ	Υπουργείο Ανάπτυξης
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
Φ/Β	Φωτοβολταϊκά
AOSIS	Alliance of Small Island States
CDM	Clean Development Mechanism
CER	Certified Emissions Reduction
ERU	Emissions Reduction Units
ETS	Emissions Trading Scheme
JI	Joint Implementation
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια, ο πλανήτης έρχεται αντιμέτωπος με μια από τις μεγαλύτερες απειλές, την κλιματική αλλαγή. Ο όρος κλιματική αλλαγή αναφέρεται στην αύξηση της θερμοκρασίας της γης και κατά συνέπεια της αλλαγής του παγκόσμιου κλίματος. Σύμφωνα με την επίσημη επιστημονική θέση του Διακυβερνητικού Πάνελ του ΟΗΕ για τη κλιματική αλλαγή (IPCC), η μέση θερμοκρασία του πλανήτη έχει αυξηθεί σε ποσοστό που κυμαίνεται από 0,2-0,6% με έτος βάσης το 1990¹, ενώ η έκθεση του 2007 του ίδιου πάνελ αναφέρει ότι η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας ενδέχεται να ανέλθει σε ποσοστά από 1,4°C -5,8°C εντός της χρονικής περιόδου 1990-2100. Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη ορατές: το λιώσιμο των πάγων, η εμφάνιση ακραίων φαινομένων, όπως η ξηρασία σε πολλές περιοχές, οι καύσωνες, οι πλημμύρες, είναι πλέον πραγματικότητα και αναμένεται επιδείνωση όλων αυτών, αν δεν ληφθούν μέτρα.

Η αιτία της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη και κατ'επέκταση της αλλαγής του κλίματος είναι η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (Ατθ) και η συγκέντρωσή τους στην ατμόσφαιρά. Η μεγαλύτερη πηγή αυτών των αερίων είναι ο τομέας της ενέργειας και οι τεράστιες ποσότητες, τις οποίες παράγει και καταναλώνει ο άνθρωπος. Η μεγαλύτερη ευθύνη αποδίδεται στη καύση των ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άνθρακα) για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τις μεταφορές, τη βιομηχανία και τα νοικοκυριά, οι οποίοι απορροφούν το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου είναι συνεχής, καθώς οι ενεργειακές ανάγκες αυξάνονται και η εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα μεγαλώνει. Σε αυτό έχει συμβάλει σημαντικά τόσο η αύξηση του πληθυσμού της γης όσο και η ανάπτυξη που παρατηρείται στις αναπτυσσόμενες χώρες (ιδίως αυτών της Ασίας συμπεριλαμβανομένων της Κίνας και της Ινδίας) με αποτέλεσμα την αύξηση των ενεργειακών τους απαιτήσεων², συμβάλλοντας στην επιδείνωση της παρούσας κατάστασης.

Το ζήτημα, λοιπόν, που προκύπτει αυτή τη στιγμή είναι να δοθούν λύσεις για την αντιμετώπιση και την αποτελεσματικότερη διαχείριση αυτής της κατάστασης. Πλέον, η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, που προέρχονται από όλες τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, θεωρείται επιτακτική. Υπάρχουν τρόποι για να επιτευχθεί αυτό: εγκατάλειψη των συμβατικών καυσίμων και στροφή προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, εξοικονόμηση

¹ Από τέλη του 19^{ου} αιώνα η μέση θερμοκρασία έχει αυξηθεί κατά 1% και η αύξηση αυτή οφείλεται σημαντικά στην ανθρώπινη δραστηριότητα τα τελευταία πενήντα χρόνια.

² Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Υπηρεσίας Ενεργειακής Πληροφόρησης του Υπουργείου Ενέργειας των ΗΠΑ, η παγκόσμια κατανάλωση έχει αυξηθεί κατά 54% με χρονική αφετηρία τη δεκαετία του 1990, ενώ η χρήση ενέργειας από τον αναπτυσσόμενο κόσμο αναμένεται να αυξηθεί κατά 91%.

ενέργειας, καθώς και εφαρμογής φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών μέσα από το πεδίο της έρευνας και της τεχνολογίας.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν χώρες που ακολουθούν τέτοιες πρακτικές. Η ΕΕ αποτελεί έναν από τους πρωτοπόρους στην εφαρμογή τέτοιων πρακτικών στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής, πάντα στη βάση της βιώσιμης ανάπτυξης³. Η συμμετοχή της σε διεθνείς δράσεις, η προσπάθεια δημιουργίας ενός πλαισίου για την ανάπτυξη δράσεων και πολιτικών ενάντια στην κλιματική αλλαγή και η ενίσχυση του τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που κάνουν την ενέργεια μέσω της ανανεώσιμης μορφής της σύμμαχο για ένα βιώσιμο μέλλον, καθιστούν την ΕΕ ως πρότυπο για άλλες χώρες που είτε αρνούνται είτε εθελουφλούν μπροστά στις νέες ανάγκες που έχουν προκύψει.

Σε αυτή την εργασία, που διαρθρώνεται σε τρία μέρη, θα παρουσιαστούν όλες οι προσπάθειες και οι δράσεις της ΕΕ ενάντια στη κλιματική αλλαγή. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται η προσπάθεια διαμόρφωσης της πολιτικής της ΕΕ για τη κλιματική αλλαγή(με κεντρικό στόχο την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου)από τη συμμετοχή της στη Σύμβαση-Πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή και το Πρωτόκολλο του Κιότο έως και τις πιο πρόσφατες δράσεις, όντας ο κινητήριος μοχλός των διαπραγματεύσεων που θα λάβουν μέρος στη Σύνοδο της Κοπεγχάγης για τη κλιματική αλλαγή το Δεκέμβριο του 2009.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η εξελικτική πορεία της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ και η προσπάθεια της ΕΕ να διαμορφώσει το κατάλληλο νομικό πλαίσιο για την εξέλιξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η ΕΕ προσπαθεί να δώσει ώθηση στην αξιοποίηση των ΑΠΕ με σκοπό να συμβάλλουν στη ριζική αλλαγή του τρόπου παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας για την επίτευξη των στόχων της(μείωση των εκπομπών, εξοικονόμηση ενέργειας, αυτονομία ενεργειακού εφοδιασμού) και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Στο τρίτο μέρος γίνεται λόγος για την εξέλιξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται το εθνικό νομικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ , όπως αυτό υπαγορεύεται από το αντίστοιχο κοινοτικό πλαίσιο στην προσπάθεια της καθολικής συμμετοχής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς και οι συνθήκες, που έχουν συμβάλει στην έως τώρα εξέλιξη τους και οι ανάγκες που καθιστούν ζωτική την αξιοποίηση των ΑΠΕ στην ελληνική επικράτεια.

Στόχος αυτής εργασίας είναι η καταγραφή των προσπαθειών της ΕΕ να ανταπεξέλθει στη πρόκληση που αποκαλείται κλιματική αλλαγή μέσα από την ανάδειξη πολιτικών και μέτρων με

³ Ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη αναφέρεται στην «ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των σύγχρονων γενεών χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες». Ο ορισμός αυτός αποτελεί τον γνωστότερο ορισμό για την βιώσιμη ανάπτυξη, ο οποίος δόθηκε από την πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland . Κατά την διάρκεια της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη η κ. Brundtland, όντας επικεφαλής, παρέδωσε στη Γενική Συνέλευση των ΗΕ την αναφορά με τίτλο «Το κοινό μας μέλλον», ο οποίος περιείχε και τον ορισμό της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία βασίζεται σε τρεις πυλώνες: την οικονομία-τη κοινωνία-το περιβάλλον.

βασικό εργαλείο ένα ολοκληρωμένο και αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ και εν συνεχεία ο τρόπος που η Ελλάδα διαχειρίζεται αυτό το εργαλείο για να συμβαδίζει με τις επιταγές των πολιτικών της ΕΕ για τη κλιματική αλλαγή και την ενέργεια.

Α' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

1.1 Το διεθνές πλαίσιο για τη κλιματική αλλαγή και η συμμετοχή της ΕΕ

Τον ενδιαφέρον της παγκόσμιας κοινότητας για το πρωτόγνωρο, τότε, φαινόμενο της αλλαγής του κλίματος εκδηλώθηκε σχετικά νωρίς. Στη Διακήρυξη της Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης της Γενεύης(1979) αναγνωρίστηκε η κλιματική μεταβολή ως ένα σημαντικό παγκόσμιο πρόβλημα. Αναγνωρίστηκε ως βασική αιτία της η αύξηση της συγκέντρωσης διοξειδίου του άνθρακα(CO₂) στην ατμόσφαιρα. Λίγα χρόνια αργότερα, υπογράφηκε στη Βιέννη(1985) η Σύμβαση για τη προστασία της στοιβάδας του όζοντος⁴ στο πλαίσιο του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον(UNEP)⁵. Ακολουθεί δυο χρόνια αργότερα το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ⁶, το οποίο ρυθμίζει τη παραγωγή και χρήση ουσιών⁷ επικίνδυνων για τη στοιβάδα του όζοντος⁸. Η ΕΚ ήταν πάντα παρούσα με δραστήρια συμμετοχή στις διαδικασίες των διαπραγματεύσεων και στη λήψη των τελικών αποφάσεων και σε κάποιες από αυτές η στάση της έπαιξε καθοριστικό ρόλο⁹.

4 Τέθηκε σε ισχύ το 1988, ενώ η ΕΕ το επικύρωσε το 1993.

5 Πρόκειται για το Πρόγραμμα των ΗΕ, το οποίο ιδρύθηκε το 1972, ως αποτέλεσμα της πρώτης Παγκόσμιας Συνδιάσκεψης για το Περιβάλλον. Σκοπός του προγράμματος είναι η ενασχόληση του με περιβαλλοντικά ζητήματα σε παγκόσμιο και περιφερειακό επίπεδο, συντονίζοντας δράσεις και πολιτικές χωρίς να αμφισβητείται ο όρος της βιώσιμης ανάπτυξης.

6 Είναι το πρωτόκολλο της Σύμβασης της Βιέννης. Τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1989 και έκτοτε έχει αναθεωρηθεί επτά φορές. Η ΕΕ το επικύρωσε στις 31.10.1988. Η οικουμενική επικύρωση του έγινε στις 16/09/2009, έπειτα από την επικύρωση του από το Ανατολικό Τιμόρ, αριθμώντας πλέον επικυρώσεις 196 κρατών.

7 Αναφέρεται στη χρήση αλογόνων και τετραχλωράνθρακα, τα οποία θεωρούνται αέρια του θερμοκηπίου.

8 Βλ. Γρηγορίου Π., Σαμίου Γ., Τσάλτας Γ., Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών(Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη: Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1993, σελ.165

9 Στις διαπραγματεύσεις για το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ, η αλλαγή στη Προεδρία της Επιτροπής από το διστακτικό ΗΒ στο πιο προοδευτικό Βέλγιο συνέβαλλε καθοριστικά στη προοδευτική εξέλιξη των διαπραγματεύσεων. Βλ. Joyeeta Gupta and Michael Crubb, Climate Change and European Leadership: A

Το συντονισμένο ενδιαφέρον, όμως, της παγκόσμιας κοινότητας για την αλλαγή του κλίματος εκδηλώθηκε στη παγκόσμια Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Η Συνδιάσκεψη αυτή αποτέλεσε το εφαλτήριο για την παραγωγή των δυο πιο σημαντικών διεθνών κειμένων για την κλιματική αλλαγή :

- **Η Σύμβαση- Πλαίσιο για την Αλλαγή του Κλίματος.** Η Σύμβαση –Πλαίσιο σύνηφθη το 1992 και τέθηκε σε ισχύ στις 21 Μαρτίου 1994¹⁰, ως αποτέλεσμα της κοινής πεποίθησης ότι η κλιματική αλλαγή είναι πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες συμβάλλουν σε αυτό και ότι η αντιμετώπιση της είναι μέλημα όλης της ανθρωπότητας.

Η Σύμβαση αποτελεί το πρώτο διεθνές μέτρο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και θεσπίζει ένα κείμενο αρχών και υποχρεώσεων στο τομέα της κλιματικής πολιτικής, το οποίο όμως δεν είναι δεσμευτικό. Το γεγονός αυτό, ίσως, οφείλεται ότι την εποχή εκείνη υπήρχαν αμφιβολίες για την επιστημονική στήριξη της ανάγκης για υιοθέτηση μέτρων, παρόλο που οι αλλαγές του κλίματος έθεταν σε κίνδυνο ακόμη και τη παγκόσμια οικονομία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετείχε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία με τη σειρά της επικύρωσε τη σύμβαση-πλαίσιο με την απόφαση 94/69/EK¹¹, ενώ ήταν από τα μέρη που τήρησαν τη δέσμευση για επαναφορά των οικείων εκπομπών του 2000 στα επίπεδα του 1990, σύμφωνα με το πλαίσιο της σύμβασης.

Ο γενικός στόχος της Σύμβασης –Πλαίσιο ήταν η σταθεροποίηση των συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα σε τέτοιο επίπεδο που να αποτρέπεται η επικίνδυνη ανθρωπογενής παρέμβαση στο κλιματικό σύστημα¹²(άρθρο 2). Βάσει των διαφοροποιημένων ευθυνών και δυνατοτήτων, η Σύμβαση-Πλαίσιο θέτει στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής πρωτοπόρους τα βιομηχανικά κράτη, τα οποία ευθύνονται για το μεγαλύτερο μέρος των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Για το λόγο αυτό θέτει

Sustainable Role for Europe?, Kluwer Academic Publisers, Netherlands, 2000, σελ. 99-103

¹⁰Υπογράφηκε από 154 κράτη και χρειάστηκε να επικυρωθεί από 165 κράτη.

¹¹ L 033 της 07/02/1994, Απόφαση 94/69/EK της 15^{ης} Δεκεμβρίου του 1993 σχετικά με τη σύναψη της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994D0069:EL:HTML>

¹² Κλιματικό σύστημα σημαίνει το σύνολο της ατμόσφαιρας, της υδρόσφαιρας, της βιόσφαιράς και της γεώσφαιρας καθώς και τις αλληλοδιαδράσεις του.

διαφοροποιημένους στόχους για τα βιομηχανικά κράτη σε σχέση με τα αναπτυσσόμενα, που έχουν να κάνουν με τη μείωση των εκπομπών για την επίτευξη του γενικότερου στόχου.

Η Σύμβαση ορίζει τη συνεργασία και τη καθολική συμμετοχή ως τα «κλειδιά» για την αποτελεσματικότερη επίτευξη στόχου της. Μπορεί οι βιομηχανικές χώρες να έχουν τη δυνατότητα πρωτοβουλίας δράσεων, όμως θα πρέπει να λαμβάνουν πάντα υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών (άρθρο 3 παρ. 2). Παράλληλα τα μέτρα που υιοθετούνται για την συμμόρφωση, την αποτροπή ή το περιορισμό των αιτιών της κλιματικής αλλαγής και την άμβλυνση των επιπτώσεων της θα πρέπει να λαμβάνονται στη βάση ενός γενικότερου κοινωνικοοικονομικού πλαισίου, και με θεμιτή την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι τα κράτη μπορούν να εφαρμόζουν μέτρα στα πλαίσια της περιβαλλοντικής και αναπτυξιακής πολιτικής της αρεσκείας τους και να ασκούν τα δικαιώματα τους στους φυσικούς τους πόρους, βάσει της αρχής της εθνικής κυριαρχίας.¹³

Η Σύμβαση – Πλαίσιο είχε δυο πολύ σημαντικά επιτεύγματα: τη συμμετοχή όλων των κυβερνήσεων που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη, οι οποίες έστω και αν δεν συμφώνησαν απόλυτα με το περιεχόμενο της, έγιναν τουλάχιστον γνώστες της υπάρχουσας κατάστασης και των μελλοντικών επιπτώσεων της. Δεύτερον, αποτέλεσε τη βάση για την μελλοντική επίτευξη του στόχου της μέσω της υιοθέτησης ενός δεσμευτικού κειμένου που θα ακολουθήσει παρακάτω. Δυστυχώς, από κάποιους χαρακτηρίστηκε ως ένα κείμενο προγραμματικών δηλώσεων και ευχών. Μπορεί να αποτέλεσε το πρώτο και σημαντικό βήμα για την αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη, αλλά η αύξηση του επιπέδου των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα απαιτούσε μια αυστηρή δέσμευση από τις ανεπτυγμένες χώρες ώστε να επέλθει αλλαγή¹⁴.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετείχε ενεργά στις διαπραγματεύσεις λαμβάνοντας έναν από τους ηγετικούς ρόλους που κατέληξαν στο αποτέλεσμα της σύμβασης. Η ΕΕ είχε έρθει ήδη αντιμέτωπη με τις επιπτώσεις των συγκεντρώσεων αερίων του θερμοκηπίου. Τα δώδεκα κράτη της ΕΕ αποφάσισαν για τη σταθεροποίηση των εκπομπών για τη χρονική περίοδο που ορίζει η σύμβαση – πλαίσιο. Τη περίοδο που ακολούθησε μέχρι το Πρωτόκολλο του Κιότο η ΕΕ έθεσε μια σειρά από μέτρα με απώτερο στόχο την επίτευξη του στόχου της σύμβασης. Η ΕΕ έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία του πρωτοκόλλου του Κιότο, όντας στην ομάδα κρατών(μαζί με κάποιες αναπτυσσόμενες, όπως G77, AOSIS, και την Κίνα) που πίεσαν για τη δημιουργία ενός κειμένου με δεσμευτικό περιεχόμενο για την αντιμετώπιση της κλιματικής «απειλής».

13 Βλ. Γρηγορίου Π., Σαμιώτης Γ., Τσάλτας Γ., Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών (Rio de Janeiro) για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη: Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθίνα 1993, σελ.168

14 Άρθρο Ιωάννη Κόρκα «Νομικά ζητήματα από την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Κιότο, Οκτώβριος 2008. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3569&lang=1&catid=1>

- **Το Πρωτόκολλο του Κιότο.** Οι αρχικές δεσμεύσεις που ελήφθησαν στα πλαίσια της Σύμβασης –Πλαισίου δεν φάνηκαν αρκετές για να συμβάλλουν σημαντικά στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Για το λόγο αυτό στις 11 Δεκεμβρίου 1997 εγκρίθηκε το Πρωτόκολλο της Σύμβασης- Πλαισίου στην ιαπωνική πόλη Κιότο.

Το Πρωτόκολλο του Κιότο αποτελεί τη νομική βάση των προσπάθειών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε παγκόσμιο επίπεδο. Το πρωτόκολλο αποτελεί ένα κανονιστικό κείμενο, το οποίο «επιβάλλει διαφοροποιημένους εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων¹⁵ του θερμοκηπίου μόνο για το βιομηχανικό κόσμο υπό ένα ποσοτικοποιημένο συλλογικό στόχο-ομπρέλα»¹⁶. Ο συλλογικός στόχος που καθορίζει το Πρωτόκολλο αναφέρεται σε μείωση των εκπομπών τουλάχιστον στο ποσοστό του 5% για την περίοδο 2008-2012 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, ενώ τίθενται και εθνικοί ενδεικτικοί στόχοι.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού το Πρωτόκολλο εισάγει δυο σημαντικές καινοτομίες στο πεδίο αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής¹⁷:

- η μία αφορά τη θέσπιση ποσοτικοποιημένων εθνικών στόχων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για τα βιομηχανικά κράτη
- και η άλλη αφορά τα τρία νέα εργαλεία τους «μηχανισμούς ευέλικτης εφαρμογής», οι οποίοι αποτυπώνουν τη λογική των μηχανισμών της αγοράς και θέτουν την οικονομική αποδοτικότητα ως σημαντική παράμετρο για την υιοθέτηση πολιτικών και μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι: ο Μηχανισμός Εμπορεύσιμων Δικαιωμάτων Εκπομπών(Emissions Trading Mechanism), ο Μηχανισμός Καθαρής Ανάπτυξης(Clean Development Mechanism) και ο Μηχανισμός Κοινής Εφαρμογής (Joint Development Mechanism). Στην υιοθέτηση των τριών αυτών μηχανισμών καταλυτική υπήρξε η διαλλακτική στάση της ΕΕ, παρά τους αρχικούς δισταγμούς της, ώστε να επέλθει η άμεση θέση σε ισχύς του Πρωτοκόλλου.

15 Το Πρωτόκολλο του Κιότο αφορά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου: του διοξειδίου του άνθρακα(CO₂), του μεθανίου(CH₄), του πρωτοξειδίου του αζώτου(N₂O), των υδροφθορανθράκων(HFC), των υπερφθοριομένων υδρογονανθράκων (PFC)και του εξαφθορίου του θείου(SF₆).

16 Βλ. Κ. Κατσιμπάρδης, Το Διεθνές Δίκαιο για τις Κλιματικές Αλλαγές, εκδόσεις Σάκουλας, Αθήνα 2002, σελ.32.

17 Βλ. Τσάλλας Γ. , Κλιματική Αλλαγή: Το περιβάλλον μετά τη Διεθνή Διάσκεψη των Η.Ε στο Μπαλί, Εκδόσεις Σιδέρης, Αθήνα 2009, σελ.173-174

Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι οι δυο αυτές καινοτομίες, που παρέχουν σημαντικές προοπτικές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, έχουν αμφισβητηθεί στο μεν πεδίο των ποσοτικοποιημένων στόχων λόγω της πολιτικής απροθυμίας για την επίτευξη τους και στους δε «μηχανισμούς ευέλικτης εφαρμογής», διότι θεωρείται ότι η εφαρμογή τους διευκολύνει την αγορά παρά απαντούν ως περιβαλλοντική λύση.

Δυστυχώς, η μέχρι τώρα πορεία του Κιότο δεν μπορεί να κριθεί από ιδιαίτερη επιτυχία. Το γεγονός ότι η έναρξη της ισχύος του ήρθε οκτώ χρόνια μετά την έγκριση του, στις 16/02/2005 με την επικύρωση του από τη Ρωσία, και η αρνητική στάση των ΗΠΑ ως προς την επικύρωση του, το έχουν εν μέρει αποδυναμώσει. Σε αυτό μπορεί να προστεθεί και το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες, που υπόκειντο σε ευνοϊκή μεταχείριση, πλέον έχουν μετατραπεί σε μεγάλους παγκόσμιους ρυπαντές λόγω της ταχείας οικονομικής τους ανάπτυξης, όπως η Κίνα και Ινδία, οι οποίες δεν έχουν θέσει στόχους σύμφωνα με το πρωτόκολλο.

Σε αυτή τη πορεία που διαγράφει το Πρωτόκολλο του Κιότο, ένα από τα φωτεινά του σημεία είναι η περίπτωση της ΕΕ. Η στάση το αυτή της ΕΕ δικαιολογείται ίσως και από τη στάση των ΗΠΑ¹⁸. Το γεγονός ότι οι ΗΠΑ άλλαξαν τη στάση τους κατά τις τελικές διαπραγματεύσεις που θα ενεργοποιούσαν το Πρωτόκολλο του Κιότο (μετά το 2002), οδήγησαν την ΕΕ να συνειδητοποιήσει ότι έπρεπε να πάρει την ευθύνη του πρωτοπόρου στη χάραξη της παγκόσμιας κλιματικής πολιτικής¹⁹. Παράλληλα, η ΕΕ κατάφερα να θεσμοθετήσει και ένα κοινοτικό στόχο στο πλαίσιο το πρωτοκόλλου, που θα διευκόλυνε τη πορεία για τη εκπλήρωση του στόχου του Κιότο. Έτσι, λοιπόν, στο άρθρο 4 γίνεται λόγος για το ιδιαίτερο μηχανισμό της «Κοινής Επίτευξης Δεσμεύσεων», ο οποίος θα έδινε τη δυνατότητα στη ΕΕ να προβεί σε μια ενδοκοινοτική ανακατανομή των «βαρών»²⁰. Το άρθρο, αυτό εξασφάλισε όχι μόνο πιο αποτελεσματική αλλά και πιο δίκαιη εφαρμογή του πρωτοκόλλου. Η ΕΕ προσχώρησε στο πρωτόκολλο με την απόφαση 2002/358/ΕΚ²¹. Η ΕΕ στη μάχη κατά της κλιματικής αλλαγής διεύρυνε το στόχο που επιβάλλει το Πρωτόκολλο για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 8% προσθέτοντας τρεις ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2008-2012 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990.

18 Η αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ συμπίπτει με τη έκδοση της 3^{ης} Έκθεσης IPCC από την οποία προκύπτει το συμπέρασμα ότι η ανθρωπογενής παρέμβαση ευθύνονται αποκλειστικά για την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη και κατ'επέκταση της αλλαγής αλλαγή του κλίματος.

IPCC, Climate Change 2001: Synthesis Report, διαθέσιμο στο <http://www.ipcc.ch>.

19 Άρθρο η «Νέα Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις Κλιματικές Αλλαγές» Νοέμβριος 2003. Διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=54&lang=1&catpid=1>

20 Άρθρο η «Νέα Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις Κλιματικές Αλλαγές» Νοέμβριος 2003. Διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=54&lang=1&catpid=1>

Η ΕΕ διαμορφώνει το οικείο της πλαίσιο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ανάλογα με τις απαιτήσεις που προκύπτουν σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο²². Η διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής συνεκτικής κλιματικής πολιτικής, στην οποία θα συμμετέχουν κράτη μέλη με διαφορετική υπόσταση, θα έδινε στην ΕΕ τη δυνατότητα να πείσει τις χώρες εταίρους, όπως η Ρωσία και η Ιαπωνία να συναινέσουν στην εφαρμογή του πρωτοκόλλου. Σύμφωνα με την έκθεση του 2008 που κατέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με στοιχεία που υποβάλλονται ως επίσημα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στην UNFCCC, οι εκπομπές της ΕΕ ήταν 3% κάτω από το έτος βάσης. Για το λόγο αυτό η ΕΕ ενισχύει τα μέτρα και τις πολιτικές της, διαμορφώνοντας εκείνο το πλαίσιο μέσα από το οποίο θα υλοποιηθούν και θα τεθούν σε εφαρμογή όλα τα μέτρα και οι πολιτικές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, όπως θα δούμε και παρακάτω.

1.2 Το γενικό κοινοτικό πλαίσιο για τη κλιματική αλλαγή

Τα τελευταία χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση συμμετέχει, όπως είδαμε και παραπάνω, ιδιαίτερα ενεργά στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής τόσο στο διεθνές όσο και στο ευρωπαϊκό επίπεδο²³. Άμεσο αποτέλεσμα αυτής της δράσης αποτελεί ο προγραμματισμός της σχεδίασης της κοινοτικής κλιματικής πολιτικής. Το πρώτο και καταλυτικό βήμα σε αυτή τη πορεία αποτέλεσε, όπως είπαμε, η συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις για τη Σύμβαση – Πλαίσιο για τις Κλιματικές μεταβολές το 1991. Ακολουθεί η υπογραφή εξ ονόματος της Κοινότητας του Πρωτοκόλλου του Κιότο και η επικύρωση του το 2002. Η συμμετοχή της ΕΕ σε αυτή διαδικασία τη κληροδότησε με το στόχο της αειφορίας, αλλά και της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στις υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές.

21 Απόφαση 2002/358/EK του Συμβουλίου της 25^{ης} Απριλίου 2002 για την έγκριση, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, του Πρωτοκόλλου του Κιότο στη σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές και την από κοινού τήρηση των σχετικών δεσμεύσεων, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0358:EL:HTML>

22 Σε παγκόσμιο επίπεδο η ΕΕ ανέλαβε τη πρωτοβουλία να προτείνει τη σύσταση μιας συμμαχίας με τις περισσότερες εκτεθειμένες στην κλιματική αλλαγή χώρες, ώστε να τις βοηθήσει να προετοιμαστούν για να αντιμετωπίσουν αυτή τη πρόκληση. Βλ. Ανακοίνωση 2007/540/EK για τη δημιουργία συμμαχίας όσον αφορά την αλλαγή του κλίματος του πλανήτη μεταξύ της ΕΕ και των φτωχών αναπτυσσόμενων χωρών που είναι οι πλέον ευάλωτες στις κλιματικές αλλαγές.

23 Η δυναμική αυτή στάση της ΕΕ δικαιολογείται από το γεγονός ότι η ευρωπαϊκή ήπειρος είναι πιο ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φαίνεται και από την έκθεση του IPCC (1998) για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε περιφερειακό επίπεδο. Βλ. Paul G. Harris, Europe and Global Climate Change, Politics, Foreign Policy And Regional Cooperation, Published by Edward Elgar Publishing Limited, UK, 2007

Στο μεσοδιάστημα, όμως, μέχρι την επικύρωση του Πρωτοκόλλου, αλλά και ιδιαίτερα μετά από αυτή η ΕΕ δεν θα μείνει καθόλου αδρανής. Αντίθετα, υιοθετεί δράσεις που συμβάλλουν στην άμεση επίτευξη του στόχου που θέτει το Πρωτόκολλο. Η μεγαλύτερη ώθηση στις δράσεις της ΕΕ δόθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, κυρίως λόγω της επιτυχίας του στόχου για το 2000 που σημείωσε η κοινότητα για σταθεροποίηση των εκπομπών στα επίπεδα του 1990, αλλά και λόγω της αρνητικής ή διστακτικής στάσης των ανεπτυγμένων χωρών (ΗΠΑ, Καναδάς, Ρωσία. Αυστραλία) επίτευξης του ίδιου στόχου.

1.2.ι. Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τη κλιματική αλλαγή²⁴

Το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την κλιματική αλλαγή θα λέγαμε ότι αποτελεί το δεύτερο στάδιο της διαμόρφωσης της κοινοτικής κλιματικής πολιτικής, έπειτα από τη συμμετοχή στη Σύμβαση-Πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή και το πρωτόκολλο του Κιότο. Αποτελεί τη πρώτη και πιο αξιοσημείωτη δράση της ΕΕ μετά την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Κιότο με την έναρξη της νέας χιλιετίας. Ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι να προσδιορίσει και να δώσει ώθηση σε όλα εκείνα τα στοιχεία της στρατηγικής της ΕΕ, τα οποία είναι απαραίτητα ώστε σε πρώτη φάση να προετοιμάσουν την ΕΕ να εφαρμόσει το Πρωτόκολλο του Κιότο και σε δεύτερη φάση να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την εξέλιξη της πολιτικής της για τη κλιματική αλλαγή.

Το τόλμημα αυτό της ΕΕ ήταν αποτέλεσμα της θετικής εμπειρίας που έχει αποκομίσει από την εφαρμογή δράσεων προπαρασκευαστικού τύπου. Ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της δράσης αυτής είναι ότι στις προπαρασκευαστικές εργασίες για τις κοινές και συντονισμένες πολιτικές και μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου θα συμμετέχουν ενεργά και θα συνεργάζονται όλοι οι σχετικοί εταίροι, όπως οι αντιπρόσωποι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των κρατών μελών, της βιομηχανίας και των περιβαλλοντικών ΜΚΟ. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη λήψη μέτρων και τη δημιουργία πολιτικών χωρίς αντικρουόμενα στοιχεία, αλλά με συμπληρωματικό περιεχόμενο. Αυτό, λοιπόν, που προκύπτει είναι ότι το πρόγραμμα αυτό δε στοχεύει μόνο στη καταγραφή των αποτελεσμάτων των πολιτικών για τη κλιματική αλλαγή, αλλά θεσπίζει μια διαρκή διαδικασία παρακολούθησης, η οποία θα ενισχύεται, θα διευρύνεται και θα αναπροσαρμόζεται αυστηρότερα.

Το πρόγραμμα αυτό σχεδιάστηκε για να πραγματοποιηθεί σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση κάλυψε τη περίοδο 2000-2004. Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής της πρώτης φάσης το πρόγραμμα κάλυψε με πολιτικές και μέτρα τους τομείς που αφορούσαν:

- ✓ Την ενεργειακή τροφοδοσία, συμπεριλαμβανόμενης και της αύξησης του μεριδίου των

²⁴ COM/2000/88 τελικό, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με πολιτικές και μέτρα της ΕΕ για τη μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου: προς ένα Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Αλλαγή του Κλίματος <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0088:FIN:EL:PDF>

ΑΠΕ στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

- ✓ Το βιομηχανικό τομέα, δίνοντας έμφαση στην ανάπτυξη προτύπων ενεργειακής απόδοσης, περιορίζοντας τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και προωθώντας την ανάπτυξη κοινοτικού πλαισίου πολιτικής σχετικά με το σύστημα εμπορίας ρύπων
- ✓ Τη κατανάλωση ενέργειας στον οικιακό και τριτογενή τομέα με έμφαση στη προώθηση ενεργειακά αποδοτικών τεχνολογιών
- ✓ Τη κατανάλωση ενέργειας στο τομέα των μεταφορών²⁵ με τη προώθηση περιβαλλοντικών και ενεργειακά αποδοτικών προτύπων
- ✓ Την έρευνα, εστιάζοντας ιδιαίτερα σε θέματα ενέργειας, περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης

Τα μέτρα και οι πολιτικές που πλαισιώναν του παραπάνω τομείς ενισχύονταν συνεχώς, αφού η ΕΕ έβλεπε τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής να επιφέρουν σημαντικές πλήγματα. Η τρίτη έκθεση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(2001)²⁶ για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ευρωπαϊκή ήπειρο υπήρξε καταλύτης στα σχέδια της ΕΕ, καθώς δεν άφηνε περιθώρια στασιμότητας δράσεων.

Το πρώτο πρόγραμμα κρίνεται με σχετική επιτυχία, αφού στα πλαίσια της εφαρμογής του προέκυψαν εκείνες οι περιβαλλοντικά ωφέλιμες και οικονομικά αποδοτικές πολιτικές και μέτρα(στο πλαίσιο εφαρμογής της πρώτης φάσης αναφέρονται περίπου 40 οικονομικά αποδοτικά μέτρα²⁷, κάποια από τα οποία τέθηκαν σε εφαρμογή π.χ το Σχέδιο Εμπορίας Εκπομπών της ΕΕ)που έχουν συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αλλά και στην εξέλιξη της διαμόρφωσης του κοινοτικού πλαισίου για τη κλιματική αλλαγή και του πλαισίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δυο άρρηκτα συνδεδεμένων τομέων.

Το φθινόπωρο του 2005 τέθηκε σε εφαρμογή η δεύτερη φάση του Προγράμματος. Στα βασικά θέματα που επικεντρώνεται είναι, περά της αξιολόγησης των αποτελεσμάτων του πρώτου προγράμματος, η περαιτέρω υιοθέτηση μέτρων και παραγωγή πολιτικών σχετικά με τη μείωση

²⁵ Η δεύτερη έκθεση προόδου του ΕΠΑΚ δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο τομέα των μεταφορών και προτείνει μια πολύπλευρη στρατηγική για τη διαχείριση του, αφού τα επίπεδα των εκπομπών CO₂ που προέρχονται από το τομέα των μεταφορών έχουν καταγράψει αύξηση 18% το 2000 σε σχέση με τα επίπεδα το 1990.

²⁶ SEC(2001)2053, 20/12/2001(Third Communication from the European Community under FCCC), http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/sec_2001_2053.pdf

²⁷ Progress Review of the European Action Program for Climate Change: Can we meet our Kyoto targets, April 2003

των εκπομπών με έμφαση τον τομέα της ενέργειας και της προσαρμογής στα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.

Η προσπάθεια μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, η προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή, που θα δούμε παρακάτω, και ο τομέας της ενέργειας και συγκεκριμένα των ΑΠΕ, που θα μελετήσουμε στο επόμενο κεφάλαιο, αποτελούν τα βασικά συστατικά της διαμόρφωσης της κοινοτικής κλιματικής πολιτικής. Παρακάτω γίνεται προσπάθεια λεπτομερούς περιγραφής του ενός μέρους του κοινοτικού πλαισίου, όπως αυτό προκύπτει από τις δράσεις που γίνονται μέσα από τα ευρωπαϊκά προγράμματα για την κλιματική αλλαγή.

1.2.ii. Η μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

Η αλλαγή του κλίματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις συγκεντρώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα. Για το λόγο αυτό, η ΕΕ έχει ξεκινήσει ιδιαίτερα επιθετικά στη μάχη για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στο πλαίσιο, λοιπόν, του σχεδιασμού και προγραμματισμού της κλιματικής της πολιτικής έχει εντάξει τη μείωση και τον έλεγχο των αερίων του θερμοκηπίου στους περισσότερους τομείς των δραστηριοτήτων της και για να το επιτύχει αυτό στοχεύει στο «πάντρεμα» όλων των πολιτικών που καθορίζουν τις αντίστοιχες δραστηριότητες.

Η πρώτη προσπάθεια έγινε με την έκδοση και υιοθέτηση της «Πράσινης Βίβλου» σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού Συστήματος Ανταλλαγής Δικαιωμάτων Εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Στο κείμενο της Βίβλου η Επιτροπή εξέτασε με ιδιαίτερη προσοχή μια σειρά από ζητήματα που αφορούν ένα τέτοιο σύστημα εμπορίας εκπομπών σε κοινοτικό επίπεδο, έτσι ώστε σε ενδεχόμενη μελλοντική εφαρμογή του να αποφευχθούν προβλήματα στρεβλώσεων του ανταγωνισμού, και το ζήτημα που αφορά τηνδιασφάλιση της παρακολούθησης του διεθνούς ΣΕΔΕ με αποτελεσματικό τρόπο. Αποτέλεσμα των συζητήσεων και των προτάσεων που έγιναν στο πλαίσιο της Πράσινη Βίβλου ήταν υιοθέτηση της οδηγίας 2003/30/ΕΚ.

I. Η οδηγία 2003/87/ΕΚ για τη θέσπιση κοινοτικού συστήματος δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου²⁸

Η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου αποτελεί, όπως είπαμε, πρωταρχικό στόχο της ΕΕ και βασικό συστατικό της κλιματικής της πολιτικής. Η ΕΕ εξέδωσε τον 2003 την Οδηγία

²⁸ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13^{ης} Οκτώβρη 2003, σχετικά με τη θέσπιση του συστήματος των δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη τροποποίηση της Οδηγίας 96/61/ΕΚ. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:275:0032:0046:el:PDF>

2003/87/EK, η οποία καθιερώνει ένα σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων²⁹ εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στη Κοινότητα, έτσι ώστε να συμβάλει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου με τρόπο αποδοτικό από πλευράς κόστους και οικονομικά αποδοτικό (άρθρο 1 της οδηγίας), υιοθετώντας παράλληλα έναν από τους ευέλικτους μηχανισμούς του Κιότο, το Μηχανισμό Εμπορεύσιμων Δικαιωμάτων Εκπομπών. Στόχος της οδηγίας είναι να συμβάλλει στην εκπλήρωση των δεσμεύσεων της ΕΕ και των κρατών μελών της, όπως αυτές απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο, αλλά και να περιορίσει όσο μπορεί τις αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση.

Το σύστημα αυτό, λοιπόν, είναι ένα Σύστημα Μεταβιβάσιμων Αδειών Εκπομπής Αερίων Ρύπων που κατευθύνεται στην εκπλήρωση των δεσμεύσεων της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών κατά 8% για την περίοδο 2008-2012 στα επίπεδα του 1990. Στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας εμπίπτουν οι δραστηριότητες που συντελούνται από συγκεκριμένες εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας³⁰- αποκλείοντας τους τομείς των μεταφορών, της χημικής βιομηχανίας και του οικιακού τομέα³¹ που είναι ιδιαίτερα ενεργοβόροι τομείς- και εκπέμπουν συγκεκριμένα αέρια. Έτσι, λοιπόν, το ΣΕΔΕ εμπλέκει τον επιχειρηματικό τομέα και τη γενικότερη οικονομική δραστηριότητα στη δράση για προστασία του περιβάλλοντος.

Έτσι, λοιπόν, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα από την 1^η Ιανουαρίου 2005 να μην επιτρέπουν δραστηριότητες σε κανένα από τους προαναφερόμενους φορείς εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας, εάν δεν έχουν άδεια εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου, η οποία θα περιλαμβάνει και συγκεκριμένο αριθμό δικαιωμάτων. Βασική προϋπόθεση για τη λειτουργία του συστήματος είναι η κατάρτιση εθνικού σχεδίου από κάθε κράτος μέλος, το οποίο αναφέρει τα δικαιώματα που σκοπεύει να κατανείμει για συγκεκριμένη περίοδο, καθώς και το τρόπο κατανομής τους στις εγκαταστάσεις. Έκτοτε, οι άδειες παρέχονται από την αρμόδια αρχή κάθε κράτους μέλους, εφόσον η ίδια η αρχή διαπιστώσει ότι ο φορέας θα μπορεί να παρακολουθεί τις εκπομπές και να υποβάλλει εκθέσεις³² για αυτές, έπειτα από αίτηση που κάνει ο εκάστοτε φορέας. Αυτό σημαίνει, ότι ο κάθε φορέας μπορεί να εκπέμψει την ποσότητα αερίων που περιέχει η άδεια. Σε περίπτωση που ξεπεράσει το όριο αυτό μπορεί να αγοράσει δικαιώματα από

29 Ως δικαίωμα ορίζεται το δικαίωμα εκπομπής ενός τόνου διοξειδίου του άνθρακα ή ισοδύναμου αποτελέσματος, που συμβάλλει στο φαινόμενο του θερμοκηπίου κατά τη διάρκεια της περιόδου 2008-2012, όπως ορίζει το Πρωτόκολλο του Κιότο, και το σύστημα αυτό έχει ημερομηνία έναρξης την 1^η Ιανουαρίου 2005. (βλέπε ΕΕ L 275, 25.10.2003)

30 Οι εγκαταστάσεις παραγωγής ενέργειας, βιομηχανικές εγκαταστάσεις στους κλάδους των μη μεταλλικών ορυκτών, της επεξεργασίας μετάλλων, της παράγωγης χαρτιού, της βιομηχανίας παραγωγής πρώτων υλών, της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τα διυλιστήρια

31 Σύμφωνα με τα άρθρα 26 και 30 της οδηγίας προβλέπονται κάποιες ρήτρες για περιοδική επανεξέταση των συμμετεχόντων κλάδων, προκειμένου να μπορέσουν να ενταχθούν σταδιακά στο σύστημα και οι αυτοί οι τομείς.

φορέα που έχει εκπέμψει μικρότερη ποσότητα από αυτή που περιέχει η άδεια του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας αγοράς δικαιωμάτων, όπου επικρατούν ίσες συνθήκες ανταγωνισμού, ενώ παράλληλα δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για τη παροχή κινήτρων για καινοτομία και επενδύσεις σε καλύτερες τεχνολογίες. Έτσι και αλλιώς, ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του ΣΕΔΕ είναι ότι παρέχει κίνητρα στις επιχειρήσεις να βελτιώνουν συνεχώς τη τεχνολογία μείωσης εκπομπών αερίων, έτσι ώστε να μειώνεται συνεχώς το κόστος τους.³³

Η ΕΕ αρχικά ήταν διστακτική σε μια τέτοια ιδέα για μια τέτοια κίνηση, αφού θεωρούσε ένα τέτοιο μέτρο ως μέσο εμπορευματοποίησης του περιβάλλοντος. Οι αμφιβολίες, όμως, αυτές άρθηκαν μετά την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Κιότο, εστιάζοντας μόνο στα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να επιφέρει ο μηχανισμός αυτός. Μέσω αυτού του μηχανισμού η ΕΕ θα μπορέσει να δώσει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις, που βρίσκονται μέσα στα όρια της, να συμμορφωθούν με τις δεσμεύσεις που θέτει το Πρωτόκολλο του Κιότο. Επιπλέον, θα έχει την ευκαιρία να προωθήσει τις ενεργειακά αποδοτικές τεχνολογίες, κάνοντας τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις πιο ελκυστικές στο τομέα αυτό, ενώ στη περίπτωση της επιτυχημένης εφαρμογής αυτού του μηχανισμού η ΕΕ θα αποτελέσει παγκόσμιο πρότυπο για τη δημιουργία αντίστοιχων αγορών.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί και η διαφορετική άποψη ως προς το σκοπό της εφαρμογής της οδηγίας, ο οποίος δεν είναι έχει και τόσο περιβαλλοντική διάσταση και ίσως εξηγεί την άρση της αρχικής διστακτικότητας της ΕΕ για την υιοθέτηση ενός τέτοιου μηχανισμού. Το γεγονός ότι η ΕΕ διαμορφώνει το πρώτο περιφερειακό και διακρατικό σύστημα εμπορίας εκπομπών της δίνει τη δυνατότητα της πρωτοπορίας σε διάφορους τομείς, όπως της επιλογής των εταίρων τρίτων κρατών που θα μπορέσουν να διασυνδεθούν στο σύστημα της, τη δημιουργία ενός πρότυπου συστήματος πάνω στο οποίο θα στηριχτεί και το σύστημα του Πρωτοκόλλου³⁴, αλλά θα αποκτήσει και το προβάδισμα στην ευρωπαϊκή βιομηχανία να εξοικειωθεί τόσο με τους κανόνες-δημιουργώντας η ίδια τους «κανόνες του παιχνιδιού»- όσο και με τις ιδιαιτερότητές ενός τέτοιου συστήματος σε μια διεθνή «αγορά ρύπανσης», καθώς και να κυριαρχήσει³⁵.

32 Στο τέλος κάθε έτους ο κάθε φορέας εκμετάλλευσης καταθέτει εκθέσεις στην αρμόδια αρχή, οι οποίες επαληθεύονται από την ίδια την αρχή. Σε περίπτωση που δεν πληρούνται τα κριτήρια, οι φορείς εκμετάλλευσης δεν δύνανται πλέον να μεταφέρουν τα εν λόγω δικαιώματα, μέχρι τη στιγμή που η δήλωση θα κριθεί ικανοποιητική.

33 Άρθρο Ευτύχιου Σαρτζετακης, Γιώργου Χατζινάς «Μεταβιβάσιμες Άδειες Εκπομπής Αερίων και Ευρωπαϊκή Αγορά Αδειών Ρύπανσης» Νοέμβριος 2006. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2663&lang=1&catid=1>

34 Το έτος έναρξης για την εφαρμογή του Μηχανισμού Εμπορίας Εκπομπών του Πρωτοκόλλου ορίζεται το 2008.

Η αλήθεια στη συγκεκριμένη περίπτωση βρίσκεται κάπου στη μέση. Το σύστημα εμπορίας εκπομπών μπορεί να εξελιχθεί σε σύμμαχο τόσο του περιβάλλοντος όσο και της ευρύτερης οικονομίας.

Αξιολογώντας, τα μέχρι τώρα αποτελέσματα που προκύπτουν από τη πρώτη περίοδο εφαρμογής(2005-2007),θα λέγαμε ότι η εφαρμογή της οδηγίας έχει σχετικά θετικά αποτελέσματα, λαμβάνοντας υπόψη ότι θεωρείται δοκιμαστική και ότι αυτή η πρώτη περίοδος ήταν χρονικά ιδιαίτερα μικρή. Οι κυβερνήσεις των χωρών της ΕΕ ήταν ιδιαίτερα απλόχερες στη παροχή δικαιωμάτων στις επιχειρήσεις, γεγονός που οδήγησε και στη μείωση των τιμών του άνθρακα. Από τη πρώτη Ιανουαρίου 2005 το σύστημα έχει καλύψει περίπου 12.000 επιχειρήσεις στην Ε.Ε-27, στις οποίες αντιστοιχεί το 75% των συνολικών εκπομπών της ΕΕ. Κάποια προβλήματα συνεννόησης υπήρξαν στη συνεργασία ανάμεσα σε κάποιες επιχειρήσεις και τις εκάστοτε κυβερνητικές αρχές κατά τη προετοιμασία των εθνικών σχεδίων κατανομής, για τα οποία θα πρέπει να γίνει προσπάθεια βελτίωσης μελλοντικά. Αυτό, ίσως αποτελεί ένα από τα τρωτά σημεία του συστήματος, αφού πολλές φορές τα προβλήματα συνεννόησης οφείλονται και στις πιέσεις ομάδων συμφερόντων, ιδιαίτερα από στρατηγικής σημασίας βιομηχανίες που διατηρούν δυνατούς δεσμούς με τις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

Κατά το πρώτο χρόνο,2005-2006, της εφαρμογής του συστήματος εκτιμάται ότι οι εκπομπές μειώθηκαν κατά 0,3%, ενώ υπολογίζεται ότι το ποσοστό αυτό θα φτάσει στο 3,6% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Σύμφωνα με την Έκθεση της Επιτροπής³⁶ του 2006 για το σύστημα, το 2005 δόθηκαν περισσότερες από 320 εκατομμύρια Άδειες και το 2006 δόθηκαν 300 εκατομμύρια Άδειες με τις επιχειρήσεις ενέργειας και τα διυλιστήρια να είναι οι πιο δραστήριες επιχειρήσεις. Στο πεδίο της συμμόρφωσης, για τη πρώτη περίοδο αποτυπώνεται ότι μέχρι τη καταληκτική ημερομηνία της 30^{ης} Απριλίου του 2006 περίπου 9000 επιχειρήσεις είχαν εκπληρώσει τις υποχρεώσεις τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν την ανάγκη ενίσχυσης των προσπαθειών της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων³⁷.

35 Άρθρο η «Νέα Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις Κλιματικές Αλλαγές» Νοέμβριος 2003 <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=54&lang=1&catid=1>

36 COM (2006)676 Final, Brussels 13/11/2006,European Commission: "Building a global carbonmarket-Report pursuant to Article 30 of Directive 2003/87/EC", http://ec.europa.eu/environment/climat/emission/pdf/com2006_676final_en.pdf

37 Σύμφωνα με πρόσφατη κυβερνητική βρετανική έρευνα (μελέτη Stern), αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα για τη μείωση εκπομπών CO₂ , θα βιώσουμε πολύ μεγάλες οικονομικές απώλειες παγκοσμίως, οι οποίες μπορεί να φτάσουν και το 20% του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Οι κατανομές αδειών προβλέπεται να γίνουν σε δύο φάσεις: η πρώτη θα καλύπτει την περίοδο 2005-2007³⁸ και η κατανομή των εμπορεύσιμων δικαιωμάτων θα γίνεται δωρεάν σε ποσοστό 95%, γεγονός ιδιαίτερα ενθαρρυντικό για τη δημιουργία ενός ασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος, και το 5% με τη μέθοδο της δημοπρασίας, η οποία έχει και αυτή το θετικό στοιχείο της δημιουργίας συνθηκών ίσης μεταχείρισης για τη κατανομή δικαιωμάτων μεταξύ των ήδη υπάρχουσών επιχειρήσεων και των νεοεισερχόμενων. Η δεύτερη φάση καλύπτει τη περίοδο 2008-2012³⁹ και η κατανομή θα γίνεται δωρεάν τουλάχιστον κατά 90% και το υπόλοιπο με τη μέθοδο της δημοπρασίας. Η αύξηση του μεριδίου της μεθόδου της δημοπρασίας θα δημιουργήσει σταδιακά συνθήκες για μεγαλύτερη μείωση των εκπομπών, αφού οι επιχειρήσεις θα αποκτήσουν ένα επιπλέον κίνητρο για μείωση των εκπομπών, αφού δεν θα παρέχονται τόσο απλόχερα άδειες, γεγονός που οδηγεί και σε μείωση της τιμής άνθρακα.

Όσον αφορά τη κατανομή των αδειών, αυτή θα γίνεται βάσει των «Εθνικών Σχεδίων Κατανομής». Κάθε κράτος μέλος είναι υποχρεωμένο να καταρτίζει ένα τέτοιο σχέδιο αναφέροντας τα δικαιώματα που επρόκειτο να κατανείμει για συγκεκριμένη χρονική περίοδο, καθώς και το τρόπο που θα γίνει η κατανομή στις επιχειρήσεις. Το σχέδιο κατατίθεται στην Επιτροπή, η οποία μπορεί να το προκρίνει, αλλά και να το απορρίψει, εάν δεν πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει η οδηγία. Σύμφωνα με τον επίτροπό Περιβάλλοντος της ΕΕ κ. Σταύρο Δήμα «η ΕΕ αξιολογεί όλα τα εθνικά σχέδια κατανομής κατά τρόπο συνεπή, ώστε να διασφαλίσει την ίση μεταχείριση των κρατών μελών και να δημιουργήσει τις αναγκαίες συνθήκες στενότητας στην ευρωπαϊκή αγορά εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών άνθρακα⁴⁰». Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι Εθνικά Σχέδια Κατανομής που υποβλήθηκαν για τη δεύτερη περίοδο(2008-2012) στην Επιτροπή πρότειναν εκπομπές που υπερέβαιναν τις επαληθευμένες εκπομπές του 2005 και για το λόγο αυτό δέχτηκαν προτάσεις για τροποποίηση και αναθεώρηση τους.

Η οδηγία περιέχει και ρυθμίσεις που αφορούν μηχανισμούς παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του συστήματος εμπορεύσιμων δικαιωμάτων εκπομπών. Συγκεκριμένα, ο κάθε φορέας εγκατάστασης θα πρέπει κάθε χρόνο έως τις 30 Απριλίου να επιστρέφει στην αρμόδια υπηρεσία επαρκή δικαιώματα για τη κάλυψη των εκπομπών κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους. Σε αντίθετη περίπτωση επέρχονται κυρώσεις⁴¹.

38 http://ec.europa.eu/environment/climat/emissio_plans.htm

39 http://ec.europa.eu/environment/climat/emissio/2nd_phase_ep.htm

40 <http://www.econews.gr/2007/01/16/eu-distribution-plan-2008-2012/>

Βέβαια, υπάρχουν κάποια σημεία στην οδηγία που προκαλούν προβληματισμό ως προς την απόλυτη μελλοντική επιτυχία στην εφαρμογή του συστήματος. Αυτά τα σημεία εντοπίζονται στην εμπορία αερίων που προέρχονται μόνο από το διοξείδιο του άνθρακα(αποτελούν το 50-80% του συνόλου των αερίων του θερμοκηπίου) χωρίς να περιλαμβάνονται άλλα αέρια του θερμοκηπίου, και στον αποκλεισμό από την οδηγία του τομέα των μεταφορών και της χημικής βιομηχανίας, που συμμετέχουν ιδιαίτερα ενεργά στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Αυτά είναι δυο προβληματικά σημεία, οποία η ΕΕ θα πρέπει να αναθεωρήσει άμεσα, και όπως θα δούμε παρακάτω θα προσπαθήσει σε αυτή τη κατεύθυνση, αφού συμβάλλουν πλέον σε μεγάλο βαθμό στη διαμόρφωση της κατάστασης του κλίματος.

I. Η οδηγία 2004/101/ΕΚ σχετικά με τους μηχανισμούς έργων του Πρωτοκόλλου του Κιότο στο κοινοτικό σύστημα εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου⁴²

Η Οδηγία 2004/101/ΕΚ ενισχύει το σύστημα που θεσπίζει η οδηγία 2003/87/ΕΚ, επιφέροντας κάποιες τροποποιήσεις στις ρυθμίσεις που περιέχει. Με αυτή την οδηγία καθίστανται συμβατοί οι μηχανισμοί καθαρής ανάπτυξης και κοινής εφαρμογής- αποκαλούμενοι μηχανισμοί έργων- του πρωτοκόλλου του Κιότο με το σύστημα εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου(γνωστή ως «αγορά διοξειδίου») που έχει ήδη εισάγει η ΕΕ με την Οδηγία 2003/87/ΕΚ. Ο μηχανισμός της κοινής εφαρμογής αναφέρεται στην από κοινού εφαρμογή έργων από τις ανεπτυγμένες χώρες με σκοπό τη μείωση εκπομπών με τέτοιο τρόπο που να επωφελούνται όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης αναφέρεται στη κατασκευή έργων σε αναπτυσσόμενες χώρες και σε χώρες με μεταβατική οικονομία με σκοπό τη μείωση των εκπομπών αυτών των χωρών. Με την εισαγωγή των μηχανισμών έργων επιτρέπεται η χρήση πιστοποιημένων μειώσεων εκπομπών από έργα CDM και JI για την εκπλήρωση των στόχων που θέτει η οδηγία 2003/87/ΕΚ στα κράτη μέλη. Με την απόφαση 280/2004/ΕΚ η ΕΕ θεσπίζει μηχανισμό παρακολούθησης και κοινοποίησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Αποτέλεσμα θα είναι η μείωση κατά 20% και άνω του ετήσιου κόστους συμμόρφωσης όλων των εγκαταστάσεων της ΕΕ.

41 Για τη πρώτη περίοδο κατανομής εμπορεύσιμων δικαιωμάτων επιβάλλεται οικονομική κύρωση με τη μορφή χρηματικού προστίμου αξίας 40ευρώ ανά τόνο εκπομπών ισοδυνάμου του διοξειδίου του άνθρακα, ενώ για τη δεύτερη φάση το πρόστιμο ανέρχεται στα 100ευρώ. Το πρόστιμο δεν απαλλάσσει την επιχείρηση από την υποχρέωση να επιστρέψει τα δικαιώματα που αναλογούν για ποσότητες ίσες με τις καθ' υπέρβαση εκπομπές του προηγούμενου ημερολογιακού έτους, άρθρο 16 της οδηγίας.

42 Οδηγία 2004/101/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 2004, για τη τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας, όσον αφορά τους μηχανισμούς έργων του Πρωτοκόλλου του Κιότο. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:338:0018:0023:EL:PDF>

Συγκεκριμένα, στη συνολική ποσότητα δικαιωμάτων, τα οποία θα καταναίμει κάθε κράτος μέλος για κάθε πενταετή περίοδο⁴³, προστίθεται η δυνατότητα που θα παρέχεται στους φορείς εκμετάλλευσης να χρησιμοποιούν CER και ERU μέχρι ένα ποσοστό της κατανομής δικαιωμάτων (ανώτατο όριο)σε κάθε εγκατάσταση⁴⁴, όπως θα ορίζεται από κάθε κράτος μέλος στο εθνικό σχέδιο κατανομής του. Στα πλαίσια της οδηγίας προβλέπεται η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων αρχών των κρατών μελών για όλα τα θέματα⁴⁵ γύρω από το σύστημα εκπομπών. Οι περαιτέρω διαφοροποιήσεις που επιφέρει η οδηγία είναι ότι συμπληρώνει κάποια άρθρα προσθέτοντας στις ήδη υπάρχουσες ρυθμίσεις περαιτέρω ρυθμίσεις και για τις δραστηριότητες έργων.

Με την υιοθέτηση της οδηγίας αυτής η ΕΕ προσπαθεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα της μείωσης των εκπομπών με ένα πιο ολοκληρωμένο τρόπο ενισχύοντας το κοινοτικό σύστημα εμπορίας εκπομπών. Μέσω της υλοποίησης έργων μείωσης εκπομπών τα κράτη μέλη ή οι εγκαταστάσεις, οι οποίες λειτουργούν σε αυτή, που δεσμεύονται για μείωση εκπομπών λαμβάνουν πιστωτικά όρια που συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου που προβλέπεται ήδη από την οδηγία 2003/87/EK. Ο μεν μηχανισμός της κοινής εφαρμογής συμβάλλει στη συνολική αντιμετώπιση της μείωσης των εκπομπών αερίων στο εσωτερικό της κοινότητας, αφού ενισχύονται τόσο οι προσπάθειες των χωρών που είχαν ήδη την εμπειρία της πρώτης περιόδου εφαρμογής του κοινοτικού συστήματος εμπορίας, αλλά δίνεται και μια ώθηση στα νέα μέλη της κοινότητας, έτσι ώστε να εισέλθουν στο κοινοτικό σύστημα ομαλότερα και αποτελεσματικότερα. Ο δε μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης συμβάλλει τόσο στην επίτευξη των στόχων των κρατών μελών της κοινότητας, αφού η ύπαρξη τέτοιων έργων σε αναπτυσσόμενες χώρες θα δώσει τη δυνατότητα εγκαίνιασης μιας νέας εμπειρίας για αυτές που θα αφορά την αγορά αδειών δικαιωμάτων, όσο και στη συμβολή των αναπτυσσόμενων χωρών στη μείωση εκπομπών αερίων, έτσι ώστε η προσπάθεια που γίνεται από κάποιες ανεπτυγμένες χώρες, και στη συγκεκριμένη περίπτωση από την ΕΕ, προς το στόχο αυτό να μην επισκιάζεται από τις αρνητικές επιδόσεις των αναπτυσσόμενων χωρών.

43 Ημερομηνία έναρξης ορίζεται η 1^η Ιανουαρίου 2008 και για κάθε πενταετή περίοδο.

44 Αυτό θα πραγματοποιείται με την εκχώρηση και την άμεση παράδοση δικαιώματος από το κράτος μέλος σε αντάλλαγμα CER ή ERU, την οποία κατέχει ο εν λόγω φορέας εκμετάλλευσης στο εθνικό μητρώο του οικείου κράτους μέλους, άρθρο 1 παρ.1

45 Τα θέματα αυτά περιλαμβάνουν την κατανομή των δικαιωμάτων, χρήσης CER και ERU, λειτουργίας των μητρώων, παρακολούθησης και υποβολής εκθέσεων, συμμόρφωσης με την οδηγία.

Πάρα το γεγονός ότι η προαναφερθείσα οδηγία θεσπίστηκε για τη βελτίωση του συστήματος εμπορίας, το σύστημα περιέχει κάποια κενά, τα οποία η ΕΕ προτίθεται να καλύψει αρτιότερα και πιο αυστηρά μέτρα. Στη προσπάθεια διαμόρφωσης ενός πιο αποτελεσματικού συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών, η Επιτροπή προέβει τον Ιανουάριο του 2008 σε ανακοίνωση πρότασης οδηγίας⁴⁶ για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/EK, η οποία θεσπίζει μέτρα που θα αρχίσουν να ισχύουν από το 2013⁴⁷.

Μια από τις βασικές τροποποιήσεις αφορά την επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων και σε άλλα αέρια εκτός του CO₂⁴⁸, καθώς και σε άλλους τομείς της βιομηχανίας και όχι μόνο, όπως οι αερομεταφορές⁴⁹, οι οποίες συμβάλλουν σε ένα σημαντικό ποσοστό στην αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αλλά το γεγονός ότι τη περίοδο που εφαρμόστηκε το σύστημα η απουσία ρυθμιστικού πλαισίου γύρω από αυτές και αποδείξεων για τη συμμετοχή τους στο σύνολο των εκπομπών τις έθεσε σε πλεονεκτική θέση. Σημαντική αλλαγή προβλέπεται

46 COM(2008)16 τελικό, Πρόταση οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, της 23^{ης} Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/EK με στόχο τη βελτίωση και επέκταση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου της Κοινότητας. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0016:FIN:el:PDF>

47 Το 2013 ορίζεται ως έτος έναρξης πιο αυστηρών μέτρων, αφού λήγει η περίοδος επίτευξης στόχων που προκύπτουν τόσο από το Πρωτόκολλο του Κιότο όσο και από τις πολιτικές της ΕΕ.

48 Ως προς τη κατεύθυνση αυτή κινήθηκε και η θέσπιση του Κανονισμού 842/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Μαΐου 2006, για ορισμένα φθοριούχα αέρια το θερμοκηπίου που έχει στόχο τη συγκράτηση, τη πρόληψη και κατά συνέπεια τη μείωση εκπομπών συγκεκριμένων φθοριούχων αερίων του θερμοκηπίου που περιλαμβάνονται στο Πρωτόκολλο του Κιότο (HFCs-αλογόνα, PFCs- φθοριούχος ανθρακας, φθοριούχο θείο) και χρησιμοποιούνται κατά βάση στη χημική βιομηχανία, έτσι η μετάβαση σε ένα πιο διευρυμένο σύστημα να είναι ομαλότερη. Ο κανονισμός θέτει ένα ποσοτικοποιημένο στόχο μείωσης εκπομπών έως το 2010 και με το πέρας της πρώτης περιόδου θα προχωρήσει σε περαιτέρω μείωση. Ο κανονισμός αποτελεί ένα συμπληρωματικό στοιχείο στο κοινοτικό πλαίσιο για τη μείωση των εκπομπών αερίων εκτός του CO₂. Παρά το γεγονός ότι οι εκπομπές CO₂ συμβάλλουν περισσότερο στην αλλαγή του κλίματος, δεν θα πρέπει να απενοχοποιείται ο ρόλος που παίζουν και τα υπόλοιπα αέρια του θερμοκηπίου. Οι ενεργοβόρες επιχειρήσεις που δεν εκπέμπουν μόνο το CO₂ πολλαπλασιάζονται, και ο κανονισμός δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να επεκτείνουν την προσπάθεια για μείωση των εκπομπών και σε άλλα αέρια, μέχρι το κοινοτικό σύστημα να συμπεριλάβει τόσο αυτά και όσο και τις επιχειρήσεις που τα προκαλούν για την αποτελεσματικότερη διαχείριση τους. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:092:0017:01:EL:HTML>

49 Οι εκπομπές από τις αερομεταφορές αντιπροσωπεύουν σήμερα περίπου το 3% των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, παρουσιάζοντας ταχύτατη αύξηση. Οι εκπομπές από τις εσωτερικές πτήσεις καλύπτονται στο κείμενο του πρωτοκόλλου του Κιότο, αλλά δεν καλύπτουν τις διεθνείς αερομεταφορές. Η ΕΕ έχει ήδη αρχίσει να συζητάει τροποποιήσεις διμερών συμφωνιών με τρίτες χώρες για το ζήτημα αυτό, αφού αναμένεται υπερδιπλασιασμός των συνολικών εκπομπών από τις αερομεταφορές έως το 2020 και τα μέτρα πρόληψης κρίνονται απαραίτητα.

στη ρύθμιση που αφορά την αντικατάσταση των εθνικών σχεδίων κατανομής με τη θέσπιση ενός κοινού επιτρεπτού ορίου, που θα συμβάλλει στη αποτελεσματικότερη τήρηση των δεσμεύσεων αφού δεν θα υπάρχει περιθώριο καθυστερήσεων από τα κράτη μέλη και πελατειακών εξυπηρετήσεων σε επιχειρησιακές μονάδες. Σε αυτό έρχεται να προστεθεί και η ρύθμιση που αφορά τη κατάργηση των γενικών ποσοτικών στόχων μείωσης εκπομπών για κάθε κράτος μέλος με σκοπό να αντικατασταθούν από ένα γενικό κοινοτικό στόχο, ενώ για τους τομείς που δε θα καλύπτονται από το σύστημα αυτό να τεθούν ειδικοί εθνικοί ποσοτικοί στόχοι. Η ρύθμιση, όμως, που θα δώσει νέα διάσταση στη λειτουργία του συστήματος είναι η σταδιακή κατάργηση της διαδικασίας της δωρεάν διανομής αδειών δικαιωμάτων και την αντικατάσταση της από τη διαδικασία δημοπράτησης σε πανευρωπαϊκή κλίμακα, για τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής αγοράς εμπορίας ρύπων χωρίς διακρίσεις, αλλά με ίσους όρους συμμετοχής.

Η ΕΕ δείχνει ότι θέλει να ενισχύσει ακόμα περισσότερο τις προσπάθειες της για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου διευρύνοντας το πεδίο των δραστηριοτήτων της. Οι προσπάθειες θεωρούνται απαραίτητες, έτσι ώστε η ΕΕ να πετύχει το στόχο του Κιότο. Όπως είπαμε και παραπάνω, σύμφωνα με τη τελευταία έκθεση της Επιτροπής⁵⁰ το 2006, η ΕΕ-15 ήταν 3% κάτω από το όριο του 1990, αλλά με την εφαρμογή των μέτρων που ανακοίνωσε αναμένεται να μειώσει τις εκπομπές της κατά 11% μέχρι το τέλος της περιόδου 2008-2012.

1.3. Συμπληρωματικές δράσεις για την εξέλιξη της διαμόρφωσης της πολιτικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή

Η ΕΕ έχοντας διαμορφώσει το πλαίσιο για τη διαχείριση των εκπομπών αερίων προσπαθεί, μέσα από συνεχείς διαδικασίες διαλόγου, να διαμορφώσει εκείνο το πλαίσιο, στο οποίο θα μπορέσει να διαμορφωθεί μια ολοκληρωμένη πολιτική για τη κλιματική αλλαγή. Τα τελευταία χρόνια η ΕΕ αποτελεί σημαντική πηγή μέτρων και πολιτικών που στρέφονται γύρω από τη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την κλιματική αλλαγή.

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία σε αυτή τη πορεία της ΕΕ αποτελεί η ανακοίνωση «Επιτυχής καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη»⁵¹ που εξέδωσε η ΕΕ με απώτερο σκοπό να θέσει τις βάσεις για μια μελλοντική στρατηγική της ΕΕ για την αλλαγή του κλίματος. Στην ανακοίνωση αυτή η Επιτροπή αναφέρει τα στοιχεία που εκτιμά ότι θα πρέπει να ενσωματωθούν σε μια τέτοια στρατηγική και αφορούν κυρίως δράσεις που αφορούν τη διεύρυνση των μέτρων και σε τρίτες χώρες, ανάπτυξη νέων τεχνολογιών αλλά και υιοθέτηση μέτρων προσαρμογής στην αλλαγή του κλίματος.

50 http://www.eea.europa.eu/publications/technical_report_2008_6

51 COM(2005)35, http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28157_el.htm

Η διεύρυνση της εφαρμογής μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε όλες τις ρυπαίνουσες χώρες, συμπεριλαμβανομένων και των αναπτυσσόμενων αποτελεί σημαντική πρόκληση για την ΕΕ. Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν πλέον μερίδιο στις συνολικές εκπομπές αερίων και αναμένεται το μερίδιό τους να φτάσει στο ήμισυ των συνολικών εκπομπών λόγω της σταδιακής και σε μερικές περιπτώσεις ραγδαίας ανάπτυξης τους. Σύμφωνα με προβλέψεις, η ΕΕ τις επόμενες δεκαετίες θα μειώσει τις εκπομπές της περίπου κατά 10%, αλλά οι αναπτυσσόμενες χώρες θα τις αυξήσουν με αποτέλεσμα το αποτέλεσμα να είναι το ίδιο. Η προσπάθεια αυτή μπορεί να λάβει τη μορφή της αναπτυξιακής συνεργασίας, συνδράμοντας ώστε οι χώρες αυτές να αντιμετωπίσουν με το πιο αποτελεσματικό τρόπο τις προκλήσεις που προκύπτουν από την αλλαγή του κλίματος αλλά και να προετοιμαστούν κατάλληλα ώστε να μπορέσουν να εφαρμόσουν τις διατάξεις που προκύπτουν από τα διεθνή κείμενα⁵².

Άλλο ένα σημαντικό στοιχείο που αναδεικνύει ησυγκεκριμένη ανακοίνωση αφορά την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, αλλά και την ενίσχυση της εγκατάστασης των υπαρχουσών, για τη περαιτέρω ενίσχυση της καινοτομίας. Η τεχνολογία και η καινοτομία είναι δυο όροι που εξελίσσονται σε βασικά συστατικά της ευρωπαϊκής κλιματικής στρατηγικής⁵³. Απαιτείται καινοτομία στη τροποποίηση των υπαρχουσών τεχνολογιών με τη παροχή κινήτρων με σκοπό να γίνονται πιο φιλικές στο περιβάλλον, αλλά και νέες επενδύσεις που μπορούν να οδηγήσουν την ΕΕ στην απόκτηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στη προσπάθεια για μια ατμόσφαιρα με λιγότερο άνθρακα, καθώς και να αποτελέσει πρότυπο για αντίστοιχες δράσεις σε άλλες χώρες. Η ενίσχυση νέων τεχνολογιών μπορεί να συμβάλλει και στην επέκταση αγοροκεντρικών πρακτικών, όπως το κοινοτικό σύστημα δικαιωμάτων εκπομπών, σε συνδυασμό με ευφρείς και οικονομικά αποδοτικές πολιτικές.

Το σημαντικότερο στοίχημα, όμως, που έχει βάλει η ΕΕ και η εκπλήρωση του είναι αναπόφευκτη αφορά τη προσπάθεια προσαρμογής στην αλλαγή του κλίματος. Τομείς που εξαρτώνται ιδιαίτερα από τη μεταβολή του κλίματος, όπως η γεωργία, η δασοκομία, η αλιεία, ο τουρισμός(στους οποίους στηρίζονται περισσότερο οι αναπτυσσόμενες χώρες), έχουν μεγαλύτερη ανάγκη προσαρμογής, ενώ ιδιαίτερα αναγκαία κρίνεται η προσαρμογή και στη πρόβλεψη των όλο και πιο συχνών και με μεγαλύτερη ένταση φυσικών καταστροφών. Οι κλιματική αλλαγή μπορεί να φαίνεται ότι απειλεί μεμονωμένους τομείς, αλλά η απειλή αυτή μπορεί να επεκταθεί στο σύνολο της ευρωπαϊκής οικονομίας και κατ επέκταση κοινωνίας. Ήδη πολλές τοπικές οικονομίες που στηρίζονται σε τομείς που προαναφέρονται σε πολλές περιοχές της ΕΕ πλήττονται και το μέλλον δεν φαντάζει ιδιαίτερα ευόωνο. Έτσι κρίνεται σκόπιμη η

52 Άρθρο Κώστα Κατσιμπάρδη, Σταύρου Μαυρογένη «Κλιματική Αλλαγή και Κλιματική Πολιτική στη Μεσόγειο: Ενδυναμώνοντας τη συνεργασία στο τομέα της Προσαρμογής», Μάιος 2009. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3726&lang=1&catid=1>

53 Άρθρο Κώστα Κατσιμπάρδη «Η Ευρωπαϊκή Κλιματική Πολιτική στη 'μετά-Κιόττο Εποχή', Φεβρουάριος 2006. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2359&lang=1&catid=1>

περαιτέρω έρευνα στο τομέα της προσαρμογής για να μπορέσουν οι αρμόδιοι φορείς να αναπτύξουν οικονομικά αποδοτικές λύσεις προσαρμογής.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι δράσεις που θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση σε αυτά τα στοιχεία περιλαμβάνουν την υιοθέτηση περαιτέρω πολιτικών που να συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου που θέτει το πρωτόκολλο του Κιότο, με έμφαση στο τομέα της ενέργειας, την ευαισθητοποίηση του κοινού, την ενίσχυση της έρευνας, της συνεργασίας με τρίτες χώρες, καθώς και την άμεση έναρξη του δευτέρου προγράμματος για τη κλιματική αλλαγή, θέτοντας στο επίκεντρο μέτρα που να αφορούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ενεργειακή απόδοση, τις μεταφορές και την αποθήκευση άνθρακα.

Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης δημιουργεί την αίσθηση ότι επιδιώκει την ένταση των προσπαθειών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε ευρύτερο πεδίο που εκτίνεται και εκτός τους χώρου της κοινότητας.

Την άνοιξη του 2007 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωση με τίτλο *«Περιορισμός της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2° C- Η πορεία προς το 2020 και μετέπειτα»*⁵⁴ προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προτρέποντας το να αποφασίσει για μια πιο ολοκληρωμένη και περιεκτική προσέγγιση για τις πολιτικές της ΕΕ που αφορούν την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή. Συγκριμένα, η Επιτροπή πρότεινε τη λήψη μέτρων για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε ποσοστό 30% έως το 2020 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990, διατήρηση της αύξησης της θερμοκρασίας στα πλαίσια του 2°C με το μικρότερο δυνατό κόστος, ενώ οι προτάσεις της επεκτάθηκαν και πέρα από το 2020.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών θα είναι απαραίτητο να τεθούν σε ισχύ τα ενεργειακά μέτρα που περιλαμβάνει η στρατηγική της ΕΕ για την ενέργεια, που θα αναλύσουμε στο επόμενο κεφάλαιο. Περιληπτικά, τα μέτρα αυτά αφορούν:

- την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικής αξιοποίησης της ενέργειας στην ΕΕ κατά 20% έως το 2020,
- την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών σε 20% έως το 2020 και
- την ανάπτυξη πολιτικής για τη δέσμευση και τη γεωλογική παγίδευση του ατμοσφαιρικού άνθρακα με στόχο τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος.

Επιπλέον, η Επιτροπή προτείνει την ενίσχυση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου με την επέκταση του και σε άλλους τομείς, όπως τις μεταφορές και άλλα αέρια, προτείνει τη συνοχή και εναρμόνιση στις διαδικασίες κατανομής

⁵⁴ COM(2007)2 τελικό,

http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128188_el.htm

δικαιωμάτων εκπομπών ανάμεσα στα κράτη μέλη, τη σύνδεση του κοινοτικού συστήματος με συμβατικά και δεσμευτικά συστήματα άλλων χωρών και τέλος τη μεγαλύτερη χρηματοδότηση στο τομέα της έρευνας σχετικά με το περιβάλλον. Στα παραπάνω συμφώνησε και το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 8^{ης} και 9^{ης} Μαρτίου 2007. Το κείμενο αυτό προοιωνίζει τη στρατηγική της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα που θα συναντήσουμε αμέσως παρακάτω.

Λίγο αργότερα, η Επιτροπή προέβη στην έκδοση ενός εκ των σημαντικότερων κείμενων της αυτό της **Πράσινης Βίβλου**⁵⁵ (2007) που θα λειτουργήσει ως το πλαίσιο για την έναρξη διαβουλεύσεων για τη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής για την προσαρμογή της ΕΕ στην αλλαγή του κλίματος. Η Πράσινη Βίβλος θέτει τέσσερις πυλώνες δράσεων για την ΕΕ.

Ο πρώτος πυλώνας(πρώιμη δράση) αναφέρεται στην ενσωμάτωση μέτρων προσαρμογής στις υφιστάμενες πολιτικές, στα υφιστάμενα προγράμματα χρηματοδότησης της ΕΕ και στη χάραξη νέων πολιτικών. Η κλιματική αλλαγή πρέπει να αντιμετωπιστεί πολυεπίπεδα, αφού έμμεσα ή άμεσα επηρεάζονται όλοι οι τομείς πολιτικής της ΕΕ και οι επιπτώσεις διαφέρουν ανάλογα με τις φυσικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, την κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, τη δυνατότητα προσαρμογής κα. Για αυτό οι πολιτικές που υιοθετούνται πρέπει να ενισχύουν τοπικές, περιφερειακές και εθνικές προσπάθειες προσαρμογής και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα, οι προσπάθειες αυτές πρέπει να χρηματοδοτούνται με πόρους και μέσα που να διέπονται από μια πολιτική συνοχής⁵⁶.

Η Πράσινη Βίβλος δίνει και αυτή με τη σειρά της έμφαση στην ενσωμάτωση μέτρων προσαρμογής στις εξωτερικές δράσεις της ΕΕ, που εντοπίζονται στο δεύτερο πυλώνα. Συγκεκριμένα αναφέρεται στην έναρξη διαλόγου και στη συνεργασία με αναπτυσσόμενες, γειτονικές και βιομηχανικές χώρες με αντικείμενο την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Μέσω αυτής της πρακτικής θα μπορέσουν να αναδειχθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διάφοροι εταίροι της ΕΕ, να αναζητηθούν λύσεις και να εφαρμοστούν άμεσα πρακτικές, έτσι ώστε η ΕΕ να αντιμετωπίζει ηπιότερα και λιγότερα ανώδυνα τις επιπτώσεις που μπορεί να επέλθουν από το εξωτερικό της περιβάλλον(πχ περιβαλλοντικούς πρόσφυγες από αναπτυσσόμενες χώρες).

Σημαντικός σύμμαχος για τους στόχους που περιέχουν οι δυο πρώτοι πυλώνες μπορεί να αποτελέσει η μείωση της αβεβαιότητας χάρη στη διεύρυνση της γνωστικής βάσης που επιτυγχάνεται με την ολοκληρωμένη έρευνα πάνω στις κλιματικές μεταβολές. Αυτό σημαίνει

55 COM(2007) 354 τελικό, Πράσινη Βίβλος της Επιτροπής της 29^{ης} Ιουνίου 2007 σχετικά με την προσαρμογή της Ευρώπης στην αλλαγή του κλίματος-επιλογές δράσης της ΕΕ, http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/128193_el.htm

56 Stine Arke and Dirk T.G Rubellke, Adaption to Climate Change in the European Union, Efficiency vs Equity Considerations, CEPS Working Document No 301/ September 2008, σελ 1-2

ύπαρξη μη αβεβαιότητας, αλλά αδιάσειστων επιστημονικών δεδομένων ως προς τη ακρίβεια των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος.

Τέλος, ο τέταρτος πυλώνας, που ίσως αποτελεί συμπληρωματικό στοιχείο του πρώτου πυλώνα, αναφέρεται στη συμμετοχή της κοινωνίας, των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα της ΕΕ στη κατάρτιση συντονισμένων, συνολικών στρατηγικών προσαρμογής. Βασικό χαρακτηριστικό αυτού του πυλώνα είναι ο διάλογος μεταξύ της κοινωνίας με τα εκάστοτε ενδιαφερόμενα μέρη, ώστε να ανταλλάξουν απόψεις για τις αναδιαρθρώσεις που θα πρέπει να γίνουν σε οικονομικούς τομείς που θα πληγούν από την κλιματική αλλαγή.

Η ΕΕ θα πρέπει να δράσει άμεσα, έτσι ώστε να προλάβει να αντιμετωπίσει τις ενδεχόμενες επιπτώσεις που ίσως επέλθουν, ελαχιστοποιώντας τις ζημιές, αποκομίζοντας έτσι σημαντικά οικονομικά οφέλη. Διαφορετικά, τα κράτη μέλη θα αναγκαστούν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις απροετοίμαστα, λειτουργώντας σπασμωδικά.

1.3.ι Δύο φορές το 20 μέχρι το 2020: Η κλιματική αλλαγή και η ευκαιρία της Ευρώπης

57

Το κείμενο αυτό αποτελεί σταθμό για τη πολιτική της ΕΕ για το κλίμα και την ενέργεια. Η ΕΕ ανοίγει νέους ορίζοντες, αφού μέσω της υλοποίησης των στόχων που θέτει για τη κλιματική αλλαγή και την ενέργεια οραματίζεται τον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας και το συντονισμό της κοινωνίας και της τεχνολογίας με τις νέες ανάγκες που θα προκύπτουν.

Οι ΕΕ θέτει δυο βασικούς στόχους:

- Τη μείωση των εκπομπών κατά 20% έως το 2020
- Την αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας κατά 20% έως το 2020.

Τα μέσα που προτείνει για την επίτευξη αυτών των στόχων αφορούν:

- την αναβάθμιση του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών, με τη πρόταση οδηγίας για την αντικατάσταση της οδηγίας 2003/30/ΕΚ να αποτελεί το βέλτιστο εργαλείο
- τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου έξω από το πλαίσιο του συστήματος ETS, με τη δημιουργία ενός αντίστοιχου κοινοτικού συστήματος

57 COM(2008)30 τελικό, Ανακοίνωση της Επιτροπής της 23^{ης} Ιανουαρίου 2008 με τίτλο: « Δύο φορές το 20 έως το 2020- Η κλιματική αλλαγή και η ευκαιρία της Ευρώπης», <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0016:FIN:el:PDF>

- τη περαιτέρω ενίσχυση της ανανεώσιμης ενέργειας με διαφοροποιημένους και παράλληλα κοινούς όχι μόνο στόχους αλλά και δράσεις για τα κράτη μέλη, που θα προκύπτουν από τις ανάγκες και τις δυνατότητες τους
- τη περαιτέρω ενίσχυση της οικονομικής αποδοτικότητας, η οποία μπορεί να συμβάλλει τόσο στην εξοικονόμηση χρήματος για την ΕΕ, αλλά και στη μείωση των εκπομπών αερίων

Οι αλλαγές αυτές, όμως δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς τη υιοθέτηση κοινών αρχών, οι οποίες θα διασφαλίζουν τη πολιτική ομοφωνία για τη προώθηση τους. Για το λόγο αυτό η ΕΕ πρέπει να εξασφαλίσει τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών για την επίτευξη των στόχων που θέτει, δίκαιες συνθήκες συμμετοχής και δράσης, την ελαχιστοποίηση του κόστους προσαρμογής για την οικονομία της ΕΕ, αλλά και να προετοιμάσει δράσεις που θα ενισχύουν τις προσπάθειες της και μετά το 2020.

Τη μεγαλύτερη πρόκληση σε αυτό το σημείο έχει να αντιμετωπίσει η ευρωπαϊκή οικονομία. Η πρόκληση αυτή έχει να κάνει με τη προσαρμογή της σε μια οικονομία με χαμηλά επίπεδα εκπομπών και ασφαλή ενεργειακό εφοδιασμό. Η ΕΕ πιστεύει πως η ευρωπαϊκή οικονομία έχει τη δυνατότητα να μετατραπεί σε μια ακμάζουσα και ανταγωνιστική οικονομία που θα συμβαδίζει με τους στόχους της ΕΕ για ένα βιωσιμότερο περιβαλλοντικό και ενεργειακό μέλλον. Η μετάβαση αυτή μπορεί να προσφέρει πολλές ευκαιρίες:

- ο Η αξιοποίηση των ΑΠΕ στο ποσοστό που θέτει η ΕΕ θα συμβάλλει στη μελλοντική μείωση των εισαγωγών σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο με αποτέλεσμα τη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας
- ο Ήδη οι τεχνολογίες των ΑΠΕ έχουν συμβάλλει στη δημιουργία 30.000 θέσεων εργασίας. Το προβλεπόμενο ποσοστό του 20% για τις ΑΠΕ σημαίνει τη δημιουργία πολλών χιλιάδων επιπλέον θέσεων εργασίας
- ο Η ενθάρρυνση χρήσης τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές συμβάλλει στην τόνωση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, δίνοντας ώθηση στην οικολογική βιομηχανία και στο μονοπώλιο των ευρωπαϊκών οικολογικών τεχνολογιών

Για να γίνει η μετάβαση αυτή χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια από τα κράτη μέλη, αλλά οι στόχοι που τίθενται είναι σίγουρα ρεαλιστικοί. Για πολλούς αποτελεί πρόκληση η προσαρμογή και η αλλαγή των έως τώρα συνθηκών. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής οδηγεί σε εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης της ευρύτερης ανάπτυξης με νέες ευκαιρίες που η Ευρώπη μπορεί να αξιοποιήσει, έτσι ώστε να εκσυγχρονίσει και να μετατρέψει πραγματικά σε φιλική προς το κλίμα την οικονομία της .

1.4 Η πορεία της ΕΕ προς την Κοπεγχάγη

Το Δεκέμβριο του 2007 πραγματοποιήθηκε στο Μπαλί την Ινδονήσιας η πιο σπουδαία συνάντηση για το κλίμα των τελευταίων χρόνων⁵⁸. Το αποτέλεσμα της συνάντησης δεν ήταν και ιδιαίτερα φιλόδοξο⁵⁹, αφού τα κράτη μέλη κατέληξαν σε ένα χαλαρό και σχετικά άτολμο σχέδιο σε σχέση με την περικοπή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις αναπτυγμένες χώρες, το λεγόμενο «οδικό χάρτη». Πάνω στο χάρτη αυτό τα κράτη μέλη του ΟΗΕ θα πρέπει να συζητήσουν για όλα τα θέματα⁶⁰ που περιστρέφονται γύρω από την κλιματική αλλαγή και να προσπαθήσουν να καταλήξουν σε μια διεθνή συμφωνία στη Σύνοδο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή στην Κοπεγχάγη το Δεκέμβριο του 2009.

Έκτοτε άρχισε η αντίστροφη μέτρηση και για την ΕΕ προς τη Σύνοδο της Κοπεγχάγης. Ήδη, όπως είδαμε και παραπάνω, η ΕΕ έχει δεσμευτεί για τη μείωση εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% έως το 2020, με απώτερο στόχο το ποσοστό αυτό να διευρυνθεί στο 30%, αν υπάρξει διεθνής συμφωνία. Επιπλέον, μέσω της Πράσινης Βίβλου η ΕΕ έθεσε τις βάσεις για συνεργασία με τρίτες για τη προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, ενώ συνεργάζεται και με χώρες-εταίρους με απώτερο σκοπό τη σύναψη μιας συμφωνίας με στόχο την προσαρμογή και των περιορισμό των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Αποτέλεσμα της έντονης δράσης της ΕΕ γύρω από το θέμα της κλιματικής αλλαγής και της αποφασιστικότητας της, ώστε η Συνοδός της Κοπεγχάγης να αποφέρει το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα, ήταν να καταθέσει μια δέσμη προτάσεων που τις περιέλαβε στην ανακοίνωση «Για μια συνεκτική συμφωνία σχετικά με τη κλιματική αλλαγή στη Κοπεγχάγη»⁶¹. Τα μέτρα που προτείνει η ΕΕ ταξινομούνται σε τρεις άξονες: στόχοι-δράσεις, χρηματοδότηση χαμηλού σε άνθρακα ανάπτυξη-προσαρμογή, περιορισμός αερίων του θερμοκηπίου-ενίσχυση παγκόσμιας

58 Συναντήθηκαν οι αντιπροσωπείες 190 κρατών με αρχικό στόχο τη σύναψη μιας Συνθήκης για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις ανεπτυγμένες χώρες κατά 25-40% έως το 2020.

59 Αυτό ήταν αποτέλεσμα της αδιαλλαξίας κάποιων ανεπτυγμένων ισχυρών χωρών, όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Ρωσία.

60 Τα θέματα αυτά αφορούν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις ανεπτυγμένες χώρες, τη μεταφορά τεχνολογίας και την παροχή χρηματοδότησης στις τρίτες χώρες για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή κτλ. http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php

61 COM(2009)39 τελικό „Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή Περιφερειών «Προς μια συνεκτική συμφωνία για την κλιματική αλλαγή στην Κοπεγχάγη» .

αγοράς άνθρακα. Οι προτάσεις αυτές που κατέθεσε η ΕΕ, έγιναν με στόχο να αποτελέσουν το περιεχόμενο μιας νέας διεθνούς σύμβασης που θα προκύψει από τη Σύνοδο της Κοπεγχάγης και η οποία θα αποτελέσει τη διάδοχο συνθήκη του Πρωτοκόλλου του Κιότο, έχοντας εξασφαλίσει την σύμφωνή γνώμη των κρατών μελών του ΟΗΕ.

Ο πρώτος άξονας θέτει ως βασικό στόχο τη μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 50% έως το 2050 με έμμεσο στόχο τη σταθεροποίηση της αύξησης της θερμοκρασίας κάτω από 2°C. Αυτό μπορεί να επιτευχτεί με τη θέσπιση νέων στόχων μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για τις αναπτυγμένες χώρες. Η ΕΕ έχει δείξει ισχυρή θέληση πάνω σε αυτό, όπως προαναφέρθηκε και παραπάνω, και για το λόγο αυτό έχει προτείνει ότι μια ομάδα κρατών μέσω της εφαρμογής μέτρων που να προσαρμόζονται στις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας, πρέπει να θέσει τέτοιους στόχους. Οι στόχοι αυτοί αναφέρονται στη μείωση των εκπομπών κατά 30% έως το 2020 με έτος βάσης το 1990 για την περίοδο μετά το 2012. Την περίοδο εκείνη ολοκληρώνεται η περίοδος που καλύπτει το Πρωτόκολλο του Κιότο και οι νέοι στόχοι δεν θα αναφέρονται μόνο στις χώρες που περιείχε το πρωτόκολλο, αλλά διευρύνεται.

Η δράση για συγκράτηση της αύξησης αερίων του θερμοκηπίου δεν αφορά μόνο τις ανεπτυγμένες χώρες αλλά σε σημαντικό βαθμό και τις αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα με τις προτάσεις της ΕΕ, μέχρι το 2011 όλες οι αναπτυσσόμενες χώρες, με εξαίρεση τις λιγότερο ανεπτυγμένες, θα πρέπει να έχουν υιοθετήσει χαμηλές σε άνθρακα εθνικές στρατηγικές, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα και το επίπεδο ανάπτυξης τους.

Ο δεύτερος άξονας έχει κεντρικό σημείο τη χρηματοδότηση της χαμηλής σε άνθρακα ανάπτυξης και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή. Η χρηματοδότηση θα καλύπτει δράσεις για:

- ✓ μείωση των εκπομπών
- ✓ προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής
- ✓ έρευνα, τεχνολογική πρόοδο και επίδειξη αυτών
- ✓ πρόληψη
- ✓ βελτίωση της διαχείρισης των πόρων που διατίθενται για τη κλιματική αλλαγή

Ο τρίτος άξονας μπορεί να αναφέρεται στην ενίσχυση της αγοράς άνθρακα και προτείνει δυο λύσεις πάνω σε αυτό:

- ✓ Τη θέσπιση εθνικών στόχων και τη δημιουργία εγχώριων αγορών άνθρακα
- ✓ Ενίσχυση των μηχανισμών του Κιότο

Στις αρχές Ιουνίου του τρέχοντος έτους, τα κράτη μέλη του ΟΗΕ συναντήθηκαν στη Βόννη για να συζητήσουν πάνω σε ένα προσχέδιο κείμενο που θα διαπραγματευτούν στη Κοπεγχάγη, αλλά παρατηρήθηκε πολλή μικρή πρόοδος με αισθητή την έλλειψη πολιτικής βούλησης από τις ανεπτυγμένες κυρίως χώρες, ενώ το ίδιο συγκρατημένη αισιοδοξία επεδείχθη στη σύνοδο του ΟΗΕ για το κλίμα στην Νέα Υόρκη το περασμένο μήνα. Η ΕΕ μπροστά στο αποτέλεσμα αυτό ενισχύει τις δράσεις μέσω της αξιοποίησης του διμερών τις σχέσεις τόσο με αναπτυγμένες όσο και με αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΕ γνωρίζει ότι οι συμβιβασμοί είναι δύσκολοι τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό της. Τα επίμαχα σημεία είναι πως θα συγκεραστούν τα συμφέροντα των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων, αλλά και πως ΕΕ θα καταφέρει να καταλείψει το βάρος των οικονομικών εισφορών καθώς και την μείωση των εκπομπών διοξειδίου το άνθρακα για την επίτευξη των στόχων. Η Σύνοδος της Κοπεγχάγης μπορεί να δώσει τη λύση που θα οδηγήσει στην έξοδο από το αδιέξοδο της περιβαλλοντικής κρίσης που πλήττει την αναπτυξιακή προοπτική της ανθρωπότητας και ακόμη και τη τελευταία στιγμή η οργανωμένη κοινωνία να ενεργοποιήσει το σύνολο των ανθρώπων για τη διάσωση του πλανήτη⁶².

Το μόνο σίγουρο είναι ότι η ΕΕ επιθυμεί και προσβλέπει να παίξει κινητήριο ρόλο στις διαπραγματεύσεις της Κοπεγχάγης και γιατί έχει τη πολιτική βούληση⁶³ να το κάνει, αλλά και γιατί έχει πλέον εμπειρία από τις δράσεις της γύρω από θέμα της κλιματικής αλλαγής. Το πιο σημαντικό, όμως, είναι ότι η ιδιαίτερα έντονη δραστηριότητα και οι πρωτοβουλίες της ΕΕ γύρω από το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής έχει δημιουργήσει προσδοκίες για θετική συμβολή της στις διαπραγματεύσεις του Δεκέμβριο και εκτός συνόρων με πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα την επίκληση του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ Μπάν Κι Μούν να αποτελέσει η ΕΕ την «ατμομηχανή» των διαπραγματεύσεων για κλίμα στη σύνοδο κορυφής της Κοπεγχάγης.

62 Γρηγόρης Τσάλας «Ο δρόμος προς τη Κοπεγχάγη» Απρίλιος 2009 . Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3701&lang=1&catid=2>

63 Στην άτυπη συνάντηση των Υπουργών Περιβάλλοντος της ΕΕ στις 25/07/2009 ο Σουηδός υπουργός Περιβάλλοντος Αντρέας Κάρλγκρεν διεμήνυε ότι «θα στηρίξουμε την απόφαση μας να μειώσουμε τις εκπομπές μας κατά 30%»

Β' ΜΕΡΟΣ

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ, ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

2.1 Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ

Η ενέργεια βρίσκεται στο επίκεντρο των δράσεων της σημερινής ΕΕ από την απαρχή της. Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα(ΕΚΑΧ)⁶⁴ απέβλεπε στην οικονομική ανασυγκρότηση αλλά και την ευρύτερη ανάκαμψη και ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ηπείρου, η οποία μόλις είχε βγει από ένα παγκόσμιο πόλεμο, μέσα από τη χρήση αυτών των δυο πηγών ενέργειας, στις οποίες στηριζόταν έως τότε η ευρωπαϊκή βιομηχανία. Επιπλέον, με αυτό το τρόπο η τότε κοινότητα θα μπορούσε να καλύψει το μεγαλύτερο μέρος των ενεργειακών της αναγκών με εγχώριες πηγές ενέργειας και να εξαρτάται ελάχιστα από τις εισαγωγές, γεγονός που αποτελούσε και τον αρχικό στόχο της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής⁶⁵.

Το γεγονός ότι η τότε κοινότητα απέτυχε ως προς αυτό το στόχο σε συνδυασμό με την επιτακτική ανάγκη για τη καταπολέμηση του «ελλείμματος» ενέργειας και εξασφάλισης ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού οδήγησε στην υπογραφή της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας⁶⁶, που αποσκοπούσε να θέσει σε κοινό έλεγχο τη διάθεση και διαχείριση της ατομικής ενέργειας. Απώτερος σκοπός ήταν η δημιουργία μιας κοινής αγοράς ατομικής ενέργειας, προκειμένου να καλυφθούν οι ενεργειακές ανάγκες των κρατών μελών και το πλεόνασμα να εξάγεται εκτός της Κοινότητας.

64 http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_ecsc_el.htm

65 Frans A.M. Alting von Geusau, *Energy in the European Communities*, Publications of the John F. Kennedy Institute Center for International Studies, Netherlands 1975, σελ.3

66 http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_euratom_el.htm

Έτσι, λοιπόν, στα δύο πρώτα βήματα για την ίδρυση της κοινότητας σκιαγραφούνται τα βασικά χαρακτηριστικά της ενεργειακής πολιτικής, δηλαδή η ανάγκη για δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς ενέργειας και η εξασφάλιση ενεργειακού εφοδιασμού. Βέβαια, δεν υπάρχει πουθενά η πρόβλεψη για τη δημιουργία μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής, ούτε ακόμη και στη Συνθήκη για την ίδρυση της ΕΚ. Αντίθετα, στο τομέα της ενέργειας το κάθε κράτος μέλος ασκεί τη δική του κυριαρχία βάσει της αρχής της επικουρικότητας⁶⁷. Αυτό, είναι αποτέλεσμα κυρίως της διστακτικότητας που διακατείχε τα κράτη μέλη της ΕΚ να περιορίσουν τη κυριαρχία τους σε ένα τόσο ευαίσθητο τομέα, παρά το γεγονός ότι μια κοινή πολιτική θα μπορούσε να δώσει λύσεις σε πολλά κοινά προβλήματα⁶⁸.

Πέρασαν κάποιες δεκαετίες για να αντιληφθούν τα κράτη μέλη της ΕΕ τα οφέλη που θα μπορούσε να προσφέρει μια κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Φαινόμενα όπως η παγκοσμιοποίηση, η απελευθέρωση των αγορών, οι νέες πιέσεις σε θέματα περιβάλλοντος, τα νέα τεχνολογικά επιτεύγματα, αλλά και η μεγαλύτερη εξάρτηση από εισαγωγές καυσίμων από ασταθείς περιοχές, οδήγησαν την ΕΕ να αναθεωρεί σταδιακά το ενεργειακό της μέλλον⁶⁹. Αυτές οι προκλήσεις οδήγησαν την ΕΕ να αποτελέσει μια από τις κύριες πηγές δικαίου στο τομέα της ενέργειας. Έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι δράσεις της ΕΕ κινούνταν γύρω από τη αγορά φυσικού αερίου⁷⁰ και της ηλεκτρικής ενέργειας⁷¹. Και στις δυο περιπτώσεις στόχος ήταν η δημιουργία κατάλληλων και ευνοϊκών συνθηκών για μια εσωτερική αγορά που να επικρατεί πραγματικός και ισότιμος ανταγωνισμός. Μόνο μέσω μιας ανταγωνιστικής αγοράς παρέχεται η

⁶⁷Πρόκειται για αρχή σύμφωνα με την οποία η ΕΕ στους τομείς που δεν υπάγονται στην αποκλειστική της αρμοδιότητα, δρα μόνο όταν η δράση της είναι πιο αποτελεσματική από τα αντίστοιχα μέτρα εθνικής, περιφερειακής ή τοπικής εμβέλειας(άρθρο 5 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα)

⁶⁸ Francis McGowan, *European Energy Policies in a Changing Environment*, Physica –Verlag, 1996, σελ.4

⁶⁹ Arno Behrens, Christian Egenhofer, *Energy Policy for Europe: identifying the European added-value*, CEPS, 2009, σελ.9

⁷⁰ Το σημαντικότερο βήμα για το άνοιγμα της αγοράς φυσικού αερίου αποτελεί η οδηγία 2003/55/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου.
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/l27077_el.htm

⁷¹ Η οδηγία 2003/54/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας αποβλέπει στο πλήρες άνοιγμα της αγοράς ενέργειας.
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/l27005_el.htm

δυνατότητα επιλογής στους καταναλωτές, ενίσχυσης της ασφάλειας του εφοδιασμού, συμβολής στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Παρόλα αυτά τη πρόκληση για μια νέα ενεργειακή πολιτική για την ΕΕ αποτέλεσε η αντιμετώπιση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Το φαινόμενο αυτό έκανε τα κράτη μέλη της ΕΕ να αναθεωρήσουν την έως τότε στάση τους στη χάραξη της ενεργειακής πολιτικής και να οραματιστούν τη νέα κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική με πιο πράσινο χαρακτήρα. Η στόχοι της ΕΕ πλέον διευρύνονται και θέτουν στο επίκεντρο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ οι δράσεις της στο τομέα της κλιματικής πολιτικής είχαν δείξει ότι επιθυμεί να συμμορφωθεί με τα νέα δεδομένα.

Το γεγονός που σηματοδότησε τη νέα αρχή και έδωσε νέα πνοή στη πολιτική της για ΕΕ την ενέργεια ήταν η εισαγωγή μιας ενοποιημένης δέσμης μέτρων που όριζαν την ενεργειακή πολιτική της ΕΕ⁷². Τα κράτη μέλη ενέκριναν ένα νέο πακέτο μέτρων το οποίο στοχεύει, στο πλαίσιο της πρώτης αλλά και διευρυμένης μεταρρύθμισης, σε ενέργεια χαμηλή σε εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου μέσω της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου και σταθεροποίησης της οικονομίας από τις μεταβαλλόμενες τιμές των ορυκτών καυσίμων μέσα σε μια ανταγωνιστική εσωτερική αγορά ενέργειας.

Πρώτος στόχος της ΕΕ είναι η δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς ενέργειας, η οποία θα αποτελέσει το πλαίσιο για τη εξέλιξη της «πράσινης» ενεργειακής της πολιτικής. Βασικά στοιχεία της εσωτερικής αγοράς είναι ο ανταγωνισμός, η εναρμόνιση των κανονιστικών ρυθμίσεων και η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου ενέργειας. Σε μια τέτοια εσωτερική αγορά θα μπορέσει να εκπληρωθεί αποτελεσματικότερα ο δεύτερος στόχος της ΕΕ που αφορά την εγγυημένη ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού⁷³. Με αυτό τον τρόπο η ΕΕ θα μπορέσει να θωρακιστεί απέναντι στις εισαγωγές ενεργειακών πόρων, που προκαλεί και μεγάλη αβεβαιότητα ως προς το μελλοντικό εφοδιασμό.

Ο τρίτος στόχος της νέας ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής αφορά τη μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Ο στόχος αυτός, όπως είδαμε και παραπάνω, συμβαδίζει με την εφαρμογή της πολιτικής της ΕΕ για τη κλιματική αλλαγή. Σε αυτό το σημείο η ΕΕ δίνει έμφαση στην εξοικονόμηση ενέργειας και θέτει ως στόχο τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας κατά 20% έως το 2020. Για την επίτευξη της μείωσης κατανάλωσης ενέργειας η ΕΕ ενέκρινε ένα

⁷² COM(2007)1 «Μια ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη»
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/l27067_el.htm

⁷³ Αυτό επιτυγχάνεται με διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού και διαδρομών μεταφοράς, και κυρίως μέσω της εξασφάλισης αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών

σχέδιο δράσης για την ενεργειακή απόδοση(2007-2013)⁷⁴. Στο πλαίσιο της εξοικονόμησης ενέργειας περιλαμβάνεται και το νέο εργαλείο της ΕΕ, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η αξιοποίηση των ΑΠΕ μπορεί να συμβάλλει τόσο στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού όσο και στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ενώ η ΕΕ θέτει δεσμευτικό στόχο την αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα κατά 20% έως το 2020.

Η νέα εποχή της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής απαιτεί καινοτομία και νέα τεχνολογία. Για το λόγο αυτό, η ΕΕ θέτει ως ένα ακόμη στόχο τη περαιτέρω ανάπτυξη των ενεργειακών τεχνολογιών, κυρίως τεχνολογιών ενεργειακής απόδοσης και αξιοποίησης των ΑΠΕ. Η ΕΕ υποστηρίζει το στόχο αυτό με την εφαρμογή του «7ου προγράμματος έρευνας⁷⁵» και του προγράμματος «Ευφυής ενέργεια-Ευρώπη⁷⁶».

Η νέα ευρωπαϊκή κοινή ενεργειακή πολιτική δεν θα μπορούσε να στερείται διεθνούς διάστασης. Η ΕΕ έχει αντιληφθεί ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη μιας ασφαλούς, ανταγωνιστικής και βιώσιμης παραγωγής ενέργειας είναι η συνεργασία τόσο με τις ανεπτυγμένες όσο και με τις αναπτυσσόμενες χώρες εταίρους της. Για αυτό το λόγο στόχος της είναι η δημιουργία διεθνών συνθηκών σε θέματα ενέργειας, αλλά και διαφανών ενεργειακών συμπράξεων. Η νέα, λοιπόν, ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική φιλοδοξεί να αποτελέσει τη κινητήριο δύναμη με την οποία η ΕΕ μπορεί να ανταποκριθεί στις φιλοπεριβαλλοντικές της δεσμεύσεις, αλλά και να δώσει μια νέα προοπτική ανάπτυξης στους υπόλοιπους τομείς πολιτικής της.

2.2 Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: γενικά στοιχεία για τις ΑΠΕ

Προτού προχωρήσουμε σε οποιαδήποτε αναφορά και ανάλυση ως προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις δράσεις της ΕΕ γύρω από αυτές, είναι εύλογο να γίνει αντιληπτό τι εννοούμε αναφερόμενοι στις ΑΠΕ και ποια είναι εκείνα τα χαρακτηριστικά που τις κάνουν τόσο σημαντικές για τη μάχη ενάντια στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και κατ'επέκταση της κλιματικής αλλαγής.

Με τον όρο ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αναφερόμαστε στους φυσικούς διαθέσιμους πόρους-πηγές ενέργειας που υπάρχουν σε αφθονία στο φυσικό μας περιβάλλον, δεν

⁷⁴ COM(2006) 545 τελικό

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency/i27064_el.htm

⁷⁵ http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_el.htm

⁷⁶ http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/n26104_el.htm

εξαντλούνται αλλά ανανεώνονται συνεχώς και μπορούν μετατρέπονται σε ηλεκτρική ή θερμική ενέργεια. Οι πηγές που προσφέρουν τέτοια ενέργεια είναι ο ήλιος, ο αέρας, η βιομάζα, οι υδατοπτώσεις, γεωθερμία και η θαλάσσια κίνηση με τις κύριες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που υφίστανται υπό εκμετάλλευση αυτή της στιγμή να είναι η αιολική, η υδροηλεκτρική, η ηλιακή, η γεωθερμική και η ενέργεια από βιομάζα.

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχουν προσελκύσει το παγκόσμιο και κατ'επέκταση το ευρωπαϊκό ενδιαφέρον για την αξιοποίηση τους για τους εξής λόγους:

- Πρόκειται για φιλικές προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο πηγές ενέργειας, αφού δεν προκαλούν εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.
- Είναι ανεξάντλητες σε σχέση με τα συμβατικά καύσιμα, συμβάλλοντας στην απεξάρτηση από αυτά.
- Είναι διάσπαρτες γεωγραφικά και μπορούν να συμβάλλουν στην αποκέντρωση του ενεργειακού συστήματος καλύπτοντας ένα φάσμα ενεργειακών αναγκών τόσο σε εθνικό όσο και περιφερειακό επίπεδο.
- Αποτελούν εγγώριες πηγές ενέργειας συμβάλλοντας στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού και της ενεργειακής αυτάρκειας
- Έχουν χαμηλό λειτουργικό κόστος γεγονός που συνεπάγεται σταθερότητα κατά τις διακυμάνσεις της διεθνούς οικονομίας

Βέβαια, υπάρχουν και αντίθετες γνώμες γύρω από τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποδίδοντας τους μειονεκτήματα, όπως το υψηλό κόστος επένδυσης, τις διακυμάνσεις στην απόδοση τους ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες και το κόστος συγκέντρωσης, μεταφοράς και αποθήκευσης τους.

Η ΕΕ στοχεύει στην εξασφάλιση των πλεονεκτημάτων που απορρέουν από την αξιοποίηση των ΑΠΕ, αφού καταβάλλει προσπάθειες μείωσης των εκπομπών, αλλά και απεξάρτησης από τις εισαγωγές ενέργειας που την κάνουν ευάλωτη και αβέβαιη ως προς το ενεργειακό της μέλλον. Όσον αφορά τα μειονεκτήματα που τους αποδίδονται, η ΕΕ δίνει προτεραιότητα στο περιβαλλοντικό όφελος.

2.3 Η εξέλιξη του κοινοτικού νομικού πλαισίου για τις ΑΠΕ έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα

Σταθμός στη προώθηση της παρουσίας των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο παγκόσμιο ενεργειακό γίγνεσθαι, καθώς και των τεχνολογιών που αναπτύσσονται γύρω από αυτές, αποτελεί η δεκαετία του '70 ως αποτέλεσμα των δυο παγκόσμιων πετρελαϊκών κρίσεων. Στο έναυσμα που δόθηκε από αυτή τη συγκυρία η Ευρωπαϊκή έως τότε Κοινότητα δεν αντέδρασε ιδιαίτερα

ενεργά. Αντιθέτως, η δράση της περιορίστηκε στην έκδοση κάποιων συστάσεων, οι οποίες και πάλι δεν αφορούσαν άμεσα τις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, αλλά προέτρεπαν στην ορθολογική χρήση ενέργειας σε κάποιους τομείς.

Η σχετικά αδρανής στάση της Κοινότητας στο θέμα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας παρέμεινε μέχρι και τα τέλη της δεκαετίας το '80. Η δεκαετία του '90 αποτέλεσε το εφαλτήριο για συστηματικές δράσεις ως προς την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Πρωταγωνιστικό ρόλο έπαιξαν στη προσπάθεια αυτή της Κοινότητας κάποια από τα ισχυρά κράτη μέλη της (κυρίως η Γερμανία⁷⁷ και οι χώρες της Σκανδιναβικής Χερσονήσου), τα οποία είχαν ξεκινήσει την εφαρμογή τεχνολογιών ΑΠΕ και επωφελούνταν των αποτελεσμάτων τους.

Τη πρώτη ουσιαστική προσπάθεια αποτελεί η παρουσίαση από την Επιτροπή της *Πράσινης Βίβλου*⁷⁸ για τη προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η προσπάθεια αυτή ήταν αποτέλεσμα της υπογραφής της Σύμβασης-Πλαίσιο για τη κλιματική αλλαγή. Αρχικά, παρουσιάζεται η επικρατούσα κατάσταση στο τομέα των ΑΠΕ στην ΕΕ, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χρήσης ΑΠΕ, καθώς και τα εμπόδια που συνέβαλλαν στη προώθηση τους. Το σημαντικότερο στοιχείο της Βίβλου, όμως, είναι ότι έθετε ένα ιδιαίτερα φιλόδοξο στόχο: το διπλασιασμό του μεριδίου των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στα κράτη μέλη της Κοινότητας έως το 2010 (το 1996 το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 6% και ο στόχος που τέθηκε για το 2010 ήταν 12%).

Ένα χρόνο αργότερα ακολουθεί η ανακοίνωση 1997/599 της Επιτροπής, της 26^{ης} Νοεμβρίου, σχετικά με την «ενέργεια για το μέλλον: ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»⁷⁹ και η παρουσίαση της Λευκής Βίβλου για τη κοινοτική στρατηγική και τα σχέδια δράσης στο τομέα των ΑΠΕ. Το πρωτόκολλο του Κιότο έδωσε το έναυσμα για μια Η Λευκή Βίβλος αποτελεί ένα πιο εξειδικευμένο κείμενο με πιο συγκεκριμένες ρυθμίσεις. Βασική μέριμνα της Βίβλου είναι ο επανακαθορισμός του στόχου που θέτει η Πράσινη Βίβλος για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στο σύνολο της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό τουλάχιστον 12% έως το 2010. Στο πλαίσιο της κοινοτικής στρατηγικής η Βίβλος προτρέπει τα κράτη μέλη να προβούν σε δράσεις που θα αφορούν i) στην ενίσχυση της χρήσης των ήδη υπαρχουσών ΑΠΕ, δίνοντας έμφαση στις

⁷⁷ Η Γερμανία ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 με τους νόμους 9-10/1988 είχε εισάγει σημαντικές ρυθμίσεις για την απελευθέρωση στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας από οποιοδήποτε ιδιωτικό ή δημόσιο νομικό πρόσωπο.

⁷⁸ COM(96) 576 τελικό, Ανακοίνωση 1996/576 της Επιτροπής της 20^{ης} Νοεμβρίου του 1996 σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

⁷⁹ COM(97) 599 τελικό

επενδύσεις που θα μπορούσαν να γίνουν στο συγκεκριμένο τομέα ii) στη προσπάθεια για μείωση των εκπομπών CO₂ iii) στη δημιουργία μιας βιομηχανίας γύρω από τις ΑΠΕ και iv) στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Στο πλαίσιο των Εθνικών Σχεδίων Δράσης τα κράτη θα πρέπει να προβούν στη λήψη μιας σειράς μέτρων που θα συμβάλλουν στη δημιουργία ίσων δυνατοτήτων στην πρόσβαση στη χρήση ΑΠΕ και στη δημιουργία ενός πιο βιώσιμου οικονομικού και επενδυτικού περιβάλλοντος με την εξάλειψη όσο το δυνατόν περισσότερων εμποδίων. Τέλος, η Βίβλος αναφέρει ότι για τη καλύτερη δυνατή προώθηση της χρήσης ΑΠΕ είναι ιδιαίτερα σημαντική η συνεργασία ανάμεσα στις πολιτικές που διέπουν την ΕΕ και που μπορούν να αναπτύξουν ένα κοινό πεδίο δράσης(κοινή αγροτική πολιτική, πολιτική περιβάλλοντος, πολιτική τεχνολογικής έρευνας και ανάπτυξης, πολιτική εργασίας, πολιτική του ανταγωνισμού και εξωτερική πολιτική), ενώ προτρέπει στη συνεργασία των κρατών μελών της Ένωσης.

Λίγο πριν το τέλος της δεκαετίας του '90, η ΕΕ θα προβεί στην έκδοση ενός διακηρυκτικού τύπου κείμενου για τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος πλαισίου για δράσεις στο τομέα της ενέργειας(1998-2002)⁸⁰.

Η νέα χιλιετία σηματοδοτεί μία νέα φάση για τις δράσεις της ΕΕ στο τομέα των ΑΠΕ. Ο τομέας των ΑΠΕ θα αποδειχθεί για την ΕΕ ένας από τους μεγαλύτερους συμμάχους για την αντιμετώπιση της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Αυτό οδηγεί πλέον σε δράσεις πιο στοχευόμενες που θέτουν τη βάση για τη μελλοντική δημιουργία ενός κοινού νομικού πλαισίου για το τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Λίγο πριν φτάσουμε στο πρώτο πιο σημαντικό βήμα της Κοινότητας που αφορά τις ΑΠΕ θα πρέπει να αναφέρθουμε : στην απόφαση 2000/646 της 28^{ης} Φεβρουαρίου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος για τη προώθηση των ΑΠΕ στην Κοινότητα(Πρόγραμμα Altener 1998-2002) και στην ανακοίνωση 2001/69 προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την υλοποίηση της Στρατηγικής της ΕΕ και του Σχεδίου Δράσης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας για την περίοδο 1998-2000.

2.4 Η οδηγία 2001/77/ΕΚ για τη προαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ

Η Οδηγία 2001/77/ΕΚ⁸¹ αποτελεί το πρώτο πιο σημαντικό βήμα της ΕΕ για την αξιοποίηση των ΑΠΕ και θέτει τη βάση για ένα μελλοντικό κοινοτικό νομικό πλαίσιο στον εν λόγω τομέα. Η

⁸⁰ Ανακοίνωση 1999/21 ,της 14^{ης} Δεκεμβρίου του 1998 του Συμβουλίου, για τη θέσπιση πολυετούς προγράμματος πλαισίου για δράσεις στο τομέα ενέργειας(1998-2002).

οδηγία αυτή είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο που θα συμβάλλει στη επίτευξη των δεσμεύσεων που θέτει το Πρωτόκολλο του Κιότο, αφού η χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για τη προώθηση της αύξησης της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, η οποία θα προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Συγκεκριμένα, ορίζεται στα κράτη μέλη ότι στη συνολική εθνική κατανάλωση ενέργειας ως το 2010 το ποσοστό που θα αντιστοιχεί σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα ανέρχεται στο 12% και αντίστοιχα το ποσοστό αυτό θα ανέρχεται στο 22,1% για την συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην ΕΕ.

Τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να ορίζουν εκείνα τα μέτρα που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που τίθενται στην οδηγία. Τα μέτρα αυτά δεν είναι κοινά για όλα τα κράτη μέλη, αλλά καθορίζονται από τους εθνικούς ενδεικτικούς στόχους που ορίζει το κάθε κράτος μέλος στις εκθέσεις που θα δημοσιεύει ανά πενταετία (άρθρο 3 παρ.2 της οδηγίας), ενώ είναι υποχρεωμένα να εκδίδουν ετήσια έκθεση που θα περιέχει λεπτομερή αναφορά ως προς την επίτευξη των εθνικών δεσμευτικών στόχων. Η Επιτροπή είναι επιφορτισμένη με την εξέταση των εκθέσεων και με τη σειρά της παρουσιάζει τα πορίσματα της σε διετής εκθέσεις, ενώ προτείνει και περαιτέρω δράσεις και μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Σε περίπτωση που η Επιτροπή κρίνει ανεπάρκεια ή ασυμβατότητα των υπαρχόντων μέτρων για την επίτευξη των εθνικών ενδεικτικών στόχων μπορεί να επέμβει προτείνοντας τη λήψη ακόμη και τη θέσπιση υποχρεωτικών στόχων.

Σημαντικό μέρος της οδηγίας αποτελεί η αναφορά σε συστήματα στήριξης (άρθρο 4 της οδηγίας). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αξιολογεί με δημοσίευση έκθεσης, που θα πρέπει να υποβάλλει το αργότερο στις 27 Οκτωβρίου 2005, ως προς τη πείρα που έχει αποκτηθεί όσον αφορά την εφαρμογή και τη συνύπαρξη των διαφόρων μηχανισμών στήριξης, καθώς και την επιτυχία των συστημάτων στήριξης για την παραγωγή και κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει να εφαρμόζουν σύστημα παροχής εγγυήσεων σχετικά με την προέλευση της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (άρθρο 5 της οδηγίας) βάσει ειδικών, αντικειμενικών και διαφανών κριτηρίων. Οι εγγυήσεις προέλευσης θα πρέπει να αναγνωρίζονται αμοιβαία από όλα τα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη μπορούν να αρνηθούν την εγγύηση προέλευσης ενός άλλου κράτους, με τη προϋπόθεση η άρνηση αυτή να στηρίζεται σε αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια. Η Επιτροπή μπορεί να υποχρεώσει την αρνούμενη πλευρά να αναγνωρίσει μια εγγύηση προέλευσης, λαμβάνοντας υπόψη

81 Οδηγία 2001/77/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, για την προαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, COM(2005) τελικό. http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=el&type_doc=Directive&an_doc=2001&nu_doc=77

αντικειμενικά, διαφανή και αμερόληπτα κριτήρια. Το σύστημα παροχής εγγυήσεων θα μπορούσε να αποτελέσει το μέρος ενός προπαρασκευαστικού σταδίου για τη δημιουργία μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς στο τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

Στα πλαίσια της οδηγίας προβλέπεται ο περιορισμός των κανονιστικών και μη εμποδίων για την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ορθολογικοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών σε διοικητικό επίπεδο, καθώς και η διασφάλιση αντικειμενικών, διαφανών και αμερόληπτων κανόνων, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες των διάφορων τεχνολογιών που συνδέονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, έπειτα από την αξιολόγηση του νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου για την αδειοδότηση που διέπει τη χορήγηση άδειας για τις εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας από τα κράτη μέλη (άρθρο 6 της οδηγίας). Τα στοιχεία που περιέχει το άρθρο αυτό της οδηγίας αποζητούν άμεση λύση, αλλά και υλοποίηση διότι αποτελούν τους πιο ανασταλτικούς παράγοντες στην εξέλιξη των ΑΠΕ εντός της ΕΕ.

Στην οδηγία προβλέπονται ρυθμίσεις και για το θέμα που αφορά το δίκτυο παραγωγής, μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (άρθρο 7 της οδηγίας). Σύμφωνα με την οδηγία τα κράτη μέλη ζητούν από τους φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς και διανομής τη λήψη μέτρων που να εγγυώνται τη μεταφορά και διανομή ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ μπορούν να προβλέπουν τη παροχή προτεραιότητας στην πρόσβαση ενέργειας που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Παράλληλα, τα κράτη μέλη θεσπίζουν νομικό πλαίσιο ή απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής να καθορίζουν τυποποιημένους κανόνες βάσει αντικειμενικών, διαφανών και αμερόληπτων κριτηρίων για την ανάληψη του κόστους τεχνικών προσαρμογών, έτσι ώστε να μπορούν να ενταχθούν νέοι παραγωγοί, οι όποιοι θα τροφοδοτούν το δίκτυο με ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές, λαμβάνοντας υπόψη τις δαπάνες και τα οφέλη σύνδεσης στο δίκτυο. Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και διανομής την κάλυψη ολόκληρου ή μέρους του κόστους.

Αξιολογώντας τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της οδηγίας καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι με τις παρούσες πολιτικές και προσπάθειες η ΕΕ δεν θα πιάσει το στόχο της συμμετοχής των ΑΠΕ στο 12% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας και στο 22,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας προερχόμενη από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Κατά πάσα πιθανότητα το μερίδιο τους θα ανέλθει στο 19% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Το αποτέλεσμα αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι τα περισσότερα κράτη μέλη υπολείπονται των εθνικών τους στόχων⁸² και για το λόγο αυτό απαιτείται ενίσχυση

⁸² Η Δανία, η Γερμανία και η Ουγγαρία είναι τα κράτη που επιτυγχάνουν το στόχο του 2010. Η Φινλανδία, η Σουηδία, το Λουξεμβούργο, η Ισπανία, η Σουηδία και οι Κάτω Χώρες κινούνται στη σωστή κατεύθυνση για την επίτευξη του στόχου. Η Τσεχική Δημοκρατία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Σλοβενία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Βέλγιο, η Ελλάδα και Πορτογαλία θα επιτύχουν δύσκολα ή και καθόλου το στόχο, ενώ η Αυστρία, η Κύπρος, η Εσθονία και η Γαλλία, η Ιταλία, η Λετονία, η Μάλτα και η Σλοβακική Δημοκρατία απέχουν πολλοί από το στόχο.

των μέτρων από τα κράτη μέλη στη βάση μίας νέας και ανανεωμένης δέσμης μέτρων από την ΕΕ.

2.5 Η οδηγία 2003/30/EK για τη προώθηση των βιοκαυσίμων στο τομέα των μεταφορών

Η οδηγία 2003/30/EK⁸³ αφορά τη προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στο τομέα των μεταφορών, συμβάλλοντας έτσι στη τήρηση των δεσμεύσεων που προκύπτουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο στο εν λόγω τομέα (ο τομέας των μεταφορών έχει μερίδιο 30% στη συνολική κατανάλωση ενέργειας, ενώ παρουσιάζει συνεχή ανάπτυξη με αποτέλεσμα και την αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα). Συγκεκριμένα, σκοπός της οδηγίας είναι «η προαγωγή της χρήσης των βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας προς αντικατάσταση του πετρελαίου ή της βενζίνης στις μεταφορές σε κάθε κράτος μέλος, προκειμένου να συμβάλλει στην επίτευξη στόχων, όπως η τήρηση των δεσμεύσεων σχετικά με τις κλιματικές μεταβολές, η φιλική προς το περιβάλλον ασφάλεια του εφοδιασμού και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας» (άρθρο 1 της οδηγίας).

Σύμφωνα με την οδηγία, τα κράτη μέλη θέτουν εθνικούς ενδεικτικούς στόχους που θα διασφαλίζουν ότι μια ελάχιστη αναλογία βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα διατίθεται στις αγορές τους. Συγκεκριμένα, ο στόχος που τέθηκε είναι η κάλυψη του 2% του ενεργειακού περιεχομένου που διατίθεται για τις μεταφορές να είναι βιοκαύσιμα ή άλλων ΑΠΕ έως το 2005 και 5,75% έως το 2010. Κρίνεται απαραίτητο κατά τη θέσπιση μέτρων για την επίτευξη αυτού του στόχου, τα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη τη κλιματική και περιβαλλοντική ισορροπία των διάφορων τύπων βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων καυσίμων, καθώς και την ανταγωνιστικότητα και την ασφάλεια του εφοδιασμού.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις⁸⁴ στην Επιτροπή σε σχέση με τα μέτρα που έλαβαν, τους πόρους που διέθεσαν και τις συνολικές πωλήσεις καυσίμων στις μεταφορές, συμπεριλαμβανομένου και του μεριδίου των βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ακολουθεί η έκθεση τις Επιτροπής, η οποία θα κατατίθεται ανά δυο χρόνια έχοντας ως χρονική αφετηρία το αργότερο το έτος 2006. Στην έκθεση η Επιτροπή θα

83 Οδηγία 2003/30/EK του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και Κοινοβουλίου, της 8^{ης} Μαΐου 2003, που αφορά την προώθηση της χρήσης των βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τις μεταφορές. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l21061_en.htm

84 Οι εκθέσεις αυτές θα πρέπει να υποβάλλονται το αργότερο μέχρι την 1^η Ιουλίου κάθε έτους, άρθρο 4 παρ.1 της οδηγίας.

αξιολογεί τη πρόοδο των κρατών μελών, εξετάζοντας την απόδοση των μέτρων καλύπτοντας τα θέματα που έχουν να κάνουν με:

- Τη σχέση κόστους και αποτελεσματικότητας των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για τη προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων
- Τις οικονομικές πτυχές και τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της προώθησης των βιοκαυσίμων
- Τη προοπτική του κύκλου ζωής των βιοκαυσίμων
- Τη βιωσιμότητα των καλλιεργειών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή βιοκαυσίμων
- Την αξιολόγηση της χρήσης των βιοκαυσίμων ως προς τη μείωση των εκπομπών CO₂
- καθώς και την ενδεχόμενη υιοθέτηση περαιτέρω μέτρων .

Σε περίπτωση που η Επιτροπή καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι εθνικοί ενδεικτικοί στόχοι δεν επιτυγχάνονται μπορεί να προβεί σε προτάσεις που θα αφορούν τους εθνικούς στόχους, συμπεριλαμβανομένων ίσως και υποχρεωτικών στόχων.

2.5.i Η εξέλιξη του νομικού πλαισίου της ΕΕ για τη βιομάζα

Η ανακοίνωση για τη προώθηση της βιομάζας εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο που θέτει η ΕΕ για τη δημιουργία μίας νέας ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής με βασικά αντικείμενα, όπως έχει προαναφερθεί, την ανταγωνιστικότητα, τη βιώσιμη ανάπτυξη και την ενεργειακή ασφάλεια. Η ΕΕ θεωρεί πως η προώθηση της βιομάζας ως ανανεώσιμης πηγής ενέργειας θα συμβάλει σε αυτή τη προσπάθεια. Η ανακοίνωση εξετάζει τη περίπτωση υιοθέτησης μέτρων για τη βιομάζα σε τομείς προτεραιότητας, που αφορούν τις μεταφορές, τη θέρμανση και τον ηλεκτρισμό.

Παρά το γεγονός ότι τομέας των μεταφορών διέπεται από τη κοινοτική νομοθεσία με οδηγία⁸⁵ για τα βιοκαύσιμα στις μεταφορές, παρατηρείται μια δυσκολία για την επίτευξη του στόχου κατώτατου ορίου βιοκαυσίμων στις μεταφορές λόγω των ανομοιομορφων πολιτικών και μέτρων των κρατών μελών και της προοπτικής για τροποποίηση ή αντικατάσταση της οδηγίας αυτής. Αυτό ώθησε την Επιτροπή να κάνει νομοθετικές προτάσεις που αφορούν i) την αγορά αυτοκινήτων με σκοπό τη δημόσια προμήθεια με καθαρά οχήματα, πολλά από τα οποία θα χρησιμοποιούν μείγματα υψηλής περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα ii) την εξισορρόπηση της εγχώριας παραγωγής και των εισαγωγών βιοκαυσίμων με σεβασμό στα συμφέροντα των

⁸⁵ Οδηγία 2003/30/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, της 8^{ης} Μαΐου 2003, για την προώθηση της χρήσης των βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές.

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l21061_en.htm

παραγωγών των τρίτων χωρών iii) την επανεξέταση των προτύπων της ποιότητας των καυσίμων, λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες που επηρεάζουν το περιβάλλον και την υγεία και της επίτευξης των στόχων της οδηγίας για τα βιοκαύσιμα iv) την άρση αδικαιολόγητων τεχνικών εμποδίων που αποτρέπουν τη χρήση βιοκαυσίμων και τέλος v) τη χρήση βιοαιθανόλης αντί βιοντίζελ.

Αντίθετα, στο τομέα της θέρμανσης η Επιτροπή δεν έχει θεσπίσει ακόμη κάποια νομοθετική ρύθμιση που να αφορά μεμονωμένα το συγκεκριμένο τομέα, αλλά σχεδιάζει την υιοθέτηση μέτρων για την ενίσχυση της βιομάζας σε αυτό το τομέα με την υιοθέτηση νέας νομοθεσίας στο τομέα της ανανεώσιμης ενέργειας, τη βελτίωση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, την έρευνα για τη βελτίωση της απόδοσης των οικιακών λεβητών που χρησιμοποιούν βιομάζα και τη μείωση της ρύπανσης, αφού παρά το γεγονός ότι η βιομάζα είναι η πιο απλή και φτηνή τεχνολογία για το τομέα της θέρμανσης, τα ποσοστά ανάπτυξης της βιομάζας είναι χαμηλά. Στο τομέα του ηλεκτρισμού η ΕΕ έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στην υλοποίηση των στόχων της οδηγίας 2001/77/ΕΚ για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, όπως είδαμε και παραπάνω.

Η ΕΕ προσπαθεί να ενισχύσει την υιοθέτηση και την εφαρμογή αυτών των μέτρων ενισχύοντας την έρευνα και μέσω των διαρθρωτικών ταμείων και των ταμείων συνοχής της ΕΕ, προωθώντας την ανάπτυξη των ανανεώσιμων καυσίμων μέσω της περιφερειακής πολιτικής.

Ένα χρόνο αργότερα, η Επιτροπή προέβη στην ανακοίνωση⁸⁶ σχετικά με τη στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα, η οποία θέλει να προσδιορίσει το ρόλο που καλούνται να παίξουν τα βιοκαύσιμα και τα άλλα ανανεώσιμα καύσιμα στο τομέα των μεταφορών και να συμβάλλουν στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που προέρχονται από το τομέα αυτό (το ποσοστό αυτό αγγίζει το 21% του συνόλου των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου). Η στρατηγική έρχεται να συμπληρώσει τη παραπάνω ανακοίνωση με τα εξής:

- *την ενίσχυση της ζήτησης για βιοκαύσιμα*: εν αναμονή της έκθεσης για τα αποτελέσματα από την εφαρμογή της οδηγίας για τα βιοκαύσιμα και τη πιθανή επανεξέτασή της, η Επιτροπή στοχεύει να δοθεί έμφαση στους εθνικούς στόχους, την εφαρμογή υποχρεώσεων στα βιοκαύσιμα, τη διασφάλιση της βιώσιμης παραγωγής βιοκαυσίμων, τη περαιτέρω προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων στο σύνολο των δημόσιων και ιδιωτικών μέσων μεταφοράς
- *τη διασφάλιση των περιβαλλοντικών οφελών*: η Επιτροπή θα προσπαθήσει να το επιτύχει στοχεύοντας στο βασικό πλεονέκτημα που παρουσιάζουν τα βιοκαύσιμα ως προς τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Επιπλέον, η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει ότι οι πρώτες ύλες για τα βιοκαύσιμα παράγονται με βιώσιμο τρόπο, καθώς

⁸⁶COM(2006) 34 τελικό Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 8^{ης} Φεβρουαρίου 2006, με το τίτλο «Μια Στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα». http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l28175_en.htm

και να λάβει υπόψη την εναρμόνιση των τεχνικών με τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς

- για να διασφαλίσει τη βιώσιμη παραγωγή των βιοκαυσίμων η Επιτροπή σκοπεύει να διευρύνει τη παροχή πρώτων υλών
- την ανάπτυξη της παραγωγής και διάθεσης των βιοκαυσίμων ενθαρρύνοντας τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες κρατών να αναλογιστούν τις ευκαιρίες που προσφέρουν τα βιοκαύσιμα στην οικονομική δραστηριότητα και στη δημιουργία θέσεων εργασίας στα πλαίσια της πολιτικής για τη συνοχή και της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης, ζητώντας πληροφορίες από τις βιομηχανίες να δικαιολογήσουν τη χρήση πρακτικών που προκαλούν εμπόδια στην είσοδο των βιοκαυσίμων και ελέγχοντας τη συμπεριφορά αυτών των βιομηχανιών για να διασφαλίσουν ότι δεν υπάρχει καμία διάκριση προς αυτά τα καύσιμα.
- την ενίσχυση των εμπορικών ευκαιριών για τα βιοκαύσιμα ενισχύοντας τις διαπραγματεύσεις εμπορικού περιεχομένου με τις χώρες παραγωγούς αιθανόλης για τη διασφάλιση της βιώσιμης παραγωγής στην Ευρώπη και τις εισαγωγές βιοκαυσίμων
- την υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών με συνοδευτικά μέτρα, ιδιαίτερα αυτών που πλήττονται από τη μεταρρύθμιση της ΕΕ στην αγροτική της πολιτική, για τη στήριξη παραγωγής βιοαιθανόλης και τη δημιουργία ενός πλαισίου για την ανάπτυξη μιας παγκόσμιας πλατφόρμας και περιφερειακών εθνικών σχεδίων για τα βιοκαύσιμα
- την ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας που να στοχεύουν ιδιαίτερα στη βελτίωση των διαδικασιών παραγωγής και της μείωσης του κόστους

Έπειτα από την στρατηγική για τα βιοκαύσιμα η Επιτροπή, ένα χρόνο αργότερα, προέβη στην ανακοίνωση⁸⁷ σχετικά με τη πρόοδο που έχουν κάνει τα κράτη μέλη στα βιοκαύσιμα και τα άλλα ανανεώσιμα καύσιμα. Τα αποτελέσματα της πρώτης αυτής έκθεσης δεν κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικά. Παρά το γεγονός ότι εικοσιένα κράτη μέλη της ΕΕ το 2005 χρησιμοποιούσαν βιοκαύσιμα και ότι το μερίδιο του βιοντίζελ στην αγορά του ντίζελ ανήλθε στο 1,6% και της βιοαιθανόλης στην αγορά της βενζίνης στο 0,4% , δεν επετεύχθη ο στόχος της οδηγίας 2003/87/ΕΚ για το μερίδιο αγοράς των βιοκαυσίμων στο 2% , αλλά εκτιμάται ότι ανήλθε στο 1% με μόνο δυο κράτη τη Γερμανία(3,8%) και τη Σουηδία(2,2%) να έχουν επιτύχει το στόχο. Επιπλέον μόνο δεκατρία⁸⁸ κράτη μέλη έχουν δώσει εντολή για φοροαπαλλαγές στα βιοκαύσιμα και μόνο οχτώ έθεσαν υποχρεώσεις ή ανακοίνωσαν σχέδια προς αυτή τη κατεύθυνση για τα βιοκαύσιμα. Με βάση αυτά τα δεδομένα ούτε ο στόχος του 2010 για μερίδιο των βιοκαυσίμων

87 COM(2006) 845 τελικό Ανακοίνωση της Επιτροπής της 10^{ης} Ιανουαρίου 2007 σχετικά με την πρόοδο των κρατών μελών της Ένωσης όσον αφορά τα βιοκαύσιμα και τα άλλα ανανεώσιμα καύσιμα, http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!

DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=2006&nu_doc=845

σε ποσοστό 5,75% στις μεταφορές θα επιτευχτεί, αλλά σύμφωνα με εκτιμήσεις το ποσοστό αυτό θα ανέλθει στο 4,2% το 2010. Το γεγονός αυτό καθιστά ιδιαίτερα ωφέλιμη την επανεξέταση της οδηγίας για τα βιοκαύσιμα. Στη προσπάθεια για επανεξέταση της οδηγίας και κατανόησης για το τι μέτρα χρειάζονται για τη προώθηση των βιοκαυσίμων, θα είναι χρήσιμο να ληφθούν υπόψη τα παραδείγματα της Γερμανίας και της Σουηδίας, που είναι οι μόνες χώρες που, όπως προαναφέρθηκε, πέτυχαν το στόχο.

2.5.ii Το δίλλημα για τη χρήση βιομάζας

Το θέμα της ενίσχυσης της βιομάζας ως ανανεώσιμης πηγής ενέργειας έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις με τη δημιουργία δύο στρατοπέδων: η πλειοψηφία παρατίθεται στη πλευρά αυτών που πιστεύουν ότι η βιομάζα μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά στη λύση του ενεργειακού προβλήματος και να αποτελέσει σύμμαχο για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ενώ υπάρχει και μια μερίδα που διατηρεί αμφιβολίες για όλο αυτό το εγχείρημα.

Από τη μια πλευρά, οι υπέρμαχοι της χρήσης βιομάζας θεωρούν ότι η προώθηση της βιομάζας ως πηγής ανανεώσιμης ενέργειας παρουσιάζει αρκετά πλεονεκτήματα:

- Βρίσκεται παντού σε όλα τα μέρη του πλανήτη
- Επιλύει το πρόβλημα των απορριμμάτων στις μεγαλουπόλεις μετατρέποντας το σε προσοδοφόρα επένδυση(π.χ στη Μεγάλη Βρετανία οι νοικοκυρές αμείβονται με ένα ποσό προκειμένου να δίνουν τα σκουπίδια τους για επεξεργασία για την παραγωγή βιομάζας)
- Συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- Δεν περιέχει καθόλου διοξείδιο του θείου, που είναι υπεύθυνο για την όξινη βροχή
- Συμβάλλει στη μείωση της ενεργειακής εξάρτησης, που είναι αποτέλεσμα εισαγωγής ορυκτών καυσίμων από τρίτες χώρες , και κατ επέκταση στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου, στην εξασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και στην εξοικονόμηση συναλλάγματος.
- Εξασφαλίζει νέες θέσεις εργασίας, στρέφει τους αγρότες σε εναλλακτικές μορφές καλλιέργειας και συμβάλλει στη συγκράτηση αγροτικών πληθυσμών, συμβάλλοντας έτσι στη περιφερειακή ανάπτυξη κάθε χώρας

88 Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Εσθονία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Σουηδία και Τσεχική Δημοκρατία

Από την άλλη πλευρά, παρουσιάζονται κάποια μειονεκτήματα:

- Η δυσκολία στη συλλογή, μεταποίηση, μεταφορά και αποθήκευση της, έναντι των ορυκτών καυσίμων
- Το μεγάλο κόστος που απαιτούν οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός για την αξιοποίηση της. Βέβαια, το κόστος αυτό καλύπτεται μακροπρόθεσμα, ενώ το περιβαλλοντικό όφελος πρέπει να λαμβάνεται περισσότερο υπόψη και δεν μπορεί να αποτιμηθεί με οικονομικά μεγέθη.
- Η χαμηλή θερμοαντική αξία κατά μονάδα βάρους και ακόμα μικρότερο κατά μονάδα όγκου σε σύγκριση με τα ορυκτά καύσιμα, ενώ η περιεχόμενη υγρασία μειώνει ακόμη περισσότερο τη διαθέσιμη θερμοαντική αξία, όταν αυτή υπολογίζεται με βάση το υγρό βάρος της. Το μειονέκτημα αυτό περιορίζει τη χρήση της βιομάζας για ενεργειακούς σκοπούς στο τόπο παραγωγής της και συνεπώς η εκμετάλλευσή της περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο.
- Αλλά το πιο σημαντικό μειονέκτημα που επικαλούνται οι πολέμιοι της είναι ότι κατά τη καύση της παράγεται διοξείδιο του άνθρακα. Αυτό, σύμφωνα με τις παραπάνω φωνές δεν τη κάνουν εντελώς ακίνδυνη για το περιβάλλον. Οι υπέρμαχοι της, όμως, έρχονται να αντικρούσουν το επιχείρημα αυτό με το επιχείρημα ότι κατά τη παραγωγή και τη φωτοσύνθεση της δεσμεύει σημαντικές ποσότητες αυτού του ρύπου εξισορροπώντας τη κατάσταση και επιπλέον οι τυχόν εκπομπές της βιομάζας σε σχέση με τις εκπομπές των ορυκτών καυσίμων είναι ανεπαίσθητες.

Οι μέχρι τώρα μελέτες πάνω στη βιομάζα ενισχύουν τη τάση για αξιοποίηση της βιομάζας. Είναι ένα ανανεώσιμο καύσιμο με ελάχιστα αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ακόμα και τα ενδεχόμενα προβλήματα που μπορεί να επιφέρει η χρήση της θεωρούνται δευτερευούσης σημασίας σε σχέση με το περιβαλλοντικό όφελος συγκριτικά με τα ορυκτά καύσιμα.

Οι περισσότερες χώρες στον κόσμο επενδύουν πάνω στη βιομάζα και πολλές χώρες στηρίζουν ένα κομμάτι ή ολόκληρη την οικονομία τους στη βιομάζα⁸⁹, μεταξύ των οποίων πολλές είναι αναπτυσσόμενες. Σε αυτό, το σημείο θα μπορούσε να επέλθει μια ακόμη ένσταση από τη μερίδα της κοινωνίας που είναι καχύποπτη: κατά πόσο η πλειοψηφία των αναπτυσσόμενων χωρών που παράγουν ή χρησιμοποιούν βιομάζα υιοθετούν περιβαλλοντικά πρότυπα και πρακτικές; Μπορεί να δέχονται εξωτερική βοήθεια, όπως από την ΕΕ, αλλά σε πιο βαθμό αυτό συμβάλλει; Από εκεί και πέρα είναι θέμα κάθε χώρας ή κάθε περιφέρειας, όπως η ΕΕ, για το αν θα επενδύσει πάνω σε αυτή και κατά πόσο θα μεριμνήσει εάν αυτή η ανανεώσιμη μορφή ενέργειας θα

⁸⁹ Η οικονομία των βιοκαυσίμων για κάποιους συνιστά έκφραση της λεγόμενης "πράσινης επιχειρηματικότητας-πράσινης ανάπτυξης». Βλ. άρθρο Τάκη Μυλωνόπουλου «Ο μύθος και η απάτη των βιο(αγρο)καυσίμων. Σύνοψη κριτικής, Νοέμβριος 2008 . Διαθέσιμο στο <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3593&lang=1&catid=1>

αποδειχτεί, όντως, σύμμαχος των κρατών μελών ενάντια στη κλιματική αλλαγή, μέσω τη έρευνας και της καινοτομία ή θα συμβάλλει στην όξυνση του προβλήματος.

2.6 Οι δράσεις για την εξέλιξη του νομικού πλαισίου των ΑΠΕ μετά την οδηγία 2001/77/EK

Θέτοντας ως βάση το σημαντικότερο κείμενο της ΕΕ για τη προώθηση των ΑΠΕ, την οδηγία 2001/77/EK, τα αρμόδια όργανα και θεσμοί της ΕΕ προχώρησαν σε τακτικές δράσεις για την εξέλιξη και τον εμπλουτισμό της οδηγίας αυτής.

Το πρώτο βήμα που έγινε σε αυτή τη πορεία είναι η απόφαση⁹⁰ για τη θέσπιση του πολυετούς προγράμματος «Ευφυής Ενέργεια-Ευρώπη»⁹¹ για τη πρώτη⁹² χρονική περίοδο 2003-2006, αντικατοπτρίζοντας τους απώτερους στόχους της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη και την ασφάλεια του εφοδιασμού. Σκοπός του προγράμματος αυτού είναι η χρηματοδότηση⁹³ των τομέων που σχετίζονται με τη προώθηση των ΑΠΕ, της ενεργειακής απόδοσης, της μείωσης της ενεργειακής κατανάλωση και των εκπομπών CO₂. Το πρόγραμμα αυτό θα πάρει μορφή ως συνέχεια της δράσης τεσσάρων προγραμμάτων, που ήδη εφαρμόζει η ΕΕ από τη δεκαετία του 1990:

- ο το πρόγραμμα SAVE που αφορά την ενεργειακή απόδοση και την ορθολογική χρήση της ενέργειας,
- ο το πρόγραμμα ALTENER που αφορά τη προώθηση των ΑΠΕ για συγκεντρωμένη και αποκεντρωμένη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και θερμότητας, καθώς και την ένταξη

90 Απόφαση αριθ. 1230/2003/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, της 26^{ης} Ιουνίου 2003, για θέσπιση πολυετούς προγράμματος δράσης στο πεδίο της ενέργειας: «Ευφυής Ενέργεια- Ευρώπη»(2003-2006) [Επίσημη Εφημερίδα L 176 της 15.7.2003]

91 Για τη διαχείριση θεμάτων σχετικά με αυτό το πρόγραμμα έρχεται η Απόφαση της 23^{ης} Δεκεμβρίου 2003 της Επιτροπής για την ίδρυση εκτελεστικού οργανισμού υπό την ονομασία «Εκτελεστικός Οργανισμός για την Ευφυή Ενέργεια» για τη διαχείριση της κοινοτικής δράσης στο τομέα της ενέργειας.

92 Με τη λήξη της πρώτης περιόδου το πρόγραμμα θα εξασφαλίσει τη συνέχεια του μέσω του προγράμματος για τη καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, Βλ. Απόφαση αριθ. 1639/2006/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Οκτωβρίου 2006, σχετικά με τη θέσπιση προγράμματος-πλαισίου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία(2007-2013), Επίσημη Εφημερίδα αριθ. L310, της 9/11/2006

93 Ο προϋπολογισμός για την εκτέλεση του προγράμματος αυτού ανήλθε στα 200 εκατομμύρια ευρώ, για τη περίοδο 2003-2006.

τους στα ενεργειακά συστήματα και το τοπικό περιβάλλον ,

- ο το πρόγραμμα STEER σχετικά με την υποστήριξη πρωτοβουλιών με αντικείμενο όλες τις ενεργειακές πτυχές του τομέα των μεταφορών και τη διαφοροποίηση των καυσίμων, μέσω της χρήσης ΑΠΕ, και τέλος
- ο το πρόγραμμα COOPENER που αφορά την υποστήριξη πρωτοβουλιών με αντικείμενο την ανάπτυξη των ΑΠΕ και της ενεργειακής απόδοσης στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Μέσω της δράσης αυτής η ΕΕ προσβλέπει στη παροχή στοιχείων για τη προώθηση των στόχων της μέσω της ανάπτυξης μηχανισμών που θα χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των μέτρων που θεσπίζει η Κοινότητα και τα κράτη μέλη και τη προώθηση αποδοτικών συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας.

Το 2006 η ΕΕ προχώρησε στην έκδοση της Πράσινης Βίβλου⁹⁴, η οποία είναι ένα κείμενο, στο οποίο υποβάλλονται ορισμένες υποδείξεις και επιλογές πάνω στις οποίες θα μπορούσε να αναπτυχθεί η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική. Η Πράσινη Βίβλος θέτει έξι τομείς προτεραιότητας:

- Ενέργεια για την ανάπτυξη και θέσεις εργασίας στην Ευρώπη: ολοκλήρωση των εσωτερικών ευρωπαϊκών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας και αερίου. Η βιωσιμότητα αυτής της θέσης μπορεί να επιτευχτεί δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στους τομείς που αφορούν i) ένα ευρωπαϊκό διασυνδεδεμένο δίκτυο ii) ένα κατά προτεραιότητα σχέδιο διασυνδέσεων⁹⁵ iii) επενδύσεις σε δυναμικότητα ηλεκτροπαραγωγής iv) ισότιμους όρους ανταγωνισμού και ιδιαίτερη σημασία στο διαχωρισμό δραστηριοτήτων v) αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας για τη συμβολή στην ανάπτυξη και την αύξηση των θέσεων εργασίας
- Μια εσωτερική ενεργειακή αγορά που εγγυάται την ασφάλεια του εφοδιασμού: αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό μπορεί να επιτευχτεί μέσω της ενίσχυσης⁹⁶

94 Πράσινη Βίβλος: Ευρωπαϊκή Στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια, COM(2006)105 τελικό, http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/l27062_el.htm

95 Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για χώρες όπως η Ιρλανδία, η Μάλτα, οι Βαλτικές χώρες, οι οποίες παραμένουν ενεργειακά αποκομμένες από την υπόλοιπη Κοινότητα.

96 Σε αυτό μπορεί να συμβάλει η ίδρυση ενός ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου προσφοράς ενέργειας, η ενίσχυση της ασφάλειας μέσω της συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών των φορέων εκμετάλλευσης των συστημάτων μεταφοράς και η ασφάλεια των υποδομών

του ενεργειακού εφοδιασμού της εσωτερικής αγοράς, την αναθεώρηση της φιλοσοφίας της ΕΕ σχετικά με τα αποθέματα έκτακτης ανάγκης σε πετρέλαιο και αέριο και τη πρόληψη των αιφνίδιων διακοπών

- Επίλυση των προβλημάτων της ασφάλειας και της ανταγωνιστικότητας της προσφοράς ενέργειας: προς μια πλέον αειφόρο, αποδοτική και τη διαφοροποιημένη σύνθεση ενεργειακών πηγών, που σημαίνει ότι κάθε κράτος μέλος θα μπορεί να επιλέγει το δικό του ενεργειακό μείγμα που θα προέρχεται από τους διαθέσιμους πόρους του, σύμφωνα πάντα με τις αρχές της ΕΕ για τον τομέα της ενέργειας. Στη φάση αυτή θα πρέπει να τεθούν και οι βάσεις για ένα πιο ειλικρινή και διαφανή διάλογο πάνω στο μείζον ζήτημα της πυρηνικής ενέργειας και στο ρόλο που μπορεί να παίζει για την ΕΕ.
- Μια ενοποιημένη προσέγγιση του προβλήματος της αλλαγής του κλίματος: Η Πράσινη Βίβλος στοχεύει να θέσει την ΕΕ στο προσκήνιο στη μάχη ενάντια στην αλλαγή του κλίματος και να αναπτύξει τεχνολογίες που θα συμβάλλουν στην εξασφάλιση ενός καθαρότερου και βιωσιμότερου ενεργειακού μέλλοντος. Προσβλέπει στην υιοθέτηση μέτρων για μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης⁹⁷, ενώ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο που μπορούν να παίξουν οι ΑΠΕ και προοιωνίζει την ανάγκη για ένα Χάρτη για την Ανανεώσιμη Ενέργεια, όπως θα δούμε παρακάτω.
- Ενθάρρυνση της καινοτομίας: ένα στρατηγικό ευρωπαϊκό σχέδιο ενεργειακών τεχνολογιών. Η έρευνα και η καινοτομία πάνω στην ενεργειακή αποδοτικότητα και την ανανεώσιμη ενέργεια μπορεί να διασφαλίσει σε μεγάλο βαθμό την ενεργειακή ασφάλεια, ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα της ΕΕ.
- Προς μια συνεκτική εξωτερική ενεργειακή πολιτική: αυτό σημαίνει την ενίσχυση του διαλόγου της ΕΕ με τους ενεργειακούς της εταίρους με σκοπό να διασφαλίσει η ΕΕ την ασφάλεια εφοδιασμού, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα στο τομέα της ενέργειας. Μια εξωτερική πολιτική για τη ενέργεια θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και ως εργαλείο για το διεθνή διάλογο πάνω σε θέματα, όπως η κλιματική αλλαγή

Το βέβαιο είναι ότι ή δράση απαιτεί σημαντικούς πόρους για τη πραγμάτωση της. Η συνεισφορά μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ δεν μπορεί να δώσει ώθηση σε όλα τα σχέδια της ΕΕ και για αυτό απαιτείται η ύπαρξη ενός μηχανισμού με παγκόσμιο χαρακτήρα. Η ΕΕ προβεί στην ανακοίνωση 2006/583/ΕΚ⁹⁸ προτείνοντας τη δημιουργία ενός παγκόσμιου

97 Βλ. COM(2005), 265 τελικό, Πράσινη Βίβλο για την ενεργειακή αποδοτικότητα,

98 Ανακοίνωση 2006/583/ΕΚ της Επιτροπής, της 6^{ης} Οκτωβρίου 2006, στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Για την κινητοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση της παγκόσμιας πρόσβασης σε φιλικές προς το περιβάλλον, οικονομικά προσιτές και ασφαλείς ενεργειακές υπηρεσίες: Το Παγκόσμιο Ταμείο Ενεργειακής Απόδοσης και Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας»

ταμείου που μέσω αυτού θα χρηματοδοτείται ο τομέας των ΑΠΕ από ιδιωτικά και δημόσια κεφάλαια. Πρόκειται για ένα ταμείο το οποίο θα χρηματοδοτεί προγράμματα που θα προέρχονται από τη σύμπραξη του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα⁹⁹, έτσι ώστε διασφαλιστούν τα ρίσκο που κάνουν τους ιδιώτες επενδυτές να είναι διστακτικοί ως προς την ανάληψη δράσεων για την προώθηση φιλικών προς τα περιβάλλον υπηρεσιών. Επιπλέον, το ταμείο θα παρέχει κίνητρα για την υποστήριξη και τη συνεισφορά σε αυτό. Σε αυτό το σημείο, η ΕΕ θέλοντας να αποτελέσει πρότυπο και για τις άλλες χώρες προτίθεται να συμβάλλει με έναν προϋπολογισμό 100 εκατομμυρίων ευρώ.

Συνέχεια της Πράσινης Βίβλου αποτέλεσε η ανακοίνωση 2006/848/ΕΚ¹⁰⁰ με την οποία η Επιτροπή αναφέρεται σε ένα χάρτη πορείας για τις ΑΠΕ. Αυτός ο χάρτης πορείας, ο οποίος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της στρατηγικής της ΕΕ για την ανασκόπηση στο τομέα της ενέργειας, καθορίζει τη μακροπρόθεσμη προοπτική της ΕΕ για τις ΑΠΕ. Παρά τη πρόοδο που έχει επιτευχθεί στο τομέα των ΑΠΕ, οι στόχοι που είχαν τεθεί για το 2010 προβλέπεται ότι δεν θα επιτευχθούν με τις προβλέψεις να αναφέρονται στην αποτυχία επίτευξης και των στόχων του 2020, εάν δεν γίνουν και άλλα βήματα για την προώθηση των ΑΠΕ. Το κόστος των ΑΠΕ σε συνδυασμό με το γεγονός ότι το εξωτερικό κόστος δεν συμπεριλαμβάνεται συστηματικά στις τιμές της αγοράς προσδίδοντας ένα οικονομικό πλεονέκτημα στα ορυκτά καύσιμα, τα πολυάριθμα διοικητικά προβλήματα ως αποτέλεσμα της πολυπλοκότητας και των αποκεντρωμένων εφαρμογών των εγκαταστάσεων ΑΠΕ, η έλλειψη ενημέρωσης είναι κάποιοι από τους λόγους που εμπόδισαν την επίτευξη των στόχων.

Το γεγονός ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν το μόνο μέχρι στιγμής μέσο για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η ΕΕ στα πλαίσια των πολιτικών της για τη κλιματική αλλαγή και τη πολιτική της ενέργειας¹⁰¹, οδηγεί και την ίδια την ΕΕ στο συμπέρασμα ότι είναι

99 Συγκεκριμένα, το ταμείο θα συμμετέχει σε επενδύσεις χαμηλού ρίσκου επενδύσεις κατά 15% και μεταξύ 25% και 50% για μεσαίου και υψηλού ρίσκου επενδύσεις.

100COM(2006) 848, Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 10^{ης} Ιανουαρίου 2007, με τίτλο: «Χάρτης πορείας για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τον 21^ο: συμβολή στην ενίσχυση της αειφορίας». <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0848:FIN:EL:PDF>

101 Στην ανακοίνωση 2007/1/ΕΚ της Επιτροπής, της 10^{ης} Φεβρουαρίου 2007, προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο μια «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη» γίνεται εκτενής αναφορά στο τομέα των ΑΠΕ(Κεφάλαιο 3.5) υιοθετώντας το περιεχόμενο των επιμέρους δράσεων που αναλύουμε για το κοινοτικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ.

επιτακτική η προώθηση των ΑΠΕ σε ένα πιο συγκροτημένο πλαίσιο. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή προτείνει τρεις επιμέρους άξονες, στη βάση των οποίων θα στηριχτεί η προώθηση των ΑΠΕ:

- Να καθαριστεί νομικά δεσμευτικός ο στόχος για μερίδιο 20% των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ενέργειας έως το 2020 στην ΕΕ και ο στόχος για μερίδιο 10% βιοκαυσίμων στη συνολική κατανάλωση καυσίμων
- Να ενταχθούν οι ΑΠΕ στις ενεργειακές πολιτικές(σχετικά με το τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, τις μεταφορές, τη ψύξη και τη θέρμανση) και τις αγορές της Ένωσης
- Να δημιουργηθεί νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ

Τα μέτρα που προτείνει η Επιτροπή για την υλοποίηση των στόχων που κινούνται σε αυτούς του άξονες αφορούν:

- Τη βελτίωση της εσωτερικής αγοράς και τη κατάργηση των φραγών για τη προώθηση των ΑΠΕ μέσω της απλούστευσης των διοικητικών δομών, βελτίωσης της διαφάνειας και της διάδοσης των πληροφοριών, της προσαρμογής και της αύξησης του αριθμού των εγκαταστάσεων και των συστημάτων διασύνδεσης
- Τη στήριξη, προώθηση και παροχή κινήτρων υπέρ της χρήσης των ΑΠΕ, όπως της επιλογής μεθόδου δημόσιων προμηθειών κυρίως στο τομέα των μεταφορών
- Βελτίωση της ενσωμάτωσης των ΑΠΕ στα δίκτυα της ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της συνεργασίας της Επιτροπής και των εμπλεκόμενων στα θέματα των ΑΠΕ παραγόντων
- Ενθάρρυνση της βέλτιστης χρήσης των υφιστάμενων χρηματοδοτικών μέσων, όπως τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τα Ταμεία Συνοχής, το πρόγραμμα-πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής κατάρτισης¹⁰² ή το πρόγραμμα «ευφυής ενέργεια-Ευρώπη»
- Την ενίσχυση της προσπάθειας για ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους των ορυκτών καυσίμων, όπως της επιβολής ενεργειακών φόρων, και τη μέριμνα για ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών
- Πλήρης αξιοποίηση όλων των μέσων που διαθέτουν τα κράτη μέλη και οι περιφερειακές και τοπικές αυτοδιοικήσεις για τη προώθηση των ΑΠΕ

¹⁰² Έβδομο πρόγραμμα- πλαίσιο(2007-2013): Οικοδομώντας την Ευρώπη τα γνώσης, το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες ανάπτυξης και απασχόλησης της ΕΕ.

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_el.htm

Τέλος, κατά τη προσπάθεια για ενίσχυση των ΑΠΕ η ΕΕ προέβει στην ανακοίνωση¹⁰³ σχετικά με τη προώθηση της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας, η οποία αποτελεί ένα είδος ανανεώσιμης και πιο εναλλακτικής μορφής ενέργειας, συμβάλλοντας στους στόχους της ΕΕ για το 2020 και πέρα από αυτό. Η υπεράκτια αιολική ενέργεια είναι η πλέον αναπτυσσόμενη τεχνολογία ηλεκτροπαραγωγής μετά το φυσικό αέριο, καλύπτοντας πάνω από το 40% του συνολικού δυναμικού ηλεκτροπαραγωγής που προστέθηκε στο ευρωπαϊκό δίκτυο το 2007. Για την ενίσχυση της τεχνολογίας της υπεράκτιας αιολικής τεχνολογίας απαιτούνται σαφείς, σταθεροί και ευνοϊκοί όροι πλαισίωσης. Η Επιτροπή προτείνει κάποιες κατευθυντήριες γραμμές για την ενίσχυση της, όπως επένδυση στη μελλοντική ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας, υιοθέτηση στρατηγικής και συγκεκριμένης προσέγγισης για τα έργα υπεράκτιας αιολικής ενέργειας, μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους της, ένταξη της υπεράκτιας αιολικής ενέργειας μεγάλης κλίμακας στο μελλοντικό δίκτυο των ΑΠΕ. Η Επιτροπή προτίθεται να συμβάλλει στη υλοποίηση για όλες τις παραπάνω πρωτοβουλίες με ενέργειες που αφορούν: τη διευκόλυνση της περιφερειακής συνεργασίας για την ενθάρρυνση των κρατών μελών για εφαρμογή θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, το σχεδιασμό πιο ευνοϊκών όρων για επενδύσεις, την ενίσχυση της έρευνα πάνω στην υπεράκτια αιολική ενέργεια.

7. Η οδηγία 2009/28/ΕΚ σχετικά με τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές¹⁰⁴

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξέδωσε μέσα στο έτος 2009 την οδηγία 2009/28/ΕΚ που αφορά τη προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Η οδηγία αυτή θεσπίζει το κοινό κοινοτικό πλαίσιο για τη προώθηση ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, τροποποιώντας τις ρυθμίσεις των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ. Ο στόχος του μεριδίου των ΑΠΕ στο 20% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας μέχρι το 2020 όχι μόνο παραμένει, αλλά η επίτευξη του ενισχύεται με τη νέα ρύθμιση: τα κράτη μέλη θα θέτουν πλέον εθνικούς ενδεικτικούς στόχους, οι οποίοι θα είναι δεσμευτικοί, δηλαδή τα κράτη μέλη θα είναι υποχρέωνα να εκπληρώνουν τον εθνικό στόχο για το μερίδιο ενέργειας από ΑΠΕ. Για την επίτευξη του στόχου αυτού κάθε κράτος μέλος μπορεί να εφαρμόζει μέτρα που να αφορούν καθεστώςτα στήριξης και συνεργασίας με άλλα κράτη μέλη και τρίτες χώρες, όπως προβλέπει και η 2001/77/ΕΚ. Επίσης, το μερίδιο της ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές και χρησιμοποιείται στις μεταφορές θα

103 COM(2008) 768 final ,Ανακοίνωση 2008/768/ΕΚ της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και τη Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την «Υπεράκτια Αιολική Ενέργεια: Ανάγκη ανάληψης Δράσης για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής πολιτικής με ορίζοντα το 2020 και έπειτα», http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/en0001_en.htm

104 Οδηγία 2009/28/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Απριλίου 2009, σχετικά με τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ, http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/en0009_en.htm

πρέπει να καλύπτει το 10% του συνόλου των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στις μεταφορές (άρθρο 3 και δεξ 15 οδηγίας). Ο κύριος σκοπός των υποχρεωτικών εθνικών στόχων είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς κλίματος για τους επενδυτές και η ενθάρρυνση της ανάπτυξης τεχνολογιών που θα παράγουν ενέργεια από όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών.

Τα κράτη μέλη για να επιτύχουν του στόχους που θέτει η οδηγία πρέπει να λάβουν μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που αφορούν την ενεργειακή απόδοση και την εξοικονόμηση ενέργειας.

Κάθε κράτος μέλος θεσπίζει ένα εθνικό σχέδιο δράσης¹⁰⁵, το οποίο περιέχει τους εθνικούς συνολικούς στόχους του σχετικά με τα μερίδια της ενέργειας που προέρχονται από ανανεώσιμες πηγές και καταναλώνονται στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας, των μεταφορών, της ψύξης και θέρμανσης έως το 2020. Βέβαια, ένα εξάμηνο πριν τη προθεσμία κατάθεσης του εθνικού σχεδίου δράσης τα κράτη μέλη θα πρέπει να δημοσιεύσουν και να κοινοποιήσουν στην Επιτροπή ένα έγγραφο, το οποίο θα αναφέρει προβλέψεις σχετικά με τη πλεονασματική παραγωγή ενέργειας που εκτιμάται ότι θα προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, η οποία θα μπορέσει να μεταβιβαστεί σε άλλα κράτη μέλη ή θα αναφέρει τη ζητούμενη ποσότητα ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Σε περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επιτύχει την ενδεικτική πορεία που κατατίθεται στο σχέδιο δράσης, μπορεί έπειτα από απόφαση της Επιτροπής να απαλλαχτεί από την υποχρέωση του αυτή, λαμβάνοντας η ίδια η Επιτροπή υπόψη τα τρέχοντα και μελλοντικά μέτρα που θα λάβει το κράτος μέλος. Το ίδιο συμβαίνει και σε περίπτωση που το κράτος μέλος προφασισθεί λόγους ανωτέρας βίας.

Βασικό στοιχείο της επίτευξης του στόχου που θέτει η οδηγία είναι η συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών τηρουμένων βέβαια των διατάξεων της οδηγίας. Η συνεργασία μπορεί να γίνεται σε διμερές ή πολυμερές επίπεδο και μπορεί να αφορά τις στατιστικές μεταβιβάσεις μεταξύ των κρατών μελών, τα κοινά έργα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που αφορούν την παραγωγή τέτοιου είδους ενέργειας για τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, ψύξης και θέρμανσης, τα κοινά καθεστώτα στήριξης.

Οι στατιστικές μεταβιβάσεις, τα κοινά έργα και τα κοινά καθεστώτα στήριξης είναι τρεις νέες ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στην οδηγία. Όσον αφορά τις στατιστικές μεταβιβάσεις παραγόμενης ενέργειας τα κράτη μέλη μπορούν να συμφωνούν σε ρυθμίσεις σχετικά με τη στατιστικά μεταβιβαζόμενη ποσότητα ενέργειας ανανεώσιμης μορφής από ένα κράτος μέλος σε άλλο, χωρίς να επηρεάζεται η επίτευξη του εθνικού στόχου του μεταβιβαζόντος κράτους μέλους, ενώ έπειτα από κοινοποίηση της μεταβιβαζόμενης ποσότητας και τη τιμής της στην Επιτροπή από τα εμπλεκόμενα μέρη οι ρυθμίσεις μπορούν να ισχύουν για περισσότερο από ένα έτος.

Όσον αφορά τα κοινά έργα, τα κράτη μέλη και ενίοτε οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν να συνεργάζονται για τέτοια έργα για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και ενέργειας ψύξης και

¹⁰⁵Τα κοινοποιούν στην επιτροπή το αργότερο στις 30 Ιουνίου 2010.

θέρμανσης από ανανεώσιμες πηγές. Η συνεργασία για κοινά έργα, όμως, μπορεί να γίνεται και μεταξύ των κρατών μελών και με τρίτα κράτη για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, η οποία θα υπολογίζεται υπό προϋποθέσεις(άρθρο 9 παρ.2 της οδηγίας) στην εκτίμηση της συμμόρφωσης σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας ως προς τους εθνικούς συνολικούς στόχους. Τα κράτη μέλη μπορούν να ζητούν από την Επιτροπή να λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό του μεριδίου ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές η ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ. Αυτό ζητείται στο πλαίσιο της κατασκευής σταθμού διασύνδεσης με την προϋπόθεση η λειτουργία του σταθμού να ξεκινήσει το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2022 και ο συγκεκριμένος σταθμός θα χρησιμοποιείται για την εξαγωγή της ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από ΑΠΕ στην ΕΕ. Το κράτος μέλος ή τα κράτη μέλη, τα οποία καρπώνονται τη ποσότητα ή το ποσοστό της ηλεκτρικής ενέργειας που εξάγεται από το σταθμό, θα πρέπει να προβαίνουν σε κοινοποίηση προς την Επιτροπή σχετικά με τον συνυπολογισμό του συγκεκριμένου ποσοστού ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας στο συνολικό εθνικό στόχο.

Η ουσία των κοινών καθεστώτων στήριξης είναι η μερική συνένωση ή συντονισμός των εθνικών καθεστώτων στήριξης μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών.

Η οδηγία θεσπίζει ρυθμίσεις οι οποίες στοχεύουν στην εναρμόνιση των διοικητικών διαδικασιών, των εθνικών ή περιφερειακών κανονισμών και κωδίκων με τους στόχους που θέτει η οδηγία:

- ο Τα κράτη μέλη πρέπει να ορίζουν τεχνικές προδιαγραφές που θα πρέπει να πληρούνται από τον εξοπλισμό και τα συστήματα των ΑΠΕ, ενώ αν υπάρχουν αντίστοιχα ευρωπαϊκά πρότυπα θα πρέπει να θεωρούνται ως βάση για τις τεχνικές προδιαγραφές
- ο Τα κράτη μέλη να ενθαρρύνουν τους τοπικούς και περιφερειακούς διοικητικούς φορείς, αλλά και άλλους για χρήση εξοπλισμών και συστημάτων που προωθούν τη χρήση ενέργειας από ΑΠΕ
- ο Να υιοθετήσουν μέτρα σχετικά με τους εγχώριους οικοδομικούς κανονισμούς και κώδικες με σκοπό να αυξήσουν το μερίδιο όλων των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, προωθώντας παράλληλα τη χρήση εξοπλισμών και συστημάτων ψύξης και θέρμανσης που χρησιμοποιούν ΑΠΕ
- ο Η δημιουργία δημοσίων κτηρίων αλλά και η ανακαίνιση αυτών να αποτελούν πρότυπο στη χρήση εξοπλισμών και συστημάτων που προωθούν την ενέργεια από ΑΠΕ

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρέχουν πληροφόρηση σε όλο το φάσμα των ενδιαφερόμενων σχετικά με τα μέτρα στήριξης για τη χρήση ΑΠΕ(άρθρο 14 της οδηγίας)

Τα κράτη μέλη θα φροντίζουν να εκδίδουν εγγυήσεις προέλευσης ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ προς απόδειξη στους τελικούς καταναλωτές για το ποσοστό των ανανεώσιμων πηγών στο ενεργειακό μείγμα του προμηθευτή ενέργειας, ενώ στην περίπτωση εγγύησης προέλευσης για το

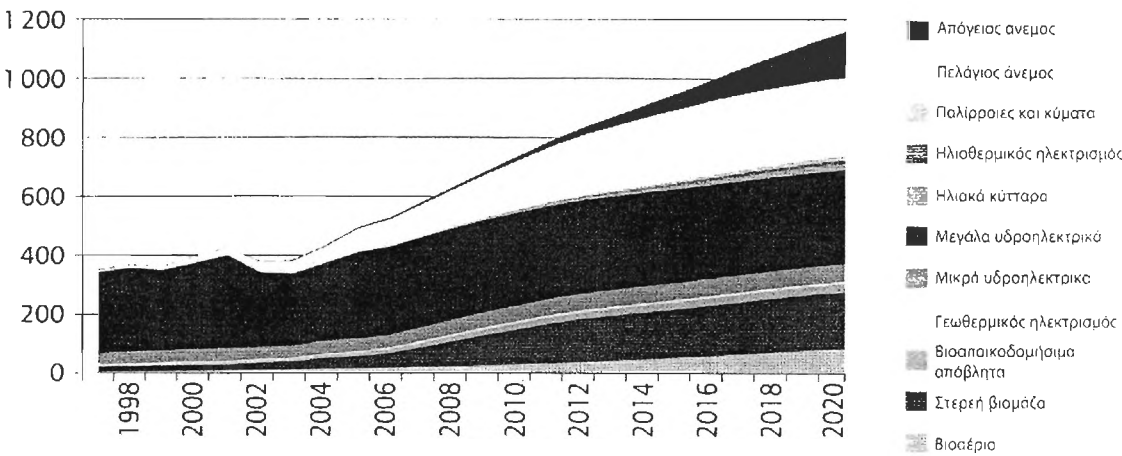
ποσοστό της ανανεώσιμης ενέργειας στους τομείς τη ψύξης και της θέρμανσης θα πρέπει να προηγείται αίτημα. Τα κράτη μέλη ή οι αρμόδιοι φορείς εποπτεύουν την έκδοση, τη μεταβίβαση και την ακύρωση¹⁰⁶ των εγγυήσεων. Τα κράτη μέλη μπορούν αναγνωρίσουν εγγυήσεις προέλευσης άλλων κρατών μελών, ενώ μπορούν να αρνηθούν την αναγνώριση τους, μόνο εφόσον η Επιτροπή κρίνει βάσιμη την άρνηση.

Τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση της ανάπτυξης υποδομών σχετικά με το δίκτυο μεταφοράς και διανομής, τις εγκαταστάσεις αποθήκευσης και του συστήματος ηλεκτροδότησης για τη περαιτέρω προώθηση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Τα ίδια μεριμνούν για την επιτάχυνση της αδειοδοτικής διαδικασίας για τις δικτυακές υποδομές, βάσει αμερόληπτων και αντικειμενικών κριτηρίων που ορίζουν οι εθνικές αρχές. Απαιτούν από τους φορείς εκμετάλλευσης συστημάτων μεταφοράς και διανομής να καθορίζουν βάσει αντικειμενικών, αμερόληπτων και διαφανών κριτηρίων τυποποιημένους κανόνες σχετικά με την ανάληψη και τον επιμερισμό του κόστους και των τεχνικών αναπροσαρμογών, το οποίο κόστος ανάλογα με τη περίπτωση μπορεί να αναλαμβάνεται εξ ολοκλήρου από αυτούς τους φορείς. Απαιτούν από αυτούς τους φορείς να διευκολύνουν τη πρόσβαση νέων παραγωγών ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, ενώ μεριμνούν ώστε τα τιμολόγια μεταφοράς και διανομής να μη δημιουργούν διακρίσεις σε βάρος της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ.

Η οδηγία θέτει κριτήρια αειφορίας για τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά, όπως να συμβάλλουν στη μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, να μην έχουν παραχθεί από εδάφη με υψηλής αξίας βιοποικιλότητα, να μην έχουν παραχθεί από πρώτες ύλες υψηλής περιεκτικότητας σε άνθρακα, ενώ θα εξετάζεται από την Επιτροπή, εάν οι χώρες από τις οποίες εισάγονται πρώτες ύλες για βιοκαύσιμα τηρούν τις συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, αν έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια και τη διεθνή σύμβαση για την προστασία των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας. Ως συνέχεια έρχεται η εφαρμογή μέτρων για την επαλήθευση των κριτηρίων αειφορίας καθώς και του υπολογισμού του αντίκτυπου των βιοκαυσίμων και των βιορευστών στα αέρια του θερμοκηπίου. Το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2012 τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλλουν εκθέσεις για τη πρόοδο ως προς τη προώθηση και τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Η οδηγία 2009/28/ΕΚ αποτελεί το πιο τολμηρό βήμα της ΕΕ για τη προώθηση των ΑΠΕ. Η σχετική αποτυχία επίτευξης των στόχων που έθεταν οι δυο προηγούμενες οδηγίες, ώθησε την ΕΕ στην υιοθέτηση ρυθμίσεων με πιο συγκεκριμένο και δεσμευτικό περιεχόμενο με σκοπό να επιτευχθούν οι στόχοι για το 2020 και να τεθεί η βάση για πιο διευρυμένους στόχους στο μέλλον. Η ΕΕ θέλει να δώσει ηγετικό ρόλο στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα. Επενδύει πάνω τους για να εξαλείψει το ενεργειακό της πρόβλημα(ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού και ενεργειακή αυτάρκεια), αλλά και να περιορίσει τις εκπομπές

¹⁰⁶ Η εγγύηση προέλευσης ακυρώνεται όταν χρησιμοποιηθεί, άρθρο 15 παρ. 3.

Όλα τα στοιχεία από το 2004 και μετά αποτελούν προβλέψεις.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

2.8 Πυρηνική ενέργεια: η λύση στο πρόβλημα ή νέος κίνδυνος;

Η ειρηνική χρήση της πυρηνικής ενέργειας έχει προκαλέσει και προκαλεί ακόμα αμφιλεγόμενες απόψεις¹⁰⁷. Η χρήση της πυρηνικής ενέργειας για στρατιωτικούς σκοπούς(κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και η διασπορά πυρηνικών βομβών στις ιαπωνικές πόλεις Χιροσίμα και Ναγκασάκι), καθώς και κάποια σοβαρά πυρηνικά ατυχήματα (όπως στο Three Mile Island το 1979 και στην ουκρανική πόλη το 1986 Τσερνομπίλ), είχαν δημιουργήσει μια φοβική στάση απέναντι στη χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Σε αυτή τη διαπίστωση θα πρέπει να προστεθεί και το γεγονός ότι η ενεργειακή κρίση δεν ήταν ποτέ τόσο μεγάλη, αλλά ούτε και το φαινόμενο του θερμοκηπίου και το πρόβλημα της κλιματικής αλλαγής είχαν το μέγεθος που έχουν σήμερα, ώστε να δημιουργηθεί η ανάγκη εξεύρεσης λύσης στη χρήση αυτής.

Σε αυτή τη προσέγγιση θα βοηθήσει η παράθεση των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων που συνεπάγεται η χρήση της πυρηνικής ενέργειας. Στα θετικά στοιχεία αυτού του τύπου ενέργειας καταλογίζονται:

- Το συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: δεν επηρεάζεται από τη διακοπή ή ελαχιστοποίηση των φυσικών φαινομένων και από αυτή τη άποψη θεωρείται συνεχώς ανανεώσιμη
- Δεν συμβάλλει στην αύξηση της συγκέντρωσης των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα
- Συμβάλλει στην ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού
- Τα πυρηνικά εργοστάσια έχουν χαμηλό κόστος λειτουργίας, με αποτέλεσμα το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας να παραμένει σταθερό διαχρονικά και ανταγωνιστικό ως προς τις άλλες πρωτογενείς πηγές

Υπάρχει, βέβαια, και η αντίθεση άποψη, όπως προαναφέρθηκε. Για κάποιους η πυρηνική ενέργεια θεωρείται ότι φέρει χαρακτηριστικά που τη καθιστούν επικίνδυνη και οικονομικά ασύμφορη ως επένδυση καταλογίζοντας της τα εξής μειονεκτήματα:

- Σε κατάσταση ομαλής λειτουργίας οι πυρηνικοί αντιδραστήρες εκπέμπουν ραδιενεργά απόβλητα, καταρρίπτοντας τον χαρακτηρισμό της «καθαρής» ενέργειας που της αποδίδουν οι υποστηρικτές της.
- Οι επιπτώσεις ενός πυρηνικού ατυχήματος είναι ανυπολόγιστες και διαρκείς. Θα απαιτηθούν πολλές δεκαετίες για να συνυπολογιστούν τα αρνητικά αποτελέσματα, η έκταση και η διάρκεια της πολλαπλής καταστροφής σε ανθρώπους, περιβάλλον, χλωρίδα

¹⁰⁷ Άρθρο Παναγιώτη Γρηγορίου, Δημήτρη Πειρουνάκη & Δημήτρη Χαζτή «Διαχείριση της Πυρηνικής Ενέργειας και Διεθνές Δίκαιο», Οκτώβριος 2004. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=309&lang=1&catid=1>

και πανίδα. Επιπλέον, πρέπει να συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι ο κίνδυνος έγκειται και πέρα από τη λειτουργία του αντιδραστήρα. Στάδια παραγωγής πυρηνικής ενέργειας αποτελούν η μονάδα εξόρυξης ουρανίου, η μονάδα καθαρισμού του ορυκτού και σύνθεσης του σε οξείδια του ουρανίου, η μονάδα εμπλουτισμού του, η μονάδα κατασκευής ράβδου καυσίμων, η μονάδα επεξεργασίας του καμένου πυρηνικού καυσίμου και η μονάδα προσωρινής φύλαξης του(όπως το ατύχημα Tokaimura στην Ιαπωνία σε μονάδα επεξεργασίας καυσίμου), τα οποία και αποτελούν απειλή για την υγεία των ανθρώπων και του περιβάλλοντος.

- Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως, μέχρι στιγμής, είναι η συγκέντρωση των πυρηνικών αποβλήτων, αφού η ραδιενέργεια που εκπέμπουν είναι μεγάλη, έχει μεγάλη διάρκεια ζωής και είναι ιδιαίτερα δαπανηρή, αφού έχει μεγάλο κόστος διαχείρισης. Επιπλέον πρόβλημα σε αυτή τη περίπτωση αποτελούν οι ίδιοι πυρηνικοί αντιδραστήρες, αφού μετά από 30 χρόνια λειτουργίας απαιτείται η απόσυρση τους λόγω της υπερβολικής ραδιενέργειας που εκπέμπουν μετατρεπόμενοι έτσι σε πυρηνικά απόβλητα.
- Δεν πρέπει να ξεχνάμε και τη περίπτωση της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας για τη κατασκευή πυρηνικών όπλων αλλά και τη στοχοποίηση πυρηνικών εγκαταστάσεων για τρομοκρατικές επιθέσεις.
- Τέλος, ως προς το κόστος, θα λέγαμε ότι η αρχική επένδυση είναι ακριβή, ενώ η κατασκευή του είναι χρονοβόρα και πολύπλοκη. Για να αποσβέσουν το αρχικό τους κόστος οι πυρηνικοί αντιδραστήρες πρέπει να λειτουργούν όλο το 24ωρο. Τεχνικά και σχεδιαστικά σφάλματα στο παρελθόν οδήγησαν σε υπέρβαση κόστους κάνοντας τη πυρηνική ενέργεια ακριβότερη από τον άνθρακα και το φυσικό αέριο.

Παρά το γεγονός ότι τα μειονέκτημα της πυρηνικής ενέργειας αριθμούνται περισσότερα σε σχέση με τα πλεονεκτήματα της, στις μέρες, και συγκεκριμένα με την έναρξη της νέας χιλιετίας, άρχισε να διαφαίνεται μια στροφή προς τη πυρηνική ενέργεια. Ακόμη και η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας(IEA) στην ετήσια έκθεση της προτείνει την ανέγερση 200 πυρηνικών σταθμών για τα επόμενα εικοσιπέντε χρόνια¹⁰⁸.

Η έντονη αυτή δραστηριότητα παρατηρείται και στην Ευρώπη. Πολλές χώρες της ΕΕ, όπως η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Σλοβακία, η Σλοβενία κατασκευάζουν ή πρόκειται να κατασκευάσουν νέους πυρηνικούς σταθμούς, η Ουγγαρία και η Ισπανία προγραμματίζουν επέκταση των υπαρχόντων πυρηνικών σταθμών τους, η Ιταλία επανεξετάζει την αναβίωση του πυρηνικού της προγράμματος, το Ηνωμένο Βασίλειο αποφάσισε την αντικατάσταση των παλιών αντιδραστήρων με το πρώην πρωθυπουργό του κ.

108 Σε ολόκληρο τον κόσμο αυτή στιγμή λειτουργούν περίπου 439 πυρηνικοί αντιδραστήρες και καλύπτουν ένα μεγάλο ποσοστό της παγκόσμιας συνολικής ζήτησης σε ηλεκτρική ενέργεια, εκ της οποίας το 83% αντιστοιχεί στις βιομηχανικές χώρες.

Μπλερ λίγο πριν τη λήξη του έτους 2006 να δηλώνει για « ανάπτυξη μια νέας γενιάς πυρηνικών εργοστασίων»¹⁰⁹, ενώ η Σουηδία αναθεώρησε την απόφαση της για κλείσιμο των πυρηνικών της σταθμών¹¹⁰.

Η βασική επιχειρηματολογία γύρω από αυτή την έντονη δραστηριοποίηση γύρω από τη πυρηνική ενέργεια είναι ή ίδια που ακολουθεί τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ενεργειακή ασφάλεια και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτό το σημείο έρχεται να προστεθεί και το επιχείρημα ότι οι χώρες που στρέφονται στη πυρηνική ενέργεια έχουν επιτύχει μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, π.χ η Γαλλία από το 1970 έχει μειώσει τις εκπομπές της κατά 50%. Θα πρέπει, όμως, να τεθεί και το ερώτημα εάν τα ποσοστά αυτά επετεύχθησαν μόνο μέσω της χρήσης πυρηνικής ενέργειας

Σε αυτό το σημείο, θα πρέπει να αποτυπωθεί το εξής παράδοξο: ενώ η πλειοψηφία των χωρών της ΕΕ δείχνει ιδιαίτερο ενθουσιασμό ως προς τη προώθηση της πυρηνικής ενέργειας, η επίσημη εκπροσώπηση της ΕΕ δεν φαίνεται ιδιαίτερα πρόθυμη να θέσει τη προώθηση της πυρηνικής ενέργειας ως ένα κοινό στόχο για την κοινότητα. Η δήλωση του αρμόδιου για θέματα ενέργειας Επιτρόπου κ. Πιμπαλκς κάνει ξεκάθαρη τη παραπάνω διαπίστωση «πρέπει να έχει κανείς κατά το νου του ότι εναπόκειται στα επιμέρους κράτη μέλη να αποφασίσουν κατά πόσο η πυρηνική ενέργεια συνιστά βιώσιμη επιλογή για τη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών»¹¹¹.

Αυτό, βέβαια, δε σημαίνει ότι έχει θέσει στο περιθώριο τις δράσεις της γύρω από τη πυρηνική ενέργεια. Αυτό θα ήταν και παράδοξο, αφού η ίδια κάποια στιγμή στην ιστορία της μετεξελίχτηκε σε Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την Ατομική Ενέργεια (ΕΥΡΑΤΟΜ) για την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας στην Ευρώπη. Ήδη έχει δημοσιεύσει το ενδεικτικό της πρόγραμμα για τη πυρηνική ενέργεια¹¹² με σκοπό να παρέχει πληροφορίες για τη κατάσταση της πυρηνικής ενέργειας στη ΕΕ, τους στόχους που έθεσαν τα κράτη μέλη και τις επενδύσεις που απαιτούνται. Η ΕΕ στρέφει τη πλειοψηφία των δράσεων γύρω από τη πυρηνική ενέργεια σε

109 Άρθρο Κοχαϊμίδου Ε., «Καληνύχτα πετρέλαιο, καλημέρα πυρηνική ενέργεια», ηλεκτρονική εφημερίδα της Ελευθεροτυπίας www.enet.gr, διαθέσιμο http://archive.enet.gr/online/online_text/c=111,id=32052108

110 http://www.energia.gr/article.asp?art_id=24785

111 Άρθρο Καταϊτζή Φ., «Μύθος η λύση της πυρηνικής ενέργειας», Ηλεκτρονική έκδοση της εφημερίδας Ελευθεροτυπίας www.enet.gr, Φύλλο Δευτέρας 6/4/2009, διαθέσιμο http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,id=3484120,96541288,17040600,33516120

112 COM (2007), 565 τελικό

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 4^{ης} Οκτωβρίου 2007 με τίτλο: «Ενδεικτικό Πυρηνικό Πρόγραμμα», http://europa.eu/legislation_summaries/energy/nuclear_energy/l27072_el.htm

προγράμματα και δράσεις σχετικά με την πυρηνική ασφάλεια, όπως έλεγχος για την ασφάλεια των πυρηνικών υλικών και των πυρηνικών εγκαταστάσεων, συνεργασία με τρίτες χώρες για την πυρηνική ασφάλεια, έλεγχος ραδιενεργών αποβλήτων και διαχείριση αναλωμένων ραδιενεργών καυσίμων και αποβλήτων.

Το κατά πόσο θα μπορέσει η πυρηνική ενέργεια να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει η ΕΕ για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και παράλληλα να αξιοποιηθεί ως ανανεώσιμη μορφή ενέργειας ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του κάθε κράτους μέλους. Η ουδέτερη στάση της ΕΕ δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη που έχουν πρότερη εμπειρία ή μπορούν να ανταπεξέλθουν στο κόστος μιας τέτοιας επένδυσης να προχωρήσουν σε μια τέτοια κίνηση. Σε αυτή τη περίπτωση κρίνεται απαραίτητη η μελέτη των επιπτώσεων στο περιβάλλον από όλο το κύκλο των εργασιών μιας πυρηνικής μονάδας, διότι σε αντίθετη περίπτωση η ΕΕ θα σταθεί εμπόδιο μπροστά στα σχέδια κάθε κράτους μέλους. Μένει να δούμε, λοιπόν, κατά πόσο η πυρηνική ενέργεια μπορεί να αποτελέσει εργαλείο για ένα καλύτερο ενεργειακό μέλλον και ένα βιωσιμότερο περιβάλλον.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΠΕ

3.1 Η ενεργειακή κατάσταση στην Ελλάδα και η παρουσία των ΑΠΕ

Η ενεργειακή κατάσταση στην Ελλάδα αποτελούσε και συνεχίζει να αποτελεί ένα ακανθώδες ζήτημα. Συγκεκριμένα και διαχρονικά προβλήματα καθορίζουν και διαμορφώνουν το ενεργειακό τοπίο της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες. Τα βασικά χαρακτηριστικά του ελληνικού ενεργειακού τοπίου είναι η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας για κατανάλωση, η εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα για τη παραγωγή ενέργειας και η ενεργειακή εξάρτηση από την εισαγωγή καυσίμων.

Ως προς το πρώτο εξ αυτών, τη συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση ενέργειας, τα στοιχεία που προκύπτουν από έρευνες είναι κάθε άλλο παρά ενθαρρυντικά. Από τη δεκαετία του 1990 έως και σήμερα η ζήτηση ενέργειας για κατανάλωση στη χώρα αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς¹¹³. Η μεγαλύτερη ζήτηση παρατηρείται κυρίως στον οικιακό τομέα και έπεται ο τριτογενής τομέας. Παρά το γεγονός ότι η χώρα καταναλώνει λιγότερη ενέργεια σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αυτή δεν καταναλώνεται αποτελεσματικά. Η βασικότερη αιτία είναι η χαμηλή απόδοση του ενεργειακού τομέα¹¹⁴. Αυτό σημαίνει ότι η κατανάλωση ενέργειας ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος είναι μεγάλη, ως αποτέλεσμα της έλλειψης προγραμμάτων ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης της ενέργειας (παρατηρούνται μεγάλες απώλειες κατά τη φάση της παραγωγής πρωτογενούς ενέργειας, καθώς και αυτών της μεταφοράς, της διανομής και της χρήσης της ενέργειας).

Το δεύτερο χαρακτηριστικό αναφέρεται στην εξάρτηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από τα ορυκτά καύσιμα, τη στιγμή που η υπόλοιπη Ευρώπη στρέφεται στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Παρά το γεγονός ότι τα ορυκτά καύσιμα αποτελούν τις πιο ρυπογόνες πηγές που συμβάλλουν στην αύξηση των εκπομπών, το σημαντικότερο καύσιμο για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα είναι ο λιγνίτης με τον αριθμό των αιτήσεων για κατασκευή νέων μονάδων λιγνίτη ισχύος πολλών μεγαβάτ που κατατίθενται στο Υπουργείο Ανάπτυξης¹¹⁵ να αυξάνεται συνεχώς. Σημαντικό μερίδιο έχει και το πετρέλαιο ιδιαίτερα στα νησιά, όπου η

113 Την περίοδο 1990-2006 η ετήσια συνολική ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας από τελικούς καταναλωτές αυξήθηκε κατά 3,9% κατά ετήσιο μέσο όρο. Πλέον, η ετήσια αύξηση καταγράφεται στο 4% ετησίως

114 Η Ελλάδα βρίσκεται στη 11^η θέση στην ΕΕ-15 ως προς την ενεργειακή αξιοποίηση που διατίθεται στη χώρα σε σχέση με τη τελική κατανάλωση. <http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>

παραγωγή γίνεται κατά το μεγαλύτερο μέρος από το πετρέλαιο. Αυξητική πορεία ακολουθεί το μερίδιο του φυσικού αερίου με το δίκτυο της ηπειρωτικής χώρας να αντικαθίσταται σταδιακά. Παρά το γεγονός ότι τα ορυκτά καύσιμα αποτελούν τις πλέον ρυπογόνες πηγές ενεργείας, η Ελλάδα δεν παραιτείται από τη χρήση με τη μεγαλύτερη απόδειξη για αυτό την έκθεση για το Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό του 2007, στον οποίο σημειώνεται «όσον αφορά στο πετρέλαιο, έχει γίνει αποδεκτό ότι τα πετρελαϊκά αποθέματα μπορούν να καλύψουν τη ζήτηση για μέχρι το τέλος του παρόντος αιώνα, εφόσον πραγματοποιηθούν έγκαιρα επενδύσεις σε νέα παραγωγική ικανότητα που θα ενταχθεί στην παραγωγή στις αρχές της επόμενης δεκαετίας... μια ανάλυση για τα βεβαιωμένα αποθέματα άνθρακα δείχνει ότι ακολουθώντας το σημερινό επίπεδο της παγκόσμιας παραγωγής, υπάρχει διαθεσιμότητα τροφοδοσίας λιθάνθρακα και λιγνίτη για ακόμα 160 και 225 χρόνια αντίστοιχα»¹¹⁶.

Το τρίτο χαρακτηριστικό είναι η ενεργειακή εξάρτηση της από την εισαγωγή καυσίμων, το οποίο είναι αναπόφευκτο αποτέλεσμα των δυο παραπάνω χαρακτηριστικών. Η εξάρτηση αυτή φτάνει στο ποσοστό του 70%, ενώ σύμφωνα με προβλέψεις υπολογίζεται να φτάσει στο 76% στα επόμενα 25 χρόνια. Κυρίαρχο ρόλο στο τομέα της κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας παίζουν τα ορυκτά καύσιμα με ένα μερίδιο κοντά το 93%. Η εξάρτηση αυτή οδηγεί σε δυσμενή αποτέλεσμα για τη χώρα καθώς επιβαρύνεται με μια μεγάλη συναλλαγματική δαπάνη, είναι δέσμια της αβεβαιότητας σε περιόδους κρίσεων ως προς την εισαγωγή ενέργειας και συμβάλλει στην επιβάρυνση του περιβάλλοντος, αφού τα στερεά καύσιμα, όπως είπαμε οδηγούν στην συνεχή αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και κυρίως διοξειδίου του άνθρακα. Σύμφωνα με τη Greenpeace, στην Ελλάδα δε γίνεται καμία πρόβλεψη ως προς την αύξηση των τιμών κυρίως του πετρελαίου με αποτέλεσμα, η αύξηση των τιμών να επιβαρύνει δραματικά την ελληνική οικονομία, ενώ στη περίπτωση των μη διασυνδεδεμένων νησιών του Αιγαίου(ηλεκτροπαραγωγή κατά 98% από το πετρέλαιο)η απεξάρτηση θεωρείται μείζον ζήτημα για την ελληνική οικονομία¹¹⁷.

Αυτά τα χαρακτηριστικά έχουν οδηγήσει τη χώρα στην αθέτηση των περισσότερων δεσμεύσεων της που απορρέουν από νομοθετικά κείμενα που έχει υιοθετήσει. Συγκεκριμένα, η συμπεριφορά της χώρας στον ενεργειακό τομέα έχει οδηγήσει σε εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου(το 79% των εκπομπών στην Ελλάδα προέρχεται από το τομέα της ενέργειας), που ξεπερνούν το όριο που θέτει το πρωτόκολλο του Κιότο και παράλληλα δεν συμβαδίζει με τους

115 Το Υπουργείο Ανάπτυξης έδωσε πρόσφατα άδεια στην εταιρία ΤΕΡΝΑ για τη κατασκευή της πρώτης ιδιωτικής μονάδας λιγνίτη στη Φλώρινα, ενώ η ΔΕΗ πιέζει για τη κατασκευή μονάδων λιθάνθρακα στο Αλιβέρι και τη Λάρυμνα.

116 <http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>

117 <http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/comments-energy.pdf>

στόχους που θέτει η ΕΕ. Η χώρα απέτυχε να πραγματοποιήσει το δεσμευτικό στόχο του Πρωτοκόλλου του Κιότο κατά τον οποίο είχε περιθώριο να αυξήσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 25% μέχρι το 2010 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990. Σύμφωνα, όμως, με στοιχεία το ποσοστό αυτό μέχρι το 2005 είχε φτάσει το 24,5% , ενώ μέχρι το 2020 αναμένεται να φτάσει περίπου το 58%. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο ενεργειακός τομέας αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου σε ποσοστό περίπου 78% των συνολικών εκπομπών με το 95% αυτών αντιστοιχεί στο διοξείδιο του άνθρακα(CO₂). Επιπλέον, αποτελεί ακόμα ένα πλήγμα στην «προβληματική» ελληνική οικονομία .

Παρά τη δυσμενή ενεργειακή κατάσταση στην οποία βρίσκεται η χώρα , οι προβλέψεις για το μέλλον δεν είναι ιδιαίτερα ευοίωνες. Αντίθετα, οι προβλέψεις για το 2020 αναφέρουν, σύμφωνα με τους στόχους της ΕΕ:

- ✓ Αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου παρά μείωση κατά 20%
- ✓ Βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 10% και όχι κατά 20%
- ✓ Περαιτέρω αύξηση της ενεργειακής εξάρτησης από τα εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα ¹¹⁸

Η λύση σε αυτό τον ενεργειακό σκόπελο θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί με την ενίσχυση της ενεργειακής πολιτικής της χώρας με μέτρα που να αφορούν:

- ο την αξιοποίηση του εγχώριου ενεργειακού δυναμικού, η οποία συνεπάγεται την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αφού η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα πλούσια σε τέτοιους ενεργειακούς πόρους
- ο την εξοικονόμηση ενέργειας δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της οργάνωσης της παραγωγής και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας
- ο την ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης¹¹⁹,

τα οποία αποτελούν και προτεραιότητες της ΕΕ.

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα πλούσια σε ανανεώσιμους πόρους (με υψηλό ποσοστό ηλιοφάνειας και αιολικού δυναμικού, πληθώρα πόρων για παραγωγή ενέργειας από

¹¹⁸Μακροχρόνιος ενεργειακός Σχεδιασμός, Οι προτάσεις της Greenpeace, Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3053&lang=1&catpid=1>

¹¹⁹ Ζολώτας Ξ., Το Ενεργειακό Πρόβλημα της Ελλάδος, Τράπεζα της Ελλάδος- Αρχείο Μελετών και Ομιλιών 28, Αθήνα 1975, σελ. 20-23

υδροηλεκτρικούς σταθμούς και γεωθερμικά πεδία) και η πολιτική της ΕΕ, στην οποία συμμετέχει, οδηγεί στην αξιοποίηση και χρήση αυτών, η χώρα βαδίζει με γοργούς ρυθμούς προς ένα ανανεώσιμο ενεργειακό μέλλον, παρουσιάζοντας ανοδική πορεία μόλις τα τελευταία χρόνια. Η ανοδική αυτή πορεία οφείλεται στους στόχους που έχει θέσει η ΕΕ σχετικά με το ποσοστό κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας που προέρχεται από ΑΠΕ μέχρι το 2010. Σύμφωνα, λοιπόν, με τη οδηγία 2001/77/ΕΚ, το ποσοστό αυτό ανέρχεται για την Ελλάδα 20,1% της συνολικής κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2010 και στο 29% μέχρι το 2020, συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων κλίμακας υδροηλεκτρικών εγκαταστάσεων.

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να γίνει αναφορά στη συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον ελληνικό ενεργειακό χάρτη. Σύμφωνα με στοιχεία για την περίοδο που καλύπτει και το έτος 2006¹²⁰, η συμμετοχή των ΑΠΕ στο συνολικό ενεργειακό ισοζύγιο είναι περίπου 5,5%. Η συμμετοχή των ΑΠΕ στην συνολική εγχώρια παραγωγή πρωτογενούς ενέργειας ανέρχεται στο 16%, ενώ ο παρακάτω πίνακας αναγράφει τα ποσοστά συμμετοχής όλων των μορφών ΑΠΕ.

Παράλληλα, η συμμετοχή των ΑΠΕ στην συνολική εγχώρια κατανάλωση ανέρχεται στο ποσοστό του 5,5%, παρουσιάζοντας μια σχετικά ανοδική τάση λόγω μέτρων οικονομικής στήριξης¹²¹.

Ως προς τον τομέα της ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ παρατηρείται μια άνοδος που ανέρχεται σε ποσοστό 10% της ακαθάριστης εγχώριας κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ μη συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων υδροηλεκτρικών το ποσοστό αυτό φτάνει το 3 % (αφορά τα αιολικά και μικρά υδροηλεκτρικά, τη βιομάζα και τα φωτοβολταϊκά- συμβατικές ΑΠΕ). Στα ποσοστά αυτά συμμετέχουν κατά 79% τα υδροηλεκτρικά έργα και κατά 20% τα αιολικά με μικρή παρουσία των υπολοίπων ΑΠΕ, δηλαδή των φωτοβολταϊκών και των βιοκαυσίμων¹²², την ώρα που ΕΕ επιβάλλει τη χρήση τους σε ποσοστό 5,75% για το 2010 και 10% για το 2020.

120 1^η Έκθεση για το Μακροχρόνιο Ενεργειακό Σχεδιασμό της Ελλάδας 2008-2020, Μέρος Ι , Υπουργείο Ανάπτυξης, Αύγουστος 2007. Διαθέσιμο στο: http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/arxeia_diafora/energeiaki%20apodosi%20ktiriwn/1st_Ekthesi_Makrochroniou_Energeiakou_Sxediasμου_Elladas.pdf

121 Τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι τα επιχειρησιακά προγράμματα «Ενέργεια» και «Ανταγωνιστικότητα» του 2^{ου} και 3^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και ο Αναπτυξιακός Νόμος 3299/04.

122 Όσον αφορά τα φωτοβολταϊκά ώθηση σε αυτά δόθηκε με το νόμο 3468/06, που θα δούμε παρακάτω, ενώ όσον αφορά τα βιοκαύσιμα βρισκόταν σε φάση εκκίνησης, αφού η κατανάλωση βιοντίζελ άρχισε στην Ελλάδα στα μέσα του 2006, ενώ έως το δεύτερο εξάμηνο του 2008 δεν είχε αρχίσει η εισαγωγή βιοαιθανόλης.

Πίνακας Ι: Εξέλιξη της συμμετοχής των ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Κατανάλωση ηλεκτρικής Ενέργειας

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Συμμετοχή ΑΠΕ στην Ακαθάριστη Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας	7,7%	5,2%	6,2%	9,7%	9.6%	10%	12,4%
Συμμετοχή ΑΠΕ εξαιρουμένων των μεγάλων Υ/Η στην Ακαθάριστη Κατανάλωση Ηλεκτρικής Ενέργειας	1,1%	1,7%	1,6%	2,2%	2,5%	2,6%	3,3%

ΠΗΓΗ: ΥΠΙΑΝ-ΚΑΠΕ

Το μόνο σίγουρο είναι ότι η Ελλάδα βρίσκεται ακόμη σε χαμηλό επίπεδο αξιοποίησης του ανανεώσιμου ενεργειακού δυναμικού της. Χρειάζεται να δρομολογήσει νέα μέτρα για να μπορέσει να επιτύχει το στόχο που έχει θέσει η ΕΕ για το 2020, αφού ο στόχος για το 2010 έχει χαθεί. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν για την Ελλάδα τη λύση για να εξέλθει από τα αδιέξοδα της ενεργειακής της πολιτικής. Αυτό θα το επιτύχει ενισχύοντας περισσότερο το νομικό της πλαίσιο για τις ΑΠΕ, που θα αναλύσουμε παρακάτω.

3.2 Η εξέλιξη του νομικού πλαισίου για τις ΑΠΕ στην Ελλάδα

Η εθνική νομοπαραγωγική διαδικασία για την αξιοποίηση και διάδοση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα ξεκίνησε στις αρχές τις δεκαετίας του '90 προσπαθώντας να συμβαδίσει με τα νέα δεδομένα της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτό το σημείο επισημαίνεται ότι η αρχή της αειφορίας είχε περιληφθεί ρητά στο ελληνικό συνταγματικό

κείμενο¹²³. Η αρχή έγινε με το νόμο 2244/1994¹²⁴ για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο νόμος αυτός αποτελεί το εφαλτήριο για την αλλαγή του σκηνικού στο τομέα αυτό, αφού για πρώτη φορά επέρχονται ρυθμίσεις που αφορούν το συγκεκριμένο τομέα ενέργειας. Σύμφωνα με το κείμενο του νόμου, τα βασικά στοιχεία του ορίζουν ότι:

- επιτρέπεται η παραγωγή ενεργείας από ανεξάρτητους παραγωγούς με την προϋπόθεση να προέρχονται από ΑΠΕ
- η ΔΕΗ είναι υποχρεωμένη να αγοράζει την ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από ΑΠΕ
- παράλληλα, ο νόμος αυτός δίνει και ισχυρά οικονομικά κίνητρα για τη προσέλκυση κεφαλαίων από ιδιώτες παρέχοντας ένα σταθερό επιχειρησιακό περιβάλλον με τη σύναψη συμβολαίων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας μακράς διάρκειας(10ετούς).

Παρά το γεγονός ότι ο νόμος αυτό δημιούργησε μια νέα φάση για επενδύσεις στην ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα. Το θεσμικό πλαίσιο ήταν στην πρώτη φάση και με κενά¹²⁵, η ελληνική αγορά ενέργειας δεν ήταν έτοιμη να απορροφήσει κάτι νέο που απαιτούσε χρηματοδότηση και νέα τεχνογνωσία, η ΕΕ δεν είχε τόσο στοχευμένες πολιτικές. Τη θέσπιση του νόμου ακλούθησαν μια σειρά από υπουργικές αποφάσεις¹²⁶ με στόχο τη κάλυψη κάποιων κενών, χωρίς όμως να επέρχεται ιδιαίτερη βελτίωση κατά την εφαρμογή του.

123 Γιώργος Παπαδημητρίου «Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ελλάδα», Απρίλιος 2007. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2810&lang=1&catid=1>

124 Νόμος 2244/1994 για τη «Ρύθμιση θεμάτων ηλεκτροπαραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από συμβατικά καύσιμα και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ Α' 168/1994, http://www.rae.gr/downloads/sub2/2244_94.pdf

125 Ο νόμος πλαισιώθηκε από πολλές υπουργικές αποφάσεις με σημαντικότερες τη Δ6/Β1/ΟΙΚ.8295/19.04.1995 Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας που αφορούσε διαδικασίες έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, γενικούς και οικονομικούς όρους συμβάσεων μεταξύ παραγωγών και ΔΕΗ, διαμόρφωση τιμολογίων και όρους διασύνδεσης(τροποποιήθηκε με τη Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8860/1998 Απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης), καθώς και τη Δ6/Φ1/2000 Απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης για εκ νέου καθορισμό της αδειοδοτικής διαδικασίας για έργα ΑΠΕ βάσει του Ν.2244/1994 και του επόμενου που ακολουθεί 2773/1999. <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=248&lang=1&catid=1>

126 Η απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8295/19.4.1995 του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Η απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8860/1998 του Υπουργού Ανάπτυξης

Λίγα χρόνια αργότερα επέρχεται ο νόμος 2773/1999¹²⁷, ο οποίος καθορίζει το γενικό πλαίσιο για τη ρύθμιση των θεμάτων της απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας στη προσπάθεια για εναρμόνιση με την οδηγία 96/92 που εισάγει η ευρωπαϊκή πολιτική. Ο νόμος αυτός ενσωματώνει τις περισσότερες ρυθμίσεις του νόμου 2244/1994, ενώ ενσωματώνει και συμπληρωματικές ρυθμίσεις για το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τις ΑΠΕ. Οι σημαντικότερες ρυθμίσεις που περιλαμβάνει ο νόμος για τις ΑΠΕ αφορούν:

- Την υποχρέωση σε προτεραιότητα έργων σύνδεσης ΑΠΕ από το Διαχειριστή του Συστήματος Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας(ΔΕΣΜΗΕ)
- Την υποχρέωση σε σύναψη 10ετούς συμβολαίου σύνδεσης μεταξύ της ΔΕΣΜΗΕ και του παραγωγού ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ με δικαίωμα 10ετούς ανανέωσης
- Τη σαφή διάκριση μεταξύ του Αυτοπαραγωγού και του Ανεξάρτητου Παραγωγού στο σύστημα τιμολόγησης των ΑΠΕ
- Τον καθορισμό ειδικής ετήσιας αμοιβής¹²⁸ του κάθε παραγωγού ηλεκτρικής ενέργειας από τις ΑΠΕ από τις τοπικές αρχές

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια νέα εκδήλωση επενδυτικού ενδιαφέροντος για την ηλεκτροπαραγωγή από ΑΠΕ, με μεγαλύτερο ενδιαφέρον να παρατηρείται στις περιοχές με ευνοϊκό αιολικό δυναμικό(Κρήτη, Νότια Εύβοια, Λακωνία). Το ενδιαφέρον αυτό, όμως, «σκόνταφτε» πάνω στο χρονοβόρο προγραμματισμό που απαιτούταν γύρω από την αδειοδότηση για τις ΑΠΕ, παρά το γεγονός ότι η νέα άδεια που καθιέρωσε ο νόμος, η Άδεια Παραγωγής Ηλεκτρικής Ενέργειας, επιδίωκε περιορισμό κάποιων μακροσκελών διαδικασιών¹²⁹. Άλλο ένα πρόβλημα που ζητούσε λύση ήταν έλλειψη διατάξεων που αφορούσαν την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ σε δασικές περιοχές κάνοντας πιο πολύπλοκη τη διαδικασία αδειοδότησης και δημιουργώντας ακόμα ένα πρόβλημα στις ιδιωτικές επενδύσεις.

127 Νόμος 2773/1999 για την «Απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας- Ρύθμιση θεμάτων ενεργειακής πολιτικής και άλλες διατάξεις» ΦΕΚ Α 286/1999, http://www.desmie.gr/up/files/2773_99.pdf

128 Η αμοιβή αντιστοιχεί στο 2% επί των πωλήσεων ηλεκτρικής ενέργειας στο δίκτυο.

129 Ακλούθησε η απόφαση Δ6/Φ1/2000 του Υπουργού Ανάπτυξης με σκοπό δώσει κάποια λύση. <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=248&lang=1&catid=1>

Λύση στο παραπάνω πρόβλημα έρχεται να δώσει ο νόμος 2941/2001¹³⁰ για την απλοποίηση των διαδικασιών που αφορούσαν τις σχετικές διαδικασίες αδειοδότησης, συμπληρώνοντας με κάποιες διατάξεις το νόμο 2773/1999. Τα βασικά σημεία του νόμου αυτού αφορούν:

- το καθορισμό γενικών όρων και διατάξεων, που επιτρέπουν την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ εντός δασών και δασικών εκτάσεων¹³¹
- την εξαίρεση από την υποχρέωση λήψης οικοδομικής άδειας για ηλιακούς σταθμούς και αιολικά πάρκα δίνοντας έτσι μια ώθηση στην ανάπτυξη αυτών των δυο μορφών ΑΠΕ
- το χαρακτηρισμό των έργων ΑΠΕ ως κοινωφελείς εγκαταστάσεις. Αυτό σημαίνει ότι τα έργα ΑΠΕ απολαμβάνουν εμπράγματα δικαιώματα και προνόμια σε διαδικασίες απαλλοτρίωσης εδάφους
- τη δυνατότητα καθορισμού όρων δόμησης εκτός σχεδίου πόλεων με ευνοϊκότερο περιεχόμενο με την έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης
- την έκδοση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας από αρμόδιες Διευθύνσεις Σχεδιασμού και Ανάπτυξης οικείων Περιφερειών, οι οποίες θα λειτουργούν μερικώς ως συντονιστές ως προς την περιβαλλοντική αδειοδότηση ,στην οποία εμπλέκονταν πολλές δημόσιες υπηρεσίες και άλλοι φορείς.

Η ΕΕ είχε ήδη αρχίσει να διαμορφώνει το προπαρασκευαστικό της στάδιο για ένα νομικό πλαίσιο γύρω από τις ΑΠΕ και η Ελλάδα θα έπρεπε να δημιουργήσει σταδιακά τις συνθήκες ώστε να μπορεί να συμβαδίσει. Βέβαια, η μέχρι τότε δράση της ελληνικής πολιτείας γύρω από τις ΑΠΕ λειτουργούσε περισσότερο σπασμωδικά και αιφνιδιασμένη από τις εξελίξεις. Το ίδιο συνεπάγεται και για την επόμενη νομοθετική ρύθμιση.

130 Νόμος 2941/2001 για την απλοποίηση των διαδικασιών ίδρυσης εταιρών, αδειοδότησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, ρύθμιση θεμάτων της Α.Ε «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΑΥΠΗΓΙΑ» και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α'201/2001, http://www.rae.gr/downloads/sub2/201%2812-9-01%29_2941.pdf

131 Οι ελλείψεις, που αφορούσαν κατά βάση την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση ΑΠΕ σε δάση ή δασικές εκτάσεις, προκαλούσαν σημαντικά προβλήματα στην επέκταση των ΑΠΕ ΚΑΙ είχαν οδηγήσει σε ακύρωση από το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσεων αδειοδότησης σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση αιολικής ενέργειας. Ακολούθησε η ΚΥΑ 1726/18/04/2003 (ΦΕΚ Β'552) με την οποία ρυθμίζεται η διαδικασία προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης, έγκρισης περιβαλλοντικών όρων καθώς και έγκρισης επέμβασης ή παραχώρησης δάσους ή δασικής έκτασης στο πλαίσιο της έκδοσης άδειας εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση ΑΠΕ.

Ακολουθεί ο νόμος 3175/2003¹³² που αφορά την αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού της χώρας, ως ανανεώσιμης πηγής ενέργειας, με στόχο τη προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι η πρώτη φορά που θεσπίζεται ένα συνολικό κανόνων με στόχο την ορθολογική χρήση της γεωθερμικής ενέργειας στη χώρα. Η βασική ρύθμιση αυτού του νόμου είναι ότι παραχωρείται το δικαίωμα έρευνας σε γεωθερμικά πεδία και το δικαίωμα διαχείρισης βεβαιωμένων γεωθερμικών πεδίων σε ιδιώτες με τη διαδικασία εκμίσθωσης τους από Δημόσιο, ενώ παράλληλα εισηγείται την εισαγωγή πιο σύντομων και απλούστερων διαδικασιών που αφορούν απαλλοτριώσεις για την ενίσχυση και επέκταση των γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ. Η κίνηση αυτή δίνει ώθηση στο ιδιωτικό ενδιαφέρον για επέκταση και στο πεδίο αξιοποίησης του γεωθερμικού δυναμικού της χώρας.

Παρά τις προσπάθειες που έγιναν, το θεσμικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ παρέμενε αναποτελεσματικό και πολύπλοκο με αποτέλεσμα τη σημαντική καθυστέρηση στην ανάπτυξη των ΑΠΕ. Στη διαπίστωση αυτή οδηγεί και η θέσπιση μιας σειράς ρυθμιστικών κείμενων (όπως υπουργικές αποφάσεις, ΚΥΑ) που είχαν συμπληρωματικό χαρακτήρα στο παραπάνω νομικό πλαίσιο, όποτε παρουσιαζόταν ανάγκη. Παρουσιαζόταν η ανάγκη για συστηματοποίηση και εκσυγχρονισμό των διατάξεων που αφορούσαν τη χορήγηση αδειών παραγωγής, την εγκατάσταση και τη λειτουργία των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ.

Ο νόμος που θα αλλάξει το σκηνικό στο τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ είναι ο νόμος 3468/2006¹³³. Ο νόμος αυτός εισάγεται στο ελληνικό νομικό πλαίσιο με σκοπό οι διατάξεις του να μεταφέρουν στο ελληνικό νομικό πλαίσιο τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία 2001/77/ΕΚ, που αφορά τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Ο νόμος περιλαμβάνει τη δέσμευση της Ελλάδας¹³⁴ κάλυψη αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ κατά 29% έως το 2020. Στόχος του νομοθέτη με τον νόμο αυτό ήταν η απλοποίηση και επιτάχυνση των διαδικασιών

132 Νόμος 3275/2003 για την «Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τη τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ Α' 207/2003

133 Νόμος 3468/2006 για τη Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές διατάξεις, Φ.ΕΚ. Α' 129/27-06-2006, http://www.rae.gr/downloads/sub2/129%2827-6-06%29_3468.pdf

134 Μακροχρόνιος ενεργειακός Σχεδιασμός, Οι προτάσεις της Greenpeace, Διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3053&lang=1&catid=1>

αδειοδότησης έργων ΑΠΕ¹³⁵. Παράλληλα, με το νόμο θεσπίζονται κίνητρα, έτσι ώστε να δραστηριοποιηθεί ακόμα πιο ενεργά και ο ιδιωτικός τομέας στο τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για την εισαγωγή επενδύσεων, οι οποίες μέχρι τότε ήταν κατά το μεγαλύτερο μέρος κρατικές. Συγκεκριμένα:

- Το σημαντικότερο κίνητρο είναι η κρατική δέσμευση για αγορά της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγεται από ΑΠΕ και την έκδοση τιμολογίου με τιμές πώλησης της ενέργειας από ΑΠΕ
- Απλοποιούνται οι διαδικασίες αδειοδότησης των μικρών εγκαταστάσεων ΑΠΕ, για τις οποίες δεν απαιτείται άδεια παραγωγής, ενώ το ίδιο ισχύει και για περιπτώσεις σταθμών ΑΠΕ και ΣΥΘΗΑ με εγκατεστημένη ισχύ: $\leq 20\text{Mw}$ με τη διαφορά ότι απαιτείται περιβαλλοντική αδειοδότηση¹³⁶
- Για πρώτη φορά ενσωματώθηκε η περιβαλλοντική διάσταση στην υλοποίηση έργων ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ με τη πρόβλεψη για τη χορήγηση της άδειας παραγωγής μετά την Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση(Π.Π.Ε.Α) σε πρώιμο στάδιο του σχεδιασμού¹³⁷.

Από εκεί και πέρα, και στις περιπτώσεις σταθμών που δεν υπόκεινται στη διαδικασία «εξαίρεσης» ακολουθούνται πιο πολύπλοκες και «γραφειοκρατικές» διαδικασίες για την έκδοση αδειών εγκατάστασης, λειτουργίας και παραγωγής(άρθρα 8 και 9 αντίστοιχα), γεγονός που συγκαταλέγεται στα ανασταλτικά στοιχεία του συγκεκριμένου νομοθετικού κειμένου.

Σύμφωνα, όμως, με κ. Νίκο Καλογεράκη, πρόεδρο του πανελλήνιο συνδέσμου φωτοβολταϊκών, «οι αδειοδοτήσεις για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών καθυστερούν ...αφού ο νόμος δεν καθορίζει επακριβώς και με ευκρίνεια τους όρους και τις προϋποθέσεις εγκατάστασης Φ/Β πάρκων ...επίσης εμφανής λόγος είναι η αρνητική αντιμετώπιση των Φ/Β σε

135 Η υλοποίηση των διατάξεων του νόμου γίνονται με γνώμονα τις διατάξεις που απορρέουν από το Πρωτόκολλο του Κιότο και των κοινοτικών οδηγιών 2001/77/ΕΚ, 2003/30/ΕΚ, 2003/54/ΕΚ και 2004/8/ΕΚ.

136 Για τη περιβαλλοντική αδειοδότηση υποβάλλονται σε εξαίρεση από άδεια παραγωγής και η Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων(ΜΠΕ) στην αρμόδια υπηρεσία της οικείας νομαρχίας.

137 Το νόμο ακολούθησαν και δύο κανονιστικές διατάξεις: η υπ' αριθμόν Οικ. 104247/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης(Π.Π.Ε.Α) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων(Ε.Π.Ο) έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας(ΑΠΕ)» απόφαση των Υπουργών ΕΣΔΔΑ και ΥΠΕΧΩΔΕ και η υπ' αριθμόν Οικ. 104248/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ «Περιεχόμενα, δικαιολογητικά και λοιπά δικαιολογητικά των Προμελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων(Π.Π.Ε), των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων(Μ.Π.Ε), καθώς και συναφών μελετών περιβάλλοντος, έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας(ΑΠΕ)» απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και ΥΠΕΧΩΔΕ.

Περιφέρειες-Νομαρχίες από τις αντίστοιχες υπηρεσίες, λόγω άγνοιας των νόμων και της διαχείρισης τους, όπως και λόγω έλλειψης περιβαλλοντικής παιδείας»¹³⁸. Σε αντίστοιχες περιπτώσεις δημιουργήθηκε σύγχυση σχετικά με το ποιες υπηρεσίες¹³⁹ γνωμοδοτούν για τη περιβαλλοντική αδειοδότηση, κάνοντας ακόμη πιο επιτακτική την ανάγκη ύπαρξης χωροταξικού σχεδιασμού για τις ΑΠΕ.

Στις αρχές του τρέχοντος έτους εισήχθη στο ελληνικό νομικό πλαίσιο ο νόμος 3734/2009¹⁴⁰, ο οποίος όσον αφορά το τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, εισάγει ειδικές ρυθμίσεις για τους φωτοβολταϊκούς σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στο πλαίσιο των ρυθμίσεων που επιβάλλει η ΕΕ για προώθηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ενέργειας από ΑΠΕ μέσω της στρατηγικής της για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια. Το ενδιαφέρον για τις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις είναι ιδιαίτερα μεγάλο, αλλά η έλλειψη κατάλληλου πλαισίου για την ανάπτυξη τέτοιων έργων σε συνδυασμό με τη γραφειοκρατία είχε «παγώσει» τη προώθηση των χιλιάδων αιτήσεων για φωτοβολταϊκά έργα. Ο νόμος αυτός, όμως, έρχεται να δώσει με μια σειρά ρυθμίσεων ώθηση στο κλάδο των φωτοβολταϊκών. Συγκεκριμένα:

- Δίνει παράταση ζωής σε αιτήσεις συνολικής ισχύος τουλάχιστον 2500MW
- Καθορίζει νέο τιμολόγιο για τη παραγόμενη ηλιακή κιλοβατώρα με την εγγύηση ότι η τιμή αυτή θα παραμείνει σταθερή για μια 20ετία για αυτόν που υπογράφει αντίστοιχη σύμβαση με τον ΔΕΣΜΗΕ ή τη ΔΕΗ
- Περιγράφει την πρόθεση του να ετοιμάσει μαζί με το ΥΠΕΧΩΔΕ μια Κοινή Υπουργική Απόφαση για να δώσει κίνητρα σε μικρούς επενδυτές σχετικά με τη εγκατάσταση φωτοβολταϊκών σε κτίρια
- Ο νόμος απαγορεύει τη μεταβίβαση αδειών παραγωγής ή αδειών που υπόκεινται σε διαδικασία εξαίρεσης για τη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από φωτοβολταϊκούς σταθμούς πριν την έναρξη λειτουργίας των σταθμών, πατάσσοντας έτσι το παραεμπόριο αδειών, το οποίο συνέβαλλε στην αύξηση του κόστους της επένδυσης

¹³⁸ <http://www.qualitynet.gr/displayITM1.asp?ITMID=61802>

¹³⁹ Στα μέσα του 2006 εκδόθηκε η Εγκύκλιος με αρ. πρωτ.97800/3094/4.8.2006 με τίτλο: «Επεμβάσεις σε εκτάσεις που τελούν υπό την προστασία των Δασικών Υπηρεσιών για την εγκατάσταση έργων ΑΠΕ».

¹⁴⁰ Νόμος 3734/2009 για την προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 8/Α'/2009, http://www.rae.gr/downloads/sub2/8%2828-1-09%29_3734.pdf

- Καθορίζει όρους για τη θεσμοθέτηση διαδικασίας διαγωνισμού για έργα με ισχύ μεγαλύτερη των 10MW

Ο νόμος αυτός εντάσσεται στην προσπάθεια των νέων πιο φιλόδοξων στόχων που στόχων που έθεσε η ΕΕ για το 2020 για την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα και την επίτευξη του στόχου της ΕΕ για επίτευξη του 20% στην συνολική τελική κατανάλωση ενέργειας. Πέρα από τη χρήση της ενέργειας από ΑΠΕ στην ηλεκτρική παραγωγή και κατανάλωση, η χρήση των ΑΠΕ πρέπει να επεκταθεί στους τομείς των μεταφορών, τη ψύξης και της θέρμανσης.

Τα αποτελέσματα του νόμου δεν είναι ορατά ακόμα, αλλά σίγουρα ο στόχος του είναι η αποσυμφόρηση όλων των επενδυτικών σχεδίων με την επανεξέταση αιτήσεων που έχουν γίνει για φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις και τη προώθηση της συμμετοχής σε μεγαλύτερο μέρος των φωτοβολταϊκών σταθμών στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Τα αιτήματα για άδειες λειτουργίας φωτοβολταϊκών σταθμών και παραγωγή ενέργειας για αυτούς έχουν φτάσει σε μεγάλο αριθμό αποδεικνύοντας το ζωντανό επενδυτικό ενδιαφέρον. Η πρόκληση αυτή τη στιγμή είναι οι αρμόδιοι φορείς της χώρας να εφαρμόσουν όσο πιο αποτελεσματικά τις ρυθμίσεις του νόμου παρακάμπτοντας τα προβλήματα του παρελθόντος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η ισχύουσα νομοθεσία για τις ΑΠΕ δεν έχει αξιοποιηθεί όσο θα έπρεπε, αν και σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι η νομοθεσία της χώρας έχει μια σχετικά σύγχρονη μορφή. Η καθυστέρηση των αποτελεσμάτων της νομοθεσίας είναι έλλειψη κανονιστικής λογικής στη χώρα, η οποία θα δώσει την απαραίτητη ώθηση, και πλέον είναι επιτακτικό να μπει στη συνείδηση των εκάστοτε κυβερνήσεων¹⁴¹.

3.3 Η εθνική χωροταξική πολιτική για τις ΑΠΕ

Μέχρι πρόσφατα η Ελλάδα ήταν η μόνη δυτικοευρωπαϊκή χώρα χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό. Ο χωροταξικός σχεδιασμός των έργων ΑΠΕ κρίνεται απαραίτητος έτσι ώστε να κατανέμονται και να ενσωματώνονται ορθά στο χώρο, λαμβάνοντας υπόψη τη περιβαλλοντική διάσταση. Η απουσία χωροταξικού σχεδιασμού αποτελούσε ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια για την ανάπτυξη του τομέα των ΑΠΕ. Η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων ΑΠΕ γινόταν στο πλαίσιο διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων ΑΠΕ. Αυτή, όμως, η διαδικασία δεν αποτελούσε το πιο εγκεκριμένο τρόπο αδειοδότησης, αφού δεν περιείχε γενικά κριτήρια που να δημιουργούν ένα κοινό πλαίσιο για όλα τα έργα ΑΠΕ.

¹⁴¹ Άρθρο Γιώργου Παπαδημητρίου «Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ελλάδα», Απρίλιος 2007. διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2810&lang=1&catid=1>

Η πρώτη φορά που χώρα αποκτά χωροταξικό σχέδιο για τις ΑΠΕ είναι το έτος 2007, το οποίο καταρτίστηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ με τη μορφή Σχεδίου Κοινής Υπουργικής Απόφασης¹⁴² σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία. Το ειδικό χωροταξικό σχέδιο για τις ΑΠΕ αναφέρεται στη παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ με επίκεντρο την αιολική ενέργεια. Η απουσία, όμως, ενός ειδικού πλαισίου για τις ΑΠΕ εμποδίζει την ανάπτυξη τους, γεγονός που αποδεικνύουν και οι πολλές οι προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας τα τελευταία χρόνια, εφόσον υπήρχε σύγκρουση μεταξύ των αρμόδιων φορέων για χωροθέτηση έργων ΑΠΕ.

Έπειτα, λοιπόν, από πολλά χρόνια αναμονής εγκρίθηκε το πρώτο ειδικό χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ ένα χρόνο πριν, το έτος 2008.

3.3.1. Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας¹⁴³

Η χωροθέτηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην Ελλάδα έχει αντιμετωπιστεί έως τώρα στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων ΑΠΕ. Η πρακτική αυτή, όμως, εξετάζει τις επιπτώσεις στο περιβάλλον κάθε εγκατάστασης μεμονωμένα. Για το λόγο αυτό η χωροθέτηση των έργων ΑΠΕ κρίνεται ως ζήτημα ιδιαίτερα κρίσιμο. Η δημιουργία ενός ειδικού χωροταξικού πλαισίου θα καθορίζει τις γενικές κατευθύνσεις και τους κανόνες για τη χωροθέτηση στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής, θα δώσει ιδιαίτερη ώθηση στην ενίσχυση των ΑΠΕ στην Ελλάδα, αφού θα αρθεί ένα από τα χρόνια εμπόδια, υπεύθυνο για την εξέλιξη τους.

Στόχος του ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ΑΠΕ είναι η διαμόρφωση πολιτικών χωροθέτησης έργων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ και κατ'επέκταση η δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού χωροθέτησης έργων ΑΠΕ βασιζόμενο σε γενικούς κανόνες και κριτήρια, με απώτερο σκοπό την ανταπόκριση στους στόχους που θέτουν οι εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές.

Το πλαίσιο αυτό καθορίζει τη χωροθέτηση έργων ΑΠΕ ανά κατηγορία έργων ΑΠΕ. Εντοπίζει και καθορίζει τον ακριβή χώρο εγκατάστασης έργων ΑΠΕ, ορίζει τις απαγορευμένες ζώνες ή ζώνες αποκλεισμού εγκατάστασης αυτών των έργων, καθορίζει ειδικά κριτήρια χωροθέτησης για κάθε κατηγορία ΑΠΕ. Από το κείμενο του ΥΠΕΧΩΔΕ φαίνεται ότι μεγαλύτερο βάρος δίδεται στα έργα ΑΠΕ που αφορούν τις αιολικές εγκαταστάσεις και τις εγκαταστάσεις μικρών

142 Ειδικό Σχέδιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
<http://www.minenv.gr/4/42/00/sxedio.kya.apε.pdf>

143 Βλ. αναλυτικότερα στο: <http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html>

υδροηλεκτρικών, που όπως προαναφέραμε έχουν τη μεγαλύτερη ανάπτυξη στην Ελλάδα λόγω του μεγαλύτερου δυναμικού τους.

Επίσης στο πλαίσιο υπάρχουν και παρέχονται και κάποιες γενικές κατευθύνσεις, έτσι ώστε να μην δημιουργείται σύγχυση κατά την διαδικασία χωροθέτησης έργων ΑΠΕ. Συγκεκριμένα, μια ιδιαίτερα χρηστική διευκρίνιση είναι ότι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια(Γ.Π.Σ) και τα Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτών Πόλεων(Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π) και οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου δεν μπορούν να εισάγουν ρυθμίσεις που να περιορίζουν την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ πέρα από αυτά του προβλέπουν οι διατάξεις του πλαισίου. Σε περίπτωση παρέκκλισης από τη παραπάνω διάταξη απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Γενικού Γραμματέα του Υ.Π.Ε.Χ.ΩΔ.Ε και εφόσον έχει προηγηθεί τεκμηριωμένη πρόταση της οικείας περιφέρειας και εισήγησης της Διεύθυνσης Χωροταξίας. Τέλος, στη περίπτωση των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, και ιδιαίτερα για τις περιοχές εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και εκτός ορίων οικισμών της Νησιωτικής Ελλάδας και ιδίως τις περιοχές των νησιών του Αιγαίου Πελάγους, το πλαίσιο προβλέπει κάποιες τροποποιήσεις για να παρασχεθεί η δυνατότητα χωροθέτησης ΑΠΕ.

Το συγκεκριμένο χωροταξικό σχέδιο έχει και κάποια αρνητικά σημεία. Πρώτον, εμπλέκεται σε θέματα που έχουν τεχνικό χαρακτήρα, όπως είναι η ελάχιστη απόσταση μεταξύ των ανεμογεννητριών. Δεύτερον, αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο εμπλοκής άλλων χωροταξικών και πολεοδομικών πλαισίων, όπως το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο(ΓΠΣ) και το Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης, και την επιβολή επιπλέον περιορισμών στην χωροθέτηση έργων ΑΠΕ. Τρίτον, ο αποκλεισμός της ύπαρξης αιολικών από γεωργικές εκτάσεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το ειδικό χωροταξικό σχέδιο αφήνει χώρο μόνο για 3000MW αιολικών, ενώ ο στόχος για το 2020 είναι 8000MW. Μένει να δούμε την εφαρμογή του στην πράξη και την επίδειξη της απαραίτητης πολιτικής βούλησης σε περιπτώσεις που απαιτείται λήψη δράσεων για τη βελτίωση του.

3.4 Προβλήματα διείσδυσης των ΑΠΕ στο εθνικό δίκτυο

Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα ιδιαίτερα πλούσια σε ανανεώσιμους ενεργειακούς πόρους, η προώθηση τους γίνεται με αργούς ρυθμούς, όπως έχει προαναφερθεί. Η κατάσταση αυτή είναι παράδοξη, αν σκεφτούμε χώρες όπως η Γερμανία, η οποία στερείται των ανανεώσιμων πόρων της Ελλάδας, βρίσκεται στο κατάλογο με τις πρώτες χώρες αξιοποίησης και χρήσης της ανανεώσιμης ενέργειας. Το παράδοξο αυτό γεγονός για τη χώρα εντοπίζεται σε ποικίλους παράγοντες:

- Ο βασικότερος ανασταλτικός παράγοντας είναι ο δυσκίνητος κρατικός τομέας ως αποτέλεσμα της χρόνιας γραφειοκρατίας. Αίτια του προβλήματος αυτού είναι:

- ✓ η έλλειψη ευκρίνειας ανάμεσα στους νόμους, δυσχεραίνοντας την κατανόηση τους,
- ✓ η άγνοια της υφιστάμενης νομολογίας από τα στελέχη των αρμόδιων υπηρεσιών λόγω έλλειψης ενημέρωσης(για παράδειγμα στη περίπτωση των φωτοβολταϊκών οι περιφέρειες και οι νομαρχίες δεν ακολουθούσαν τη ΚΥΑ 104247/ΦΕΚ 663 που αναφέρει με κάθε λεπτομέρεια τις υπηρεσίες που γνωμοδοτούν για χορήγηση περιβαλλοντικής αδειοδότησης με αποτέλεσμα να παρατηρούνται αυθαιρεσίες και η ίδια η υπηρεσία να γνωμοδοτεί διαφορετικά σε κάθε περιφέρεια)
- ✓ η ελλιπής στελέχωση των αρμόδιων υπηρεσιών(ΡΑΕ, ΥΠΙΑΝ)¹⁴⁴
- Η έλλειψη κατάλληλου νομικού πλαισίου μέχρι πρόσφατα, το οποίο παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει μέχρι τώρα περιέχει ακόμη κενά. Αυτό φαίνεται και από τις εκάστοτε τροποποίησης διατάξεων(όπως διατάξεις του νόμου 2244/1994 από τον νόμο 2941/2001) με αποτέλεσμα να δημιουργούνται συγχύσεις κατά τη ανάγνωση και κατανόηση τους με αποτέλεσμα τα συναρμόδια υπουργεία να ερμηνεύουν διαφορετικά και να υπάρχει αντιφατικότητα ανάμεσα στις αποφάσεις, ενισχύοντας τη καθυστέρηση στην εξέλιξη των διαδικασιών. Για αυτό το λόγο απαιτείται η δημιουργία ενός ενιαίου θεσμικού πλαισίου για τις ΑΠΕ.
- Η έλλειψη κατάλληλης χρηματοδότησης, παρά το γεγονός ότι οι επιδοτήσεις που παρέχονται αγγίζουν το τα ποσοστά του 40 με 50%. Παρ όλα αυτά η στενότητα των οικονομικών πόρων που υπάρχει στη χώρα σε μικρό αριθμό επιδοτήσεων προορίζονται για μικρό αριθμό έργων. Βέβαια η παράκαμψη τη γραφειοκρατίας θα μπορούσε να δώσει ώθηση και στην χρηματοδότηση τέτοιων έργων μέσω ιδιωτικών επενδύσεων.
- Η παρουσία ολιγοπωλίου στο τομέα της αξιοποίησης των έργων ΑΠΕ με αποτέλεσμα να παίρνουν τη μερίδα του λέοντος κάποιες εταιρίες κολοσσοί στο τομέα των ΑΠΕ και να δημιουργούν ένα μη βιώσιμο περιβάλλον για τις μικρές επιχειρήσεις και ιδιώτες σε συνδυασμό μάλιστα και με το εμπόδιο της γραφειοκρατίας.
- Η έλλειψη αποδοχής τους από τις τοπικές κοινωνίες. Σε πολλές περιπτώσεις οι εκάστοτε κοινωνίες αντιδρούν αρνητικά στην εγκατάσταση και λειτουργία τέτοιων έργων παρουσιάζοντας ως συνήθη επιχειρήματα την οπτική όχληση, την ηχητική ρύπανση, τη διατάραξη του τοπικού οικοσυστήματος, την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και την δυσμενή επίπτωση σε τομείς της οικονομίας όπως ο τουρισμός. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο 11ετής αγώνας κατά της κατασκευής υδροηλεκτρικού έργου στη περιοχή της Μεσοχώρας Τρικάλων με αρχικό επιχείρημα τη προστασία σημαντικών στοιχείων του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της

¹⁴⁴ Άρθρο Γιώργου Παπαδημητρίου «Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Ελλάδα», Απρίλιος 2007. διαθέσιμο στο: <http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2810&lang=1&catid=1>

περιοχής. Βασικός παράγοντας τέτοιων αντιδράσεων αποτελεί η ελλιπής ενημέρωση και παιδεία.

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η μειωμένη ένδειξη επενδυτικού ενδιαφέροντος για την άνθηση του τομέα αξιοποίησης του ανανεώσιμου ενεργειακού δυναμικού της χώρας.

3.4.1. Η στάση των μη κρατικών δρώντων

Η στάση των μη κρατικών δρώντων στην Ελλάδα παρουσιάζει μια ιδιαίτερη ιδιομορφία, με τη συνολική τους δράση να οδηγεί στο συμπέρασμα της μετριοπαθούς στάσης.

Η πλειοψηφία των θετικών μηνυμάτων έρχεται από το πεδίο των ΜΚΟ, των οικολογικών ή έστω των περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένων ΜΚΟ. Οι περισσότερες εξ αυτών, και ιδιαίτερα αυτών που έχουν ευρύτερη δράση, είναι υπέρμαχοι των πολιτικών που προάγει η ΕΕ για τις ΑΠΕ συμβάλλοντας ενεργά στην προώθηση τους στη χώρα. Πολλές φορές μπροστά στην ολιγωρία των εθνικών πολιτικών αποτελούν τους φορείς πίεσης για την υιοθέτηση μέτρων και την εφαρμογή πολιτικών, προβαίνουν σε εκστρατείες για την αφύπνιση, την ενημέρωση και την πιο ενεργή δραστηριοποίηση του συνόλου της κοινωνίας. Βασικό δόγμα των οργανώσεων αυτών είναι η συμβολή στη βιώσιμη ανάπτυξη και για το λόγο αυτό αντιδρούν στις περιπτώσεις που η εφαρμογή έργων ΑΠΕ θίγει τη γενικότερη βιωσιμότητα και δεν λαμβάνεται υπόψη η περιβαλλοντική διάσταση (π.χ μια μη καλά τεκμηριωμένη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων). Πολλές μάλιστα από αυτές τις οργανώσεις έχουν ξεπεράσει κάποιες από τις αντιλήψεις του παρελθόντος και έχουν εισέρθει σε μια νέα φιλοσοφία, η οποία προάγει τη συνεργασία και όχι τον μόνο το καταγγελτικό λόγο. Αυτό οδηγεί σε αποδοτικότερες πρακτικές, αφού μέσω της συνεργασίας με επιχειρήσεις μπορούν να τις εξαναγκάσουν έμμεσα να αλλάξουν την επιχειρηματική τους πρακτική με απώτερο στόχο την προστασία του περιβάλλοντος, όπως εξοικονόμηση ενέργειας, την συνεισφορά στην έρευνα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κτλ. Σύμφωνα, μάλιστα, με τον Διευθυντή της WWF της Μεγάλης Βρετανίας, Dr. Robin Pellow «την ίδια ώρα που οι επιχειρήσεις αποτελούν τη μεγαλύτερη μεμονωμένη απειλή για το φυσικό περιβάλλον, μπορούν παράλληλα να αποτελέσουν το μεγαλύτερο σύμμαχο στην αποστολή όλων των ΜΚΟ για την προστασία του».

Ιδιαίτερα ανεπτυγμένη δράση υπέρ των ΑΠΕ θα αναμενόταν να υπάρχει από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι περιπτώσεις αυτές είναι λίγες, τουλάχιστον ακόμη, αφού στη πλειοψηφία τους οι φορείς αυτοί παρουσιάζονται ανενημέρωτοι, απρόθυμοι να συνεργαστούν πάνω σε κάτι πρωτόγνωρο για αυτούς, ενώ όταν θίγονται τα συμφέροντα της ευρύτερης περιοχής τους και τα πελατειακά τους συμφέροντα κρατούν αρνητική στάση.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως, στην Ελλάδα συναντάται στις αντιδράσεις των τοπικών κοινωνιών. Δυστυχώς, στην Ελλάδα οι περισσότερες τοπικές κοινωνίες εκφράζουν έντονες αντιδράσεις σε ενεργειακές επενδύσεις φιλικές προς το περιβάλλον, ιδιαίτερα ως προς τις

εγκαταστάσεις αιολικών έργων. Η αιτία της στάσης αυτής είναι έλλειψη ενημέρωσης για αυτές τις τεχνολογίες και για τα οφέλη που μπορούν να αποφέρουν, αλλά και γύρω από το ενεργειακό πρόβλημα που αντιμετωπίζει χώρα. Υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης για τις ενεργειακές ανάγκες, τους τρόπους αντιμετώπισης τους, αλλά και για τις επιπτώσεις που έχει η εμμονή στα συμβατικά καύσιμα.

Οι τοπικές κοινωνίες αντιμετωπίζουν αυτές τις εγκαταστάσεις ως μέσα πρόκλησης οπτικής και ακουστικής όχλησης, καταστροφής της βιοποικιλότητας και παρεμπόδισης της ανάπτυξης των τοπικών οικονομιών. Σε αυτό συμβάλλει και η «κακή» προπαγάνδα που έχει ως αφετηρία την όχι και τόσο θετική εμπειρία που έχει προκύψει από την αναποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού (γραφειοκρατία, έλλειψη μέχρι πρόσφατα χωροταξικού σχεδιασμού), αλλά και την καχυποψία απέναντι στις επιχειρήσεις που επιδιώκουν να δραστηριοποιηθούν σε αυτό το τομέα, καθώς και στη στάση ειδικών ομάδων πληθυσμού, όπως οι κυνηγοί που ανησυχούν για την μείωση της θηρευτικής τους πίτας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χρόνια προσπάθεια για την δημιουργία φράγματος της Μεσοχώρας, το οποίο τελείωσε μόλις φέτος για την παραγωγή και εξοικονόμηση ενέργειας από την ΔΕΗ. Χωρίς, την πρόθεση για κριτική στη στάση των κατοίκων και των τοπικών φορέων, η αρχική καθυστέρηση του έργου κατά 27 χρόνια άρχισε λόγω διαμαρτυρίας για καταστροφή του τοπικού περιβάλλοντος.

Σίγουρα η κατασκευή κάποιων έργων ΑΠΕ προκαλεί οπτική ή ακουστική όχληση και επηρεάζει την ορνιθοπανίδα και τη βλάστηση και για το λόγο αυτό και κάποιες αντιδράσεις θεωρούνται εύλογες. Προκύπτουν, όμως, κάποια ερωτήματα: γιατί δεν είναι τόσο έντονες οι αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας προς την οπτική όχληση που προκαλεί η εγκατάσταση των πυλώνων της ΔΕΗ σε σχέση με την εγκατάσταση ανεμογεννητριών; Γιατί δεν είναι τόσο έντονες οι αντιδράσεις προς την καταστροφή της βλάστησης που προκαλεί η επέκταση ενός οικισμού σε σχέση με τη χωροθέτηση ενός αιολικού πάρκου; Γιατί δεν είναι τόσο έντονες οι αντιδράσεις για τη κατασκευή ενός νέου οδικού δικτύου σε σχέση με τη κατασκευή δικτύου παροχής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ;

Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να γίνει προσπάθεια για την καλύτερη ενημέρωση όλων των ομάδων που ονομάζονται μη κρατικοί δρώντες, ώστε να κατανοήσουν τα προβλήματα που δημιουργεί η σημερινή παθητική αδιάφορη στάση στο περιβάλλον. Απαιτείται, όμως, και η λύση από την πολιτεία σε όλα όσα κάνουν κάποιες ομάδες διστακτικές και αρνητικές απέναντι στην εξέλιξη έργων ΑΠΕ, έτσι ώστε οι αντιδράσεις απέναντι στα έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας να πάρουν θετικό πρόσημο. Η συμμετοχή όλων, λοιπόν, θα σώσει τη λύση. Είναι καιρός να εγκαταλείψουμε την αντίληψη «οτιδήποτε καλό για τα περιβάλλον είναι αποδεκτό αρκεί να είναι μακριά από το σπίτι μας». Δεν μπορεί, όμως, να ζητάμε λιγότερο διοξείδιο του άνθρακα και βιοσιμότερο περιβάλλον, χωρίς να αναρωτηθούμε πως θα γίνει αυτό.

3.5 Οι λόγοι που χρήζουν επιτακτική της χρήση των ΑΠΕ

Η Ελλάδα διαθέτει τόσο μεγάλο ενεργειακό δυναμικό που εάν αξιοποιούσε το μεγαλύτερο κομμάτι του θα μπορούσε να αποκτήσει ενεργειακή αυτονομία, να δώσει θετικό πρόσημο στο ενεργειακό της ισοζύγιο και να δείξει το φιλικό της πρόσωπο στο περιβάλλον. Για αυτούς και μόνο τους λόγους κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση του τομέα των ΑΠΕ στη χώρα μας. Συγκεκριμένα:

- Η χρήση των ΑΠΕ αποτελεί τη καλύτερη λύση για να λυθεί το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά νησιά με τη παροχή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτή τη στιγμή τα μη διασυνδεδεμένα νησιά τροφοδοτούνται με αυτόνομους πετρελαϊκούς σταθμούς με μικρή συμβολή των ΑΠΕ. Αυτό αποτελεί μη συμφέρουσα λύση τόσο οικονομικά, αφού το κόστος είναι ιδιαίτερα μεγάλο επιβαρύνοντας κατ'επέκταση και τους καταναλωτές(είναι χαρακτηριστικό ότι το επιπρόσθετο κόστος για ηλεκτροδότηση των νησιών ανέρχεται ήδη σε 400 εκατομμύρια ευρώ ετησίως και το κόστος αυτό αναμένεται να υπερβαίνει τα 500 εκ. ευρώ στο μέλλον), όσο και ως προς την ενεργειακή ασφάλεια των νησιών που βιώνουν συχνά το πρόβλημα της διακοπής παροχής ηλεκτρικού ρεύματος. Σύμφωνα με τη Greenpeace, η νέα γενιά των μικροσυστημάτων ισχύος μπορεί να οδηγήσει στο ενεργειακό μονοπάτι της αποκεντρωμένης παραγωγής¹⁴⁵.
- Η αξιοποίηση των ΑΠΕ θα συμβάλλει στη μείωση των δαπανών για εισαγωγή ενέργειας επιφέροντας συναλλαγματική εξοικονόμηση, που θα μπορούσε να προωθεί σε άλλους τομείς.
- Η προώθηση της εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κρίνεται επιτακτική και για την επίτευξη του στόχου της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και κυρίως διοξειδίου του άνθρακα. Όπως, αναφέρθηκε και παραπάνω, η Ελλάδα έχει ήδη ξεπεράσει τα όρια που έχει θέσει το Πρωτόκολλο και το μέλλον της διαγράφεται ιδιαίτερα δυσόιωνο, αν δεν περιορίσει τη χρήση ορυκτών καυσίμων. Επιπλέον, θα μπορέσει να προσεγγίσει και τους στόχους που έχουν τεθεί από την ΕΕ για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από τη χρήση ΑΠΕ σ ποσοστό 5,75% έως το 2010(φαίνεται ανεκπλήρωτος ο στόχος) και σε 20,1% έως το 2020¹⁴⁶.
- Η εξέλιξη του τομέα των ΑΠΕ θα επιφέρει ακόμα ένα θετικό αποτέλεσμα

145 Μακροχρόνιος Ενεργειακός Σχεδιασμός, Οι προτάσεις της Greenpeace
<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>

146 Σύμφωνα με τη έκθεση της WWF Ελλάς « Η Ελλάδα του 2050: Καθαρή Ενέργεια, χαμηλές εκπομπές, βιώσιμη ανάπτυξη», η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να μειώσει τις εκπομπές της έως το 2050 τουλάχιστο κατά 67% σε σχέση με το 1990, χωρίς να επηρεαστούν οι επίσημοι ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης.
 Βλ. αναλυτικότερα http://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=776&Itemid=380

κοινωνικοοικονομικού χαρακτήρα: τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις περιοχές εγκαταστάσεις και λειτουργίας έργων τέτοιου είδους και την κατ επέκταση ενίσχυση των τοπικών κοινωνιών, συμβάλλοντας στην τόσο στη τοπική ανάπτυξη όσο και την συνολική εθνική ανάπτυξη. Ως προς αυτό, ο παρακάτω πίνακας παρέχει μια συγκριτική παρουσίαση των θέσεων εργασίας που προσφέρονται ανά μονάδα εγκατεστημένης ισχύος όσο και ανά μονάδα εγκατεστημένης ενέργειας ανάμεσα στις εγκαταστάσεις παράγωγης ενέργειας από λιγνίτη και σε αυτές από ΑΠΕ:

Εργατοέτη σε σχέση με	Ανά μονάδα ισχύος	Ανά μονάδα ενέργειας
λιγνίτη(λιγνίτης=1)		
Λιγνίτης(παραγωγή&ορυχεία)	1	1
Φωτοβολταικά	2,5	18,75
Αιολικά	0,9	3,75
Βιομάζα	2,4	2,5
Γεωθερμία	2,8	2,5
Ηλιοθερμικά	1,4	6,25
Υδροηλεκτρικά	1,2	6,88

Πηγή: Greenpeace¹⁴⁷

Η αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργεια στην Ελλάδα μπορεί να προσφέρει ζωτικές λύσεις σε μια σειρά χρόνιων προβλημάτων. Βασική, όμως, αρχή, για όλα τα παραπάνω είναι ο σεβασμός στο τοπικό περιβάλλον και στις εκάστοτε ιδιαιτερότητες του με βάση τα σχετικά χωροταξικά σχέδια και την ήπια εγκατάσταση των έργων ΑΠΕ, καθώς και ο σεβασμός στις δραστηριότητες της κάθε τοπικής κοινωνίας, όπως ο τουρισμός για τα νησιά, έχοντας πάντα «πυξίδα» την επικράτηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό που απαιτείται είναι η πολιτική, αλλά και η βούληση της κοινωνίας για μια άλλου τύπου ανάπτυξη.

147 Μακροχρόνιος Ενεργειακός Σχεδιασμός ,Οι προτάσεις της Greenpeace
<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί πλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός και τη μεγαλύτερη απειλή για το μέλλον του πλανήτη. Μπροστά στα νέα δεδομένα που δημιουργούν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής τόσο ΟΗΕ όσο και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις καλούν τη διεθνή κοινότητα να λάβει δράση. Παρά το γεγονός αυτό, οι περισσότερες χώρες αδιαφορούν μπροστά στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής είτε δίνοντας προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη είτε γιατί δεν διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους και την τεχνογνωσία.

Η παρούσα εργασία ανέδειξε το έντονο ενδιαφέρον και τη δυνατή βούληση της ΕΕ να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, αλλά ανέδειξε παράλληλα και τις αδυναμίες της είτε κατά την εφαρμογή των αποφάσεων της είτε κατά την απόδοση αυτών από τα μέλη της.

Η ΕΕ ανέλαβε δράση από τη πρώτη στιγμή που το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής τέθηκε ως θεματική στα πλαίσια του διεθνούς διαλόγου. Αυτό αποδεικνύεται από τη συμμετοχή της στις διαπραγματεύσεις και την αποδοχή των δύο πρώτων σημαντικών διεθνών κειμένων για τη κλιματική αλλαγή, τη Σύμβαση-Πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή και το Πρωτόκολλο του Κιότο. Το αρχικό πλαίσιο δράσεων της κρίνεται από διστακτικότητα και χαλαρότητα, περιορίζοντας τη δράση της γύρω από πρακτικές που μάλλον προετοίμαζαν το πεδίο για μια επερχόμενη στοχευμένη κοινοτική πολιτική.

Πράγματι, με την είσοδο του 20^{ου} αιώνα η ΕΕ επέδειξε μεγαλύτερη τόλμη και αποφασιστικότητα δράσεων, αφού πλέον το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής είχε ενταθεί ιδιαίτερα και οι επιπτώσεις της έπλητταν σε μεγάλο βαθμό την ευρωπαϊκή ήπειρο(φαινόμενα ξηρασίας και λειψυδρίας στην νότια Ευρώπη, αύξηση των βροχοπτώσεων και των πλημμυρών στην κεντρική και βόρεια, κα), το χρονικό περιθώριο για την επίτευξη του στόχου του Κιότο στένευε και η ΕΕ ήταν πλέον πιο προετοιμασμένη.

Κύριος άξονας γύρω από τις δράσεις της για τη κλιματική αλλαγή ήταν η διαχείριση και ο περιορισμός της κύριας πηγής του προβλήματος, των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Έπειτα από μια σειρά μέτρων οδηγήθηκε στη καθιέρωση του πιο σημαντικού εργαλείου για την επίτευξη του στόχου της, του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων αερίων του θερμοκηπίου(οδηγία2003/87/EK), ενσωματώνοντας σε αυτό σταδιακά και τους τρεις μηχανισμούς του Πρωτοκόλλου του Κιότο, γεγονός που αποτελεί πρωτοπορία σε περιφερειακό επίπεδο. Φρόντισε να επιφέρει κάποιες τροποποιήσεις και συμπληρωματικές ρυθμίσεις(οδηγία 2004/101/EK), αφού πρώτα είχε αποκομίσει σχετική εμπειρία, καθώς και να ενισχύσει την εξέλιξη των αντίστοιχων τεχνολογιών για την αποδοτικότερη εφαρμογή των μηχανισμών.

Το πρώτο δοκιμαστικό στάδιο λειτουργίας του συστήματος επιβεβαίωσε την ορθότητα της απόφασης της ΕΕ για την εφαρμογή του, με όλο και περισσότερες επιχειρήσεις να εισχωρούν στο σύστημα και τον αριθμό των αδειών να αυξάνεται. Βέβαια, υπήρξαν και αρκετές αδυναμίες(αποκλεισμός κάποιων τομέων παραγωγής ενέργειας και των αερίων που εκπέμπουν,

μεγάλη εφαρμογή της πρακτική της δωρεάν διανομής αδειών, κα) για τις οποίες η ΕΕ δείχνει βούληση να περιορίσει επιφέροντας βελτίωση. Ήδη έχει καταθέσει τις προτάσεις της και προετοιμάζει το έδαφος για την εφαρμογή μέτρων γύρω από το κοινοτικό σύστημα εμπορίας από το 2013 και μετά καλύπτοντας τα υπάρχοντα κενά με τη τροποποίηση της οδηγίας 2003/87/ΕΚ.

Παράλληλα, προχωράει και σε πιο αποφασιστικά βήματα όσον αφορά τους στόχους της, σχεδιάζοντας τη νέα στρατηγική της για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια. Νέοι στόχοι της ΕΕ είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%(σε περίπτωση που υπάρξει διεθνής συμφωνία κατά 30%) και αύξηση της συμμετοχή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 20% στην συνολική κατανάλωση ενέργειας. Ο δεύτερος στόχος αποδεικνύει ότι βασικός άξονας των δράσεων της ΕΕ είναι η σύμπραξη και η συμμετοχή όλων των κοινοτικών πολιτικών για την επίτευξη τόσο των συνολικών όσο και των επιμέρους στόχων της. Στη συγκεκριμένη περίπτωση θέτει την ενεργειακή πολιτική σύμμαχο της πολιτικής για τη κλιματική αλλαγή.

Ο τομέας της ενέργειας είναι αυτός που μπορεί να συμβάλλει περισσότερο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Το στοίχημα της ΕΕ είναι να δώσει ηγετικό ρόλο στο τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Έτσι, λοιπόν, με την έναρξη της νέας χιλιετίας η ΕΕ εισήγαγε μια νέα φιλόδοξη πολιτική για τη προώθηση των ΑΠΕ. Η οδηγία 2001/77/ΕΚ θεωρείται το οικοδόμημα του κοινοτικού νομικού πλαισίου για τις ΑΠΕ. Η οδηγία έθεσε φιλόδοξους στόχους για τη προώθηση των ΑΠΕ ως προς τη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας παραγόμενη από ΑΠΕ. Μετά από δύο χρόνια, έρχεται και η οδηγία 2003/30/ΕΚ εισάγοντας και τα βιοκαύσιμα στο νομικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ για να καλύψουν αρχικά το τομέα των μεταφορών.

Παρά την αρχική φιλοδοξία που ακολούθησε την υιοθέτηση των δυο οδηγιών, τα αποτελέσματα της πρώτης έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν έδωσαν αισιόδοξα συμπεράσματα. Δυστυχώς, η ΕΕ δεν επιτύχει το στόχο της συμμετοχής του 12% των ΑΠΕ στη συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας έως το 2010 και της συμμετοχής των βιοκαυσίμων στη συνολική κατανάλωση καυσίμων στο τομέα των μεταφορών για το ίδιο έτος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μόνο δυο κράτη επέτυχαν τους στόχους τους, αποδεικνύοντας έτσι την ανεπάρκεια των δύο οδηγιών ως προς τις ρυθμίσεις για τους εθνικούς ενδεικτικούς στόχους, οι οποίοι δεν είναι δεσμευτικοί και τα κράτη μέλη δεν εφάρμοσαν τα κατάλληλα μέτρα για την επίτευξη των στόχων.

Η ΕΕ αντιλήφθηκε την ανάγκη κάλυψης αυτού του κενού, υιοθετώντας την οδηγία 2009/29/ΕΚ, η οποία τροποποιεί και εν συνεχεία θα καταργήσει τις δυο προηγούμενες. Η οδηγία αυτή, προς ένδειξη της παραδοχής της αποτυχίας επίτευξης των στόχων, ενσωματώνει το στόχο τη στρατηγικής για τη κλιματική αλλαγή και την ενέργεια για αύξηση του μεριδίου των ΑΠΕ κατά 20% έως το 2020. Αυτό συνεπάγεται και την αύξηση των επιμέρους στόχων για τη συμμετοχή των ΑΠΕ στην συνολική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και αυτή των βιοκαυσίμων, ενώ θεσπίζεται και το στοιχείο της δεσμευτικότητας των εθνικών σχεδίων δράσης

των κρατών μελών για τη καθολική συμμετοχή στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ. Βέβαια, αν κάποια κράτη συνεχίσουν να δείχνουν απροθυμία για την εφαρμογή μέτρων για τη προώθηση των ΑΠΕ, ενδέχεται να μην επιτευχθούν ούτε οι στόχοι για το 2020¹⁴⁸.

Ένα από αυτά τα κράτη μέλη είναι Ελλάδα, η οποία συνδυάζει παράλληλα και το εσωτερικό της ενεργειακό πρόβλημα. Η Ελλάδα είναι μια χώρα που συναντά σημαντικά προβλήματα στο τομέα της ενεργείας. Είναι μια χώρα ενεργειακά εξαρτημένη από εισαγωγές με αποτέλεσμα να «αγνοεί» την έννοια της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό των εισαγωγών καυσίμων και η παραγωγή ενέργειας στηρίζεται σε ορυκτά καύσιμα με αποτέλεσμα να αποτελεί μια από τις πιο ρυπογόνες χώρες της ΕΕ. Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί και η κακή κατάσταση του ενεργειακού δικτύου με αποτέλεσμα την μη εξοικονόμηση ενέργειας.

Επιπλέον, αποτελεί μια από τις χώρες ουραγούς ως προς την επίτευξη των στόχων που θέτει η ΕΕ στα πλαίσια της για την κοινοτική πολιτική για την κλιματική αλλαγή και συνεπώς στο πλαίσιο για τις ΑΠΕ. Συγκεκριμένα, απέτυχε, όπως δείχνουν οι έρευνες, στην επίτευξη του στόχου που έθετε το Κιότο ξεπερνώντας κατά πολύ τα όρια εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου, ενώ αποτελεί τη πρώτη χώρα που απέβαλε ο μηχανισμός εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών του πρωτοκόλλου, γιατί δεν κατάφερε να εγκαταστήσει ένα αξιόπιστο σύστημα μέτρησης εκπομπών (βεβαία ξαναεισήχθη). Παράλληλα, απέτυχε, όπως όλα δείχνουν, και στους στόχους που έθεσε η ΕΕ για το μερίδιο των ΑΠΕ στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και στο τομέα των μεταφορών. Μπορεί τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη στο τομέα των ΑΠΕ να έχει ανοδική πορεία, τα βήματα, όμως, που γίνονται είναι τόσο μικρά και μη συγκροτημένα με αποτέλεσμα να καταγράφεται ευτυχώς σταθερή- μικρή συμμετοχή των ΑΠΕ στο ελληνικό ενεργειακό πλέγμα.

Αυτό είναι αποτέλεσμα της αδράνειας και της έλλειψης πολιτικής βούλησης για τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού πλαισίου για τις ΑΠΕ σύμφωνα με τις επιταγές της ΕΕ. Μέχρι πρόσφατα η ελληνική πολιτεία αντιμετώπιζε το ζήτημα των ΑΠΕ σπασμαδικά διαμορφώνοντας ένα νομικό πλαίσιο γεμάτο κενά και χωρίς συνάφεια, προσπαθώντας να ενσωματώσει αιφνιδιασμένη τις πρακτικές που επιδείκνυε η ΕΕ. Προβλήματα αδειοδότησης λειτουργίας σταθμών ΑΠΕ, παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, χωροταξικού σχεδιασμού βρίσκονταν αντιμέτωπα με τη γραφειοκρατία και την σύγχυση των αρμοδιοτήτων σε διάφορους φορείς που εμπλέκονταν είχαν αποτέλεσμα τη στάσιμη ή βραδεία εξέλιξη του τομέα των ΑΠΕ στην Ελλάδα.

Η πρώτη φορά που εισήχθη νόμος που να προωθεί τις ΑΠΕ και να είναι σε συνάρτηση με αντίστοιχη ευρωπαϊκή νομοθεσία ήταν πέντε χρόνια μετά την εφαρμογή της πρώτης οδηγίας για την προώθηση των ΑΠΕ στην ΕΕ. Ο νόμος αυτός έπρεπε να καλύψει πολλά κενά. Παρά το γεγονός ότι έδωσε λύσεις σε κάποια προβλήματα και νέα ώθηση στις επενδύσεις σε ΑΠΕ, δεν

148 Το γεγονός ότι η ενεργειακή πολιτική δεν αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της ΕΕ, αλλά εντάσσεται στην αρμοδιότητα του κάθε κράτους μέλους κάνει λίγο δύσκολα τα πράγματα ως προς την εφαρμογή των μέτρων.

μπόρεσε να καλύψει σημαντικά κενά δημιουργώντας συγχύσεις μεταξύ των συναρμόδιων φορέων. Τη κατάσταση έκανε ακόμα πιο δύσκολη η έλλειψη ειδικού χωροταξικού πλαισίου για τις ΑΠΕ. Μέσω μιας σειράς σπασμωδικών κινήσεων με τη μορφή υπουργικών αποφάσεων γινόταν προσπάθεια για επίλυση των προβλημάτων. Έπρεπε να φτάσουμε αισίως στο 2008 για να εγκριθεί το πρώτο χωροταξικό πλαίσιο για τις ΑΠΕ και στο 2009 για να εγκριθεί ο νόμος για τα φωτοβολταϊκά που παρέχει σχεδόν πλήρη νομοθετική κάλυψη σε αυτή τη μορφή ΑΠΕ.

Η Ελλάδα πρέπει να εντείνει τις δράσεις της για τη προώθηση των ΑΠΕ στο ενεργειακό της πεδίο. Η ελληνική πολιτεία πρέπει να αντιληφτεί και να δείξει τη πολιτική βούληση, ώστε να βαδίσει προς την εξέλιξη και τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου της χώρας. Απαιτούνται ρυθμίσεις που να οδηγούν σε διάκριση αρμοδιοτήτων και ίσως της συγκέντρωσης τους σε ένα αρμόδιο φορέα, σε ταχύτερες και πιο καλά σχεδιασμένες διαδικασίες αδειοδότησης, σε αξιοποίηση του παρόντος χωροταξικού πλαισίου και ενίσχυση αυτού, σε δράσεις για την ενημέρωση των αρμόδιων φορέων και του κοινού και εξοικείωση του τελευταίου με τις νέες συνθήκες και δεδομένα που επικρατούν. Τέτοιες πρακτικές θα μπορέσουν να δώσουν ώθηση στις νέες επενδύσεις γύρω από τις ΑΠΕ, έτσι ώστε η Ελλάδα να μπορέσει να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της ΕΕ και της διεθνούς κοινότητας, αλλά και να δώσει λύση στο δικό της ενεργειακό αδιέξοδο. Η πρόσφατη δημιουργία του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής δημιουργεί ένα κλίμα αισιοδοξίας για το τρόπο που η Ελλάδα θα διαχειριστεί από εδώ και πέρα αυτά τα καίρια ζητήματα, που του προσδίδει ο τίτλος του.

Σε αυτή τη προσπάθεια θα έχει τη δεδομένη ενεργή συμβολή της ΕΕ, η οποία θα πρέπει να ενισχύσει το σχετικά «άτολμο» νομικό της πλαίσιο γύρω από τη κλιματική πολιτικής της, το οποίο περιλαμβάνει και αυτό των ΑΠΕ, με πράξεις που να εισάγουν αλλά και να ενδυναμώνουν τους μηχανισμούς εφαρμογής, επιτήρησης και γιατί όχι και της επιβολής κυρώσεων για την υλοποίηση των προτάσεων της, των μέτρων και των πολιτικών της. Μόνο έτσι θα μπορέσει να βοηθήσει τα μέλη της, όπως την Ελλάδα, για την επίτευξη των επιμέρους στόχων τους και κατ'επέκταση των ενιαίων στόχων της. Μόνο έτσι η ΕΕ θα μπορέσει να αποτελέσει ένα επιτυχημένο παράδειγμα για τα μέλη της υπόλοιπης διεθνούς κοινότητας και να αποτελέσει τη κινητήρια δύναμη για μια νέα διεθνή συμφωνία για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε λίγους μήνες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- 1.Γρηγορίου Π., Σαμίου Γ., Τσάλτας Γ.(1993) Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών(Rio de Janeiro) για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη: Νομική και Θεσμική Διάσταση, Εκδόσεις Παπαζήση,σελ.165,168
- 2.Ελληνική Εταιρία Δικαίου(2006), Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα 1981-2006, Εκδόσεις Σάκουλα
- 3.Ζολώτας Ξ.(1975) Το Ενεργειακό Πρόβλημα της Ελλάδος, Τράπεζα της Ελλάδος- Αρχείο Μελετών και Ομιλιών 28
- 4.Κατσιμπάρδης Κ.(2002) Το Διεθνές Δίκαιο για τις Κλιματικές Αλλαγές, Εκδόσεις Σάκουλα
- 5.Κέντρο Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης(2008), Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής: Η ΕΕ στη πρωτοπορία, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- 6.Κέντρο Ευρωπαϊκής Τεκμηρίωσης(2008), Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κάνουν τη διαφορά, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
- 7.Μανωλά Ν.(2007)Ο ενεργειακός τομέας στην Ελλάδα: Τάσεις και προοπτικές, Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, έκθεση Ι
- 8.Παπαντώνη Μ.(2003) Το δίκαιο της ενέργειας: ευρωπαϊκή θεώρηση-ελληνική εφαρμογή, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- 9.Σιούτη Γλ., Φλοαγαιτης Σπ.(2007) Ενέργεια και Δίκαιο, εκδόσεις Σάκουλα
- 10.Τσάλτας Γ.(2003) Γιοχάνεσμπουργκ, Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Εκδόσεις Σιδερης,σελ.23
- 10.Τσάλτας Γ. (2009)Κλιματική Αλλαγή: Το περιβάλλον μετά τη Διεθνή Διάσκεψη των Η.Ε στο Μπαλί, Εκδόσεις Σιδερης, σελ. 173-174

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Alting von Geusau A.M Frans(1975) Energy in the European Communities, Publications of the John F. Kennedy Institute Center for International Studies
2. Arke Stine and Rubellke T.G Dirk(2008) Adaption to Climate Change in the European Union, Efficiency vs Equity Considerations, CEPS Working Document No 301, σελ 1-2
3. Behrens Arno, Egenhofer Christian(2009) Energy Policy for Europe: identifying the European added-value, CEPS, σελ.9
4. Gupta Joyeeta and Crubb Michael(2000) Climate Change and European Leadership: A Sustainable Role for Europe?, Kluwer Academic Publisers, σελ. 99-103
5. Harris G. Paul (2007) Europe and Global Climate Change, Politics, Foreign Policy And Regional Cooperation, Published by Edward Elgar Publishing Limited
6. McGovan Francis(1996) European Energy Policies in a Changing Environment, Physica – Verlag

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

1. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994D0069:EL:HTML>
2. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0358:EL:HTML>
3. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0088:FIN:EL:PDF>
4. http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/sec_2001_2053.pdf
5. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:275:0032:0046:el:PDF>
6. http://ec.europa.eu/environment/climat/emission/pdf/com2006_676final_en.pdf
7. http://ec.europa.eu/environment/climat/emissio_plans.htm
http://ec.europa.eu/environment/climat/emissio/2nd_phase_ep.htm
8. <http://www.econews.gr/2007/01/16/eu-distribution-plan-2008-2012/>
9. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:338:0018:0023:EL:PDF>
10. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0016:FIN:el:PDF>
11. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:092:0017:01:EL:HTML>
11. http://www.eea.europa.eu/publications/technical_report_2008_6

- 12.http://www.eea.europa.eu/publications/technical_report_2008_6
- 13.http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28188_el.htm
- 14.http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/l28193_el.htm
- 15.<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0016:FIN:el:PDF>
- 16.http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_ecsc_el.htm
- 17.http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_euratom_el.htm
- 18.[http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market.i27077_el.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/i27077_el.htm)
- 19.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/internal_energy_market/l27005_el.htm
- 20.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/l27067_el.htm
- 21.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency/l27064_el.htm
- 22.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_el.htm
- 23.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/n26104_el.htm
- 24.http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=Directive&an_doc=2001&nu_doc=77
- 25.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l21061_en.htm
- 26.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l21061_en.htm
- 27.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/l28175_en.htm
- 28.http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en29.&type_doc=COMfinal&an_doc=2006&nu_doc=845
- 30.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/l27062_el.htm
- 31.<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0848:FIN:EL:PDF>
- 32.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/i23022_el.htm
- 33.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/en0009_en.htm
- 34.http://europa.eu/legislation_summaries/energy/nuclear_energy/l27072_el.htm
http://europa.eu/legislation_summaries/energy/renewable_energy/en0001_en.htm
- 35.[http:// www.ipcc.ch](http://www.ipcc.ch)
- 36.http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php
- 37.<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>
- 38.<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>
- 39.<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/comments-energy.pdf>

- 40.http://portal.tee.gr/portal/page/portal/SCIENTIFIC_WORK/arxeia_diafora/energeiaki%20apodosi%20ktiriwn/1st_Ekthesi_Makrochroniou_Energeiakou_Sxedias mou_Elladas.pdf
- 41.<http://www.qualitynet.gr/displayITM1.asp?ITMID=61802>
- 42.<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>
- 43.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3569&lang=1&catpid=1>
- 44.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=54&lang=1&catpid=1>
- 45.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2663&lang=1&catpid=1>
- 46.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=54&lang=1&catpid=1>
- 47.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3726&lang=1&catpid=1>
- 48.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2359&lang=1&catpid=1>
- 49.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3701&lang=1&catpid=2>
- 50.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3593&lang=1&catpid=1>
- 51.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=309&lang=1&catpid=1>
- 52.http://www.energia.gr/article.asp?art_id=24785
- 53.http://archive.enet.gr/online/online_text/c=112,id=3484120,96541288,17040600,33516120
- 54.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3053&lang=1&catpid=1>
- 55.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2810&lang=1&catpid=1>
- 56.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=248&lang=1&catpid=1>
- 57.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=248&lang=1&catpid=1>
- 58.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=3053&lang=1&catpid=1>
- 59.<http://www.nomosphysis.org.gr/articles.php?artid=2810&lang=1&catpid=1>
- 60.<http://www.greenpeace.org/raw/content/greece/press/118523/mes.pdf>
- 61.http://www.rae.gr/downloads/sub2/2244_94.pdf
- 62.http://www.desmie.gr/up/files/2773_99.pdf
- 63.http://www.rae.gr/downloads/sub2/201%2812-9-01%29_2941.pdf
- 64.http://www.rae.gr/downloads/sub2/129%2827-6-06%29_3468.pdf
- 65.http://www.rae.gr/downloads/sub2/8%2828-1-09%29_3734.pdf
- 66.<http://www.minenv.gr/4/42/00/sxedio.kya.ape.pdf>
- 67.<http://www.minenv.gr/4/42/g4200.html>

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000107888